

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

Disputatio XI. De forma sacramenti Eucharistiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

lacte meliori, dummodo non alterentur accidentia ad aliam formam, quæ non sit lactis: ergo cum sanguis Christi succedat loco vini, tamdiu requiritur continentia sanguinis ad vertentem illorum verborum, quamdiu requireretur continentia vini, si dictum fuisset, *hoc est vinum*: scilicet, quamdiu non alterantur species sufficientes ad recipiendam aliam formam diuersam diuersitate morali, & in ordine ad vsus humanos.

§ 1. Petes primo, an, quando continuantur species consecrata cum vino non consecrato, sit sanguis Christi in puncto continuatio vtriusque quantitatis; non enim apparet maior ratio de substantia vini, quam de sanguine Christi, cum illud indiuisibile sit commune vtrique parti; ponere autem vtramque substantiam simul ibi, non videtur tutum. Respondet, in sententia ponente continuum constare ex indiuisibilibus finibus, & immediatis, nulla est difficultas; quia per continuationem non resultat aliud indiuisibile continuatum de nouo, sed vniuntur duo indiuisibilia immediata, quorum alterum continet Christum, alterum substantiam vini. In sententia vero communi componente continuum ex partibus diuisibilibus in infinitum, iam diximus supra *Disput. 8. sect. 3.* magis consequenter, & minus difficile negari omnia eiusmodi indiuisibilia, & consequenter sanguis Christi non erit in puncto continuatio vtriusque specierum; quia nulum est tale punctum, sed erit sub parte specierum consecrata, vinum autem erit sub parte immediata non consecrata.

§ 2. Petes secundo, quid faciendum de vino, cui admiscetur gutta aliqua specierum consecratarum? Suarez cum aliis dicit esse separandum ad vsus sacros. Hoc tamen videtur durum: quid enim, si caderet supra stagnum integrum vini? præsertim quod tunc singuli bibentes non exponunt se periculo probabili bibendi sanguinem Christi.

§ 3. Tertia dubitatio esse potest, vtrum quando miraculose apparet caro, vel puer in Eucharistia, censetur desinere Christus sub speciebus: de quo agit S. Thomas *9. præcedenti art. 8.* Ratio autem dubitandi est, quia iam non videtur manere species panis; ergo eo ipso cessat præsentia Sacramentalis Christi. Communis tamen sententia cum S. Thoma affirmat manere adhuc Christum. Neque enim credibile est, miracula ad ostendendam veritatem præsentie Christi in hoc Sacramento destruere ipsam præsentiam tunc, quando maxime videtur Christus ostendere se præsentem. Dicendum ergo est, licet species aliquando immutentur per huiusmodi apparitiones quoad colorem, vel figuram: non tamen amittere temperamentum requisitum ad formam panis; quo stante, non desinit præsentia Sacramentalis, quantumuis immutentur exterius species illæ, siue per breue, siue per longum tempus.

§ 4. Ad complementum huius quæstionis restare videtur dubium physicum, quanto tempore durent species sacramentales in stomacho, antequam corumpantur ita, ut non possint iam amplius continere corpus, aut sanguinem Christi. Quod quidem magis ad Medicos spectat, qui magis perspectam habent virtutem concoctricem, & vires caloris nostri: vtilis tamen, & aliquando necessaria est Theologo noticia aliqua huius dubij, quod non raro ad praxim deferuire potest, v. g. pro obligatione præcauendi, aut impediendi vomitum, & aliis similibus. Ego certe peritissimos in hac Romæ vrbe Medicos consului, & post rem diu, & accurate cogitatam, perdoctus vir, & clarissimus Medicus Ioannes Manelphus in Romana Sapientiæ Academia publicis

Philosophiæ Professor censuit, particulam communem, quæ laicis ad communionem dari solet, regulariter, & de mediocri stomacho loquendo, alterari, & corrumpi in horæ minuto, hoc est, in sexagesima horæ parte; quod multis argumentis probare conatus est. Præsertim, quia iuxta Medicorum placitum, calor naturalis singulis horis duas vncias cibi solidi potest consumere, ut resoluit Marcellus Cagnatus *lib. 1. de sanitate tuenda, cap. 18.* & probat ex vtu veterum, qui die vna 48. vncias cibi solidi sumere solebant, ut singulis horis duæ vnciæ correspondere, quas vna hora stomachus potest concoquere; sicut certo spatio temporis certa etiam frumenti mensura pistrino molitur. Facta ergo proportione, & comparatione illius particulæ ad duas vncias, quarum non est sexagesima pars, videtur, quod in vno minuto consumpta sit. Adde exemplum externæ coctionis; nam si hostia illa in olla aquæ ebullientis ponatur, statim alteratur, & consumitur: ergo calor animalis, qui potentior videtur esse ad substantialem mutationem, poterit eadem facilitate, & breuitate species transmutare. Hæc ille, cuius sententiæ alij ferè accesserunt. Vnde loquendo de Sacerdote, qui maiorem hostiam accipit, & vini speciem dicebant, in semiquadrante horæ species non continere amplius corpus, & sanguinem Christi. Quam doctrinam si quis ad quadrantem velit extendere, videtur iam extra omne prorsus dubium, aut periculum se constituere.

DISPUTATIO XI.

De forma Sacramenti Eucharistiæ

SECTIO I. An necessaria sit aliqua oratio post verba Christi, ut fiat consecratio.

SECTIO II. Soluuntur aliquæ obiectiones contra præcedentem doctrinam.

SECTIO III. Quæ verba sint essentialiter necessaria ad consecrationem corporis Christi.

SECTIO IV. De verbis necessariis ad consecrationem calicis.

SECTIO V. An verba consecrationis dicantur recitative, an vero enunciativè.

SECTIO VI. Vtrum verba sint vera de presenti in toto rigore; & pro quo instantur?

SECTIO VII. Quid significant Pronomina, hoc, & hic, posita in verbis consecrationis?

SECTIO VIII. Vtrum per plures formas consecrationis simul possit consecrari eadem materia?

OSTQVAM diximus de materia, restat breuiter nunc dicere de forma huius Sacramenti, quam *Disput. 1.* diximus esse etiam eius partem intrinsecam, & non solum formam extrinsecam. Suppono itaque, in hac disputatione, verba consecrationis esse formam huius Sacramenti, & quidem non extrinsecam, sed intrinsecè illud componentem. Suppono item cum communi sententia Theologorum, Christum Dominum consecrasse iisdem verbis, quibus nos docuit consecrare, ut scitis indicatur in Florentino, in Decreto Eugenij, & Tridentino *sess. 13. c. 1.* & in cap. *Cum Martia de reu. sac. celebr. Missarum*; & à sanctis Patribus passim.

An vero Christus consecraverit benedictione, vel gratiarum actione; an vero illa fuerint actiones diversae a consecratione? quæstio est mere textualis. Denique, quid significetur per *hoc* in verbis consecrationis, diximus quod satis est, *Disput. 1.* agentes de natura huius conversionis, & dicemus sect. 7.

SECTIO I.

An necessaria sit aliqua oratio post verba Christi, ut fiat consecratio?

ra, quia in hoc sensu possemus etiam petere in Missa, quod fieret incarnatio, vel quod Christus ex mortuis resurgeret, & alia similia, quæ non possent prudenter postulari.

Quarta explicatio est, his verbis non peti, quod denuo conficiatur Sacramentum, sed quod permaneat Christus in illo; non quia necessarium sit hoc petere, aut quia dubitentur de perseverentia Christi sub speciebus, sed ut explicetur affectus; sicut nunc ante consecrationem perimus, ut illa oblatio fiat corpus Christi; non quia dubitemus de efficacia verborum ad illud operandum; & sicut Christus Marc. 5. dixit mulieri iam prius sanata: *Vade in pace, & esto sana à plaga tua*; ut ostenderet suum beneplacitum in sanitate iam concessa. Hanc solutionem refert ex Gentiano P. Suarez in præfenti, & eam non improbat; insinuat etiam P. Salmeron ubi supra, & probatur à Bessarione, & aliis. Cæterum eam merito impugnat P. Valquez in præfenti *Disput. 197. cap. 4.* Valquez, nam sine aperta verborum violentia intelligi non potest, quomodo oratio fiat pro perseverentia effectus omnino necessarij, & de quo non est vlla ratio timendi, vel dubitandi. Nec exempla adducta id probant; non primum, quia licet non timeamus de efficacia verborum ad consecrationem, possumus tamen timere ex parte nostra, ne fortasse non debito modo proferantur verba ad effectum habendum; ideo petimus à Deo, ut fiat effectus consecrationis. Non item secundum; quia verba illa Christi, *Esto sana à plaga tua*, potuerunt causare consecrationem sanitatis, quæ non necessario sequebatur ex primo effectu. Deinde potuerunt ea verba proferri per modum cuiusdam congratulationis, non per modum orationis, vel imperij; sic enim dicere solemus, quando audimus aliquem factum esse Episcopum: *sit vobis que ipse Episcopus*, quod idem est ac dicere: *placet mihi, quod sit factus Episcopus*. Cæterum orare pro effectu iam facto, & omnino certo nunquam solemus.

Quinta solutio est, illa verba, licet dicantur post consecrationem, referri tamen ad tempus præcedens, quia non possunt opportune dici ante, & decebat, ut huius mysterij confessio petatur etiam à Spiritu sancto eius operatore, ideo petitur postea. Hæc etiam est Bessarionis, sed durissima; non enim nisi impropiissime peti potest, quod iam factum est, & factum esse scitur sine vlla hesitatione.

Sexta solutio, & magis communis est, ibi non peti, quod ille panis fiat corpus Christi naturale, sed corpus Christi mysticum; hoc est, quod pro sit fidelibus illud fumentibus ad vñionem & sanctitatem: itaque, quando dicitur, *ut panis fiat nobis corpus Christi*, debet intelligi, fiat nobis corpus mysticum, seu faciat nos esse vñum corpus mysticum Christi. Hanc solutionem refert etiam ex Bessarione P. Salmeron, & eam videtur probare; in eademque conquefcit P. Suarez ubi supra. Sed reuera non satisfacit, quia detorquet verba clara ad sēsū valde impropriū, & licet de corpore vñumque posset tolerari, de sanguine non videtur nisi impropiissime, quomodo petatur, calicem illum fieri sanguinem pretiosum Christi, si de vero Christi sanguine non loquatur.

Mihi res hæc clarior apparet, quam ut tot solutionibus indigeat, & quæ ex ipsius contextus verbis verum, & legitimum sensum ostendit: scilicet non peti villo modo illum panem fieri corpus, & calicem sanguinem Christi, nec verum nec mysticum, sed sensum esse, illum panem, hoc est, corpus, & illum calicem, hoc est, sanguinem Christi, fieri nobis in salutem, & remissionem peccatorum; ita ut *ly corpus*, & *sanguis*, non sint ex parte prædicati, sed ex parte subiecti seu appositivi, ut dicunt Grammatici. Hanc sensum

1. Ratio dubi-
tandi.
Bellarm.
Suarez.
Ratior dubi-
tandi.
Bellarm.
Suarez.
Clemens
Romanus.
3. Nicol. Caba-
silas.
Marc.
Ephesin.
Hierem.
Constant.
Sententia
quædam
Graecorum.
4. Hanc diffi-
cultatem pri-
mo præstat
aliqui.
Salmeron.
5. Bessarion.
Secundo di-
cunt.
Clement.
Patriarcha.
6. Tertia solu-
tio.
Sensu deprecat-
orio, quam
gratulatorio;
sicut cum
perimus, ut
Deus sit in-
finite beatus,
& gloriosus,
quasi explicantes
nostrum affectum,
& gaudium de
illius gloria. Hæc etiam interpretatio est nimis du-

2. Ratio dubi-
tandi.
Bellarm.
Suarez.
Clemens
Romanus.
3. Nicol. Caba-
silas.
Marc.
Ephesin.
Hierem.
Constant.
Sententia
quædam
Graecorum.
4. Hanc diffi-
cultatem pri-
mo præstat
aliqui.
Salmeron.
5. Bessarion.
Secundo di-
cunt.
Clement.
Patriarcha.
6. Tertia solu-
tio.
Sensu deprecat-
orio, quam
gratulatorio;
sicut cum
perimus, ut
Deus sit in-
finite beatus,
& gloriosus,
quasi explicantes
nostrum affectum,
& gaudium de
illius gloria. Hæc etiam interpretatio est nimis du-

4. Hanc diffi-
cultatem pri-
mo præstat
aliqui.
Salmeron.
5. Bessarion.
Secundo di-
cunt.
Clement.
Patriarcha.
6. Tertia solu-
tio.
Sensu deprecat-
orio, quam
gratulatorio;
sicut cum
perimus, ut
Deus sit in-
finite beatus,
& gloriosus,
quasi explicantes
nostrum affectum,
& gaudium de
illius gloria. Hæc etiam interpretatio est nimis du-

5. Bessarion.
Secundo di-
cunt.
Clement.
Patriarcha.
6. Tertia solu-
tio.
Sensu deprecat-
orio, quam
gratulatorio;
sicut cum
perimus, ut
Deus sit in-
finite beatus,
& gloriosus,
quasi explicantes
nostrum affectum,
& gaudium de
illius gloria. Hæc etiam interpretatio est nimis du-

6. Tertia solu-
tio.
Sensu deprecat-
orio, quam
gratulatorio;
sicut cum
perimus, ut
Deus sit in-
finite beatus,
& gloriosus,
quasi explicantes
nostrum affectum,
& gaudium de
illius gloria. Hæc etiam interpretatio est nimis du-

sensum videtur approbare P. Vasquez ubi supra, licet illum non deducat ex verbis ipsis, ex quibus tamen, & eorum legitima constructione videtur mihi omnino deducendus; nec aliud voluisse Iacobum, Basilium, & reliquos Liturgiarum Auctores.

II.
Probatur primo ex Missa Æthiopum.

Probatur hoc in primis ex Missa Æthiopum, quæ habetur in 4. tom. Biblioth. & credibile est, fuisse compositam ab Apostolis, vel ab eorum discipulis: ij ergo post verba item consecrationis habent similes orationem his verbis clarius significantibus prædictum sensum: *Oramus te, Domine, ut mittas Spiritum sanctum super hunc panem, & hunc calicem; videlicet corpus, & sanguinem Domini, & Salvatoris nostri Iesu Christi in secula seculorum, Amen.* Tribue simul omnibus ex eo sumentibus, ut fiat eis ad sanctificationem, & plenitudinem Spiritus sancti, &c. Hæc verba fere sunt eadem cum iis, quæ sunt in aliis Liturgiis, solumque differunt in eo quod magis explicant nostrum sensum, dum petunt super hunc panem, videlicet, corpus Christi descendere Spiritum sanctum. Non ergo est dubium, quin idem fuerit sensus in aliis Liturgiis, quæ eodem tempore, & à coapostolis composita sunt.

II.
Explicantur verba Iacobi Liturgia S. Iacobi.

Videamus nunc verba Iacobi in sua Liturgia, an hunc sensum proprie possint habere. *Ipsæ* (inquit) *Spiritum tuum sanctissimum dimitte nunc quoque in nos, & in hæc dona sancta propostia, ut superueniens sancta, & bona, & gloria sua præsentia sanctificet, & efficiat hunc panem corpus sanctum Christi tui.* (Populus respondet, *Amen*) *& calicem hunc pretiosum sanguinem Christi tui.* (Populus respondet, *Amen*) ut sit omnibus ex his sumentibus in remissionem peccatorum, & in vitam æternam, &c. Sensus horum verborum est idem, qui præcedentium; non petere, ut panis fiat corpus Christi, sed ut panis, qui est corpus Christi, & calix, qui est sanguis, fiat accipientibus in remissionem peccatorum, &c. non enim finitur sensus, usque ad finem totius petitionis. Nec obstat, quod interponatur illa particula, *Amen*; quod videtur denotare ibi finitam esse aliquam petitionem, cui responderet populus, *Amen*; quæ fuit fortasse occasio errandi, & cogitandi ibi terminari aliquam petitionem. Hoc, inquam, non obstat, quia illa particula *Amen*, ibi non est signum petitionis, sed fidei; populus enim audiens panem appellari corpus Christi, & calicem appellari sanguinem, respondet utrobique *Amen*, quasi dicat: *ita est, ita credimus*; interrumpendo orationem Sacerdotis per illam parenthesisem, postea vero continuat Sacerdos suam deprecationem petens, ut ille panis, hoc est, corpus Christi, & calix, hoc est, sanguis, sit in salutem, & remissionem, &c. Quod autem iste sit sensus huius particulae *Amen*, constat ex iisdem Liturgiis: nam statim ac Sacerdos profert verba consecrationis, & dicit, *Hoc est corpus meum* (respondet Populus, *Amen*.) & in Missa Æthiopum explicatur clarius, clamat enim populus statim, *Amen, Amen, Amen, credimus, & confidimus, & laudamus te, ô Domine Deus noster: hoc vere corpus tuum est: & post consecrationem calicis eodem modo respondet populus, Amen, Amen, Amen, credimus, &c.* Et postea prosequitur Sacerdos verba Christi dicens: *Quoties hoc feceritis, in mei commemorationem facietis*: ubi vides, illud *Amen* interponi etiam inter verba Christi à Sacerdote prolata ad protestandam fidem de præsentia corporis, & sanguinis Christi. In quo sensu S. Leo Papa Serm. 6. de ieiunio septimi mensis, dixit: *Frustra ab illis respondeatur, Amen, qui non credunt, adesse vere corpus, & sanguinem Domini.* In hoc ergo eodem sensu populus respondebat, *Amen*; quando audiebat panem appellari corpus Christi in illis precibus sequentibus,

S. Leo.

non ut annueret petitioni, sed ut protestaretur si dem de præsentia corporis Christi, interrumpendo orationem Sacerdotis, quæ nondum habebat sensum perfectum.

Hinc etiam intelliguntur verba similia, quæ habentur in Liturgia S. Basilij hoc modo: *Supplices te rogamus, veniat sanctus tuus Spiritus super nos, & super hæc, quæ proposuimus, dona, ac sanctificet ipsa. Domine, exaudi me.* Populus respondet, *Kyrie eleison* (ecce iterum populus interrumpit orationem Sacerdotis, ipse vero prosequitur,) *& efficiat* (vel, prout alij fortasse melius vertunt, *ostendat*) *panem istum corpus gloriosum Domini Dei nostri Iesu Christi, corpus celeste, corpus vite efficiens, corpus pretiosum, in expiationem culpæ, & remissionem peccatorum, vitamque æternam iis, qui accipiunt, Amen.* Et eodem modo continuat de calice, petens, ut calix ille sanguis Iesu Christi ostendatur, vel fiat sanguis in expiationem culpæ, &c. Eodem modo loquitur S. Clemens Romanus ubi supra, ubi petit his verbis. *Et mittas sanctum Spiritum tuum super hoc sacrificium, ut ostendat hunc panem corpus Christi tui, & hunc calicem sanguinem Christi tui, ut, qui ea percipiunt, confirmantur in pietate, &c.* non petit, ut faciat, sed ut ostendat per effectum. Confirmatur hoc ipsum ex Missa nostra Latina ubi similis fere oratio habebatur post fractionem hostiæ, ante ultimam correctionem Missalis, his verbis, *Fiat commixtio, & conservatio corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi accipientibus nobis in vitam æternam.* Vbi etiam apparebat peti, fieri consecrationem, sed re vera non petebatur, sed quod consecratio fieret in vitam æternam, & ideo mutata fuerunt illa verba ad tollendam æquivocationem, sicut nunc habemus: *Hæc commixtio, & conservatio, &c. fiat accipientibus nobis in vitam æternam.*

Denique confirmatur hic sensus ex ipsa confessione Græcorum, qui in Concilio Florentino sess. ult. rogati de sensu illorum verborum, dixerunt, se non petere ibi, quod fiat consecratio, (hæc enim iam est facta) sed quod fiat in salutem, &c. ex quo fit, verba illa debere habere illam constructionem, quam nos assignauimus; alioquin non videntur admittere posse illum sensum sine maxima improprietate.

Difficiliora possent apparere verba Chrysostomi in Liturgia, quæ communiter vtuntur Sacerdotes Græci in hunc modum, paulo post prolata verba Christi, *Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, &c.* dicit Diaconus: *Benedic, Domine, sanctum panem: & Sacerdos exurgens benedicit ter sancta munera, dicens secreto: Fac quidem panem hunc pretiosum corpus Christi tui.* Diaconus, *Amen.* Et rursus Diaconus, *Benedic, Domine, sanctum calicem.* Ac Sacerdos benedicens ait, *Quod autem in calice est isto pretiosum sanguinem Christi tui.* Diaconus, *Amen.* Et rursus Diaconus ostendens cum horario utrumque sacramentum, dicit, *Benedic, Domine.* At Sacerdos benedicens manu utrumque sacramentum dicit: *Permutans Spiritum sancto tuo; Diaconus: Amen, Amen, Amen.*

Cæterum hæc verba eundem prorsus habent sensum, quem diximus habere alias Liturgias: neque enim absoluit oratio in prædictis verbis, sed immediate prosequitur Sacerdos dicens, *Ut faciat accipientibus in sobrietatem animæ, in remissionem peccatorum, in communicationem S. Spiritus, in regni calorem plenitudinem, in fiduciam erga te, non in delictum, non damnationem, &c.* Non ergo petit in verbis præcedentibus, quod Deus faciat panem esse corpus, aut vinum esse sanguinem Christi, sed sensus est. Fac panem hunc, qui est corpus pretiosum Christi, & sanguinem, qui est in calice (interrumpit Diaconus dicens, *Amen*; nempe consistendo ita esse, & surgegens materiam

materiam benedictionis) fieri accipientibus in sobrietatem, & remissionem, &c. Solum videtur ob stare illa verba, *Permutans Spiritu sancto tuo*; quibus videtur peti conuersio nondum facta. Sed alius est illorum verborum sensus, quem non satis expressit Latinus interpres: neque enim pro principio Græco *μεταλλάττω*, qui est aoristus secundus indifferens, & significat magis proprie tempus præteritum, debuit vertere, *Permutans*; sed debuit dicere, *quæ permutasti Spiritu sancto tuo*; aut *permutata Spiritu sancto tuo*. Habent enim Græca participia eam vim significandi tempus præteritum; quod quia participia Latina non habent in voce actiua, ideo Interpreter supposuit illud *Permutans*; quod diuersum sensum reddere videtur.

16. Constat autem hic sensus, primo tum ex alijs Liturgiis, quas imitatur ista, & in quibus sensus iste magis sensum clarius habetur, ut vidimus: tum ex eodem Chrysostomo, qui in alijs locis aperte docet, conuersionem fieri per verba Christi, quæ proferuntur: *Hoc est corpus; hic est sanguis*, &c. Sic docet in Homil. de produtione Iudæ paulo ante finem, tom. 3. *Non enim homo est* (inquit) *qui proposita de consecratione mensa Domini corpus Christi facit, & sanguinem, sed ille, qui crucifixum pro nobis est Christus, Sacerdos ore verba proferunt, & Dei virtute consecrantur, & gratia.*

Chrysost.

Hoc est, ait, corpus meum: hoc verbo proposita consecrantur. Item Homil. 2. in Epist. 2. ad Timoth. sic ait: *Volo quiddam adicere plane mirabile: & nolite mirari, neque turbemini. Quid vero istud est? Sacra ipsa oblatio, siue illam quilibet Sacerdos, siue illam Paulus, siue Petrus offerat, eadem est, quam dedit Christus discipulis, quamque Sacerdotes modo quoque efficiunt. Nihil habet ista, quam illa minus. Cur id? quia non bene sanctificant homines, sed Christus, qui illam ante sacrauerat. Quemadmodum enim verba, quæ loquutus est Christus, eadem sunt, quæ Sacerdotes nunc quoque pronuntiant: ita & oblatio eadem est. Quæ verba adeo clare ostendunt Chrysostomi sensum, ut Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus adducens illa contra octauum caput Confessionis Augustanæ, & aduertens, iis verbis conuinci etiam suum errorem de conuersione per subsequentes preces faciendæ, ex industria omiserit verba illa: *Quemadmodum verba, quæ loquutus est Christus, eadem sunt, relatis antecedentibus, & subsequentibus verbis; ut obseruauit Petr. Arcadius lib. 3. de concordia Ecclesiæ Occidentalis, & Orientalis, cap. 23.**

Petr. Arcad.

17. Confirmatur idem sensus secundo ex verbis illis, *Qui autem in calice est isto, pretiosum sanguinem Christi* quæ sane verba potius indicant, iam ibi esse sanguinem, & de illo peti, non ut sit sanguis, sed ut fiat ad salutem, &c. scio, alios aliter vertere illa verba: nam textus Græcus potest eos sensus admittere, ut 3. in *τοῦτο τὸ ποτήριον τὸν αἵματός μου πίνετε*; quod alij vertunt, quod autem est in hoc calice ipsum pretiosum sanguinem Domini. Alij vero, *In calice vero hoc pretiosum sanguinem Christi tui*. Sed cum verba admittant eas versiones, melius vertuntur in sensu magis apto, prout in antiqua versione habetur Veneriis excusa, anno 1528. apud Antonium de Fabio.

18. Confirmari potest eadem explicatio tertio ad hominem, quia si precibus illis subsequentibus conuersione fieri argueretur ex eo, quod proferantur post prolata verba Christi, *Hoc est corpus meum*, &c. eodem modo argui debet, non fieri conuersionem per ipsas preces; quia ut ex eorum verbis supra recitatis constat, postquam Sacerdos dixit, *Fac panem hunc pretiosum corpus Christi tui*: Diaconus petit, ut benedicat & calicem & Sacerdos prosequitur, *Qui autem in calice isto est pretiosum sanguinem Christi tui*: quibus

verbis videtur iam confecta consecratio vtriusque iuxta mentem Græcorum, & tamen postea petitur rursus Diaconus, ut benedicat vtrumque, & Sacerdos prosequitur, *Permutans Spiritu sancto tuo*, & Diaconus respondet, *Amen, Amen, Amen*. Aut ergo preces ex Christi institutione habent infallibilem efficaciam ad conuersionem faciendam, aut non. Si non habent, poterimus ergo dubitare, an facta fuerit consecratio post omnia illa verba prolata. Si vero eam habent, ergo frustra petitur rursus transmutatio vtriusque speciei, postquæ petit Sacerdos seorsim conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem, vel certe ex illa petitione non potest argui, conuersionem non esse prius factam: unde illæ preces subsequentes non arguunt, conuersionem non fuisse factam per verba Christi prius à Sacerdote prolata.

Tertio confirmari potest sensus ille ex simili loquendi formula apud Marc. cap. 3. ubi enim nos legimus, *Et fecit, ut essent duodecim cum illo*: Sanctes Pagninus ex Græco vertit, *Et fecit eos duodecim, ut essent secum*: sensus autem est, *Fecit ut duodecim essent secum*. Sic etiam in præsentis sensus est; Fac, non ut panis sit corpus Christi, sed ut panis corpus Christi sit nobis in salutem, &c.

19. Tertio confirmatur. Marc. 3.

Eodem etiam modo explicari debent similia verba, quæ habentur in Missa composita per sanctum Marcum Euangelistam, & habetur in tom. Biblioth. Patrum in editione minus antiqua, ubi etiam post verba Christi: *hoc est corpus meum; hic est calix*, &c. habetur hæc oratio: *Emitte preterea super nos, & super panes & calices istos Spiritum sanctum tuum, ut eos sanctificet, & conseruet tam Deum quam omnipotens, & faciat panem quidem corpus (Populus: Amen.) calicem autem sanguinem noui Testamenti ipsius Domini, & Seruatoris, & summi Regis nostri Iesu Christi, ut fiat omnibus nobis, quæ ex iis participamus, in fidem, in sobrietatem, &c. Quæ verba habent eundem sensum, quem verba aliarum Liturgiarum, cum sint fere eadem, sed cum sensum clarius, ut vidimus, expressit Liturgia Æthiopum, in qua ad omnem æquiuocationem tollendam petitur: *ut mittas Spiritum sanctum super hunc panem, & hunc calicem, videlicet corpus, & sanguinem Domini.**

20. Eodem modo alia verba explicantur.

SECTIO II.

Soluntur aliquæ obiectiones contra præcedentem doctrinam.

Restant aliquæ obiectiones soluendæ contra prædictam Liturgiarum interpretationem. Prima obicitur ex verbis Basilij in Liturgia, qui post verba Christi: *hoc est corpus meum; hic est sanguis*, &c. & ante formulam illam deprecatoriam suppositam, loquitur de pane, & vino propositis tanquam de non adhuc conuersis; vocat enim illa *antitypa* corporis, & sanguinis Christi. *Confidentes* (inquit) *appropinquamus sancto altari tuo, & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi, te obseruamus, & te poscimus, Sancte Sanctorum, beneplacita tua benignitate, ut veniat Spiritus sanctus tuus super nos, & super proposita munera*, &c. Supponit ergo, nondum esse conuersa in corpus & sanguinem Christi.

21. Prima obicitur. Basilij.

Confirmatur ex Damasceno lib. 4. de fide, cap. 14. ubi nomine *antitypi* à Basilio appellatum ait, non Damasceni corpus, & sanguinem Christi, sed panem, & vinum, ideoque nomen illud non usurpari à Basilio post, sed ante consecrationem. *Quod si nonnulli* (inquit) *panem, & vinum nominarunt antitypa corporis, & sanguinis Domini, sicut Deiser Basilij dixit, non post consecrationem, sed priusquam consecraretur ipsa oblatio, sic appellarunt*. Sentit ergo Damascenus, ante preces

22.

preces illas in Liturgia Basilij non esse factam con-
secrationem.

23.
Septima
Synodus.

Accedit auctoritas septima Synodi generalis
Aet. 6. vbi in refutatione quadam definitionis Con-
ciliabuli publice lecta, inter alia notanter assertitur,
nunquam panem, & vinum post consecrationem
dicta antitypa corporis, & sanguinis Christi, sed so-
lum ante consecrationem. Manifeste (inquit) osten-
sum est, quod nullibi neque Dominus, neque Apostoli, vel
Patres imaginem dixerunt incrementum sacrificium per
Sacerdotem oblatum, sed ipsum corpus, & ipsum sangui-
nem: At tamen ante sanctificationis consecrationem qui-
busdam Patribus pie sane visum est antitypa nominare.
Quorum de numero Eustathius est, &c. Basilium item, &c.
Uno namque & eodem spiritu cum loquerentur, hic qui-
dem exponens distinxit in Proverbijs Salomonis: Edi-
te meum panem, & bibite vinum, quod miscui vo-
bis; hac ait: Per panem & vinum antitypa membrorum
corporalium Christi predicat. Ille vero ex eodem fonte
hauriens, et omnes Sacerdotij mysta in precatione Diuina
oblationis norunt, ad hunc fere modum ait: Confidens
tuo sacro altari appropinquamus; & proponentes antitypa
sancti corporis, & sanguinis Christi tui, te precamur, &
inuocamus; & quod deinceps sequitur, mentem Patris
manifestiorem reddit, quod aeternam sanctificationem,
antitypa vocata sunt; post consecrationem autem corporis
proprie, & sanguis Christi dicuntur, sunt, atque credun-
tur. Vbi videtur supponi, consecrationem non esse
factam, quando illud nomen antitypa in Liturgia
legitur, cum tamen id sit post Christi verba, & ante
preces supradictas.

24. Ad testimonium, & textum Basilij facilis est responso. *antitypa* non semper significare figuram inferiorem, & omnino extrinsecam, sed passim apud Patres ipsummet Sacramentum Eucharistiæ appellari *antitypa*, & imagines corporis, & sanguinis Christi. Origenes in cap. 15. Matthæi Panem consecratum vocat *corpus symbolicum, & typicum, & dialogo 3. cont. Megethium* Marcionistam in fine 2. part. sub titulo : de Christo homine vero ex Maria: Si, ut loquimur (inquit) isti, carne destitutus erat, & ex sanguis, cuiusmodi carnis, cuius corporis, & qualis tandem sanguinis signa, & imagines, & panem, & poculum ministravit? Eusebius lib. 5. de demonstratione cap. 3. & lib. 8. de demonstratione 1. in fine *antitypum, & imaginem, & notam* sui corporis appellat. Chrysostomus in Psalm. 22. appellat hoc Sacramentum *similitudinem* corporis, & sanguinis Domini. Theodoretus dialogo 2. *symbola* corporis, & sanguinis Domini. Tertullianus lib. 1. contra Marcionem cap. 14. & lib. 4. *figuram, & representationem* corporis Christi. Ambrosius lib. 1. de officiis cap. 48. & lib. de iis, qui initiantur cap. 8. & 11. Augustinus in Psalm. 3. Hieronymus lib. 2. contra Iovinianum; Gelasius lib. cont. Eutych. in fine, & alij, *figuram, typum, imaginem, similitudinem* corporis, & sanguinis Christi esse dicunt. Alij expresse *antitypa*. Clemens Romanus lib. 5. Constitut. cap. 14. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. mylagogica. Nazianzenus in Orat. Funer. sororis Gorgoniæ, & alij, quos affert Petrus Arcudius loco supra citato cap. 34. quibus addit Auctorem vite S. Stephanii iunioris, qui habetur inter opera Damasceni; ubi etiam S. Stephanus dicitur Eucharistiam appellasse *antitypa* corporis, & sanguinis Christi; in disputatione cum Imperatore quatuor foliis ante finem. Potuit ergo Basilius iuxta eum communissimum loquendi modum etiam post consecrationem Eucharistiam *antitypa* appellare.

25. *Dua rationes cur dicantur antitypa corporis.* Cur autem antitypa corporis, & sanguinis dicantur, quando sunt ipsummet corpus, & ipse sanguis, plures afferuntur rationes. Duæ sunt præcipuæ;

prima est, appellari *antitypa* ratione specierum panis, & vini, quæ symbola, & signa sensibilia sunt ad sacramentaliter significandum corpus, & sanguinem Christi. Ad quod videntur respicere verba Iacobi Apostoli in Liturgia: *Emite, inquit, o Domine tuam bonam gratiam, & sanctifica animas nostras & corpora, &c. Et reuelas inmolucra ægnumatum, quæ symbolice bono sancto Sacrificio circumdantur, clare nobis ostende, &c.* Et Dionysius de Eccles. Hierarchy. cap. 5. *Sed o* (inquit) *diuinissimum, & sacrosanctum Sacramentum, quæ se circumdant symbolice, operimente ægnumatum reuelatis, perspicue nobis fac appareat. &c.*

Secunda ratio est, quia corpus Christi, propter speciebz celatum, & occultum, est symbolum tui ipsius passibilis in cruce, & in cena; sicut & sanguis sub speciebus vini significat ipsum sanguinem effusum in passione pro nobis; & denique significant idem corpus, & eundem sanguinem reuelata & manifestata specie in se ipso videndum in celo. Sic explicat Augustinus in Prosperi lententis. Caro, inquit, carnis, & sanguis est sacramentum sanguinis, Carne, & sanguine utroque inuisibili, & spirituali significatur corpus Christi visibile, & palpabile, & plenum gratia, & diuina maiestate. Damascenus item lib. 4. de Fide, cap. 4. in fine: *Antitypa vero* (inquit) *futurorum tu nominamus, non quod non sint vere corpus, & sanguis, sed quoniam nunc quidem per ipsa Diuinitas Christi sumus participes; tunc vero animo cernemus per ipsam visionem.* S. Maximus Scholasticus Dionysij in cap. 3. de Eccles. Hierarch. notat, ubique appellari a Dionysio Symbolicum diuinum sacrificium, & sancta membra symbola eorum, que futurum sunt, & veraiora. In eodem sensu Ambrosius dicto lib. 1. de officiis, cap. 3. ait, dixit, hic offerri Christum in imagine, in celo in veritate. Et denique ipsi Graeci in quodam Palchali hymno & tropario canunt: *Διὰ τὴν ἐκτὸς τοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ ψυχῇ ὁ βασιλεὺς οὐ: hoc est, Praesentem nobis, uere expressum, & latius, & non per tei tantum participi efficiamur in die, quae uere careat, regni tui.*

Ad confirmationem ex Damasceno, aliqui censent, addita esse à maleolus verba illa, quibus dicit à Basilio *antitypa* dicta esse ante consecrationem, quod multis coniecturis probat Arcudius libri *supra* cap. 35. præsertim quia ipse Damascenus contradiceret sibi in eodem capite, in cuius fine dicit, Eucharistiam appellari *antitypon*, scilicet futurorum, quomodo ergo dicere potuit, omnes, qui *antitypa* nominantur, id scilicet ante consecrationem? Quidquid de hoc sit, dici potest, Basilij verba potuisse bene à Damasceno intelligi dicta de pane, & vino, provt erat ante consecrationem: nam licet illa non nisi post consecrationem dicantur, refert tamen possunt ad panem, & vinum propostia prius in altari, & vt consecrarentur. Verba provt communiter referuntur, hæc sunt: *Confitemur appropinquamus sancto altari tuo, & proponentes antitypa sancti corporis, & sanguinis Christi tui, te obsecramus, & te posulamus.* &c. Cæterum in Liturgia, quæ habetur in Bibliotheca Patrum *tom. 4.* paulo aliter vertuntur illa verba hoc modo: *Cum fiducia iam accedimus, vt contingamus altare tuum sanctum, & qui propinquamus typum corporis, & sanguinis Christi tui, adoramus, ac supplices rogamus te, &c.* Quæ quidem versio videtur magis iuxta mentem Basilij, qui habet in Græco: *ὡς προσεγγίζομεν τὸ ἅγιον* Aoristum, Aoristum autem ille magis significat tempus præteritum. In quo sensu intelligi potuerunt à Damasceno verba illa, & referti ad tempus præteritum ante consecrationem: ideoque dicit, non vocari *antitypa*, postquam consecrata sunt; quia licet tunc vocentur *antitypa*, non tamē provt tunc fuerunt, sed provt fuerunt antea, quando propostia fuerunt in altari.

In quo etiam sensu intelligi potest Auctor illius confutationis relata in septima Synodo: nam licet utique deceptus fuerit in eo, quod putarent, nunquam post consecrationem appellari Eucharistiam antitypum à Patribus, cuius contrarium ex ipsis Patribus ostendimus: neuter tamen putavit, consecrationem fieri precibus illis, sed potius ante preces esse consecrata, & appellari *antitypa* de præterito pro tempore præcedente consecrationem: cui explicationi fundamentum dedit vis verbi, quo usus fuerat Basilii, ut vidimus.

28. Secundo obiici solet Cyrillus Hierosolymit. qui *Catech. 5.* mystagogica in eo sensu videtur intelligere preces illas sublequentes, ut per illas oblata consecrentur; sic enim ait: *Atque sic per eiusmodi hymnos nos ipsos sanctificantes Deum benignissimum oramus, ut super illa proposita sanctum Spiritum emittat, ut panem quidem faciat corpus Christi, vinum vero sanguinem Christi.* Omnino enim, quod attingit Spiritus sanctus, hoc sanctificatum est, & transmutatum. In quibus verbis videtur omnino explicare illas preces, quæ dicuntur post verba Christi; quarum sensum velle videtur cum esse, ut Spiritus sanctus descendens transmutet panem, & vinum in corpus, & sanguinem Christi.

29. Petrus Arcudius loco supra citato, *cap. 33.* circa finem ingenue fatetur, Cyrillum in ea tunc fuisse opinionem, quod precibus illis Eucharistia consecraretur, nimirum nondum orta quæstione de hoc puncto, verborum specie deceptum, cum iuuenis adhuc esset, quando Catecheses illas scripsit, teste Hieronymo, non mirum quod in eo lapsus fuerit. Confirmat hoc ipsum ex aliis eiusdem Cyrilli locis, qui Catechesi prima mystagogica: *Panis* (inquit) & *vinum Eucharistia ante sacram inuocationem adoranda Trinitatis panis erat, & vinum merum; peracta vero inuocatione, panis quidem fit corpus Christi, vinum autem sanguis Christi.* Et Catechesi 3. dicit, panem post inuocationem Spiritus sancti non esse amplius panem communem, sed corpus Christi.

30. Ego tamen non facile concedam aduersariis Cyrillum; nec video quid cogat ad fatendum, eum ibi loqui de precibus, quæ post Christi verba proferuntur. Nam ipse Arcudius fatetur, Cyrillum non explicare in illo loco Liturgiam Basilij, sed potius illam aliam Iacobi, cuius ordinem videtur seruare, & cum Hierosolymorum antistes esset, ea videtur usus fuisse. Sed re vera nec Iacobi Liturgiam mihi videtur explicare: nam ut alia omittam, in illa, quam Cyrillus explicat, dicit Sacerdos: *Sursum corda; respondet populus, Habemus ad Dominum.* Deinde Sacerdos, *Gratias agamus Domino;* respondet populus, *Dignum & iustum est.* In Missa vero Iacobi non ita habetur, sed Sacerdos dicit, *Attollimus mentem, & corda;* ad quod non respondet populus, *Habemus ad Dominum;* sed, *Dignum, & iustum est.* Præterea in illa, quam Cyrillus explicat, tempore Communionis cantabatur, *Gustate, & videte, quod Christus est Dominus.* In Missa vero Iacobi paulo aliter, *Gustate, & videte, quod benignus est Dominus.* Credibilis ergo est aliam fuisse Liturgiam, quam Cyrillus explicuit, in qua quis scit, an preces illæ dicerentur proxime ante verba consecrationis? propterea Ecclesia Latina similem fere inuocationem tunc adhibet illis verbis: *Quam oblationem tu, Deus, in omnibus quasumus benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus, & sanguis fiat dilectissimi Filij tui Domini nostri Iesu Christi.* Certe in Liturgia Marci immediate etiam ante verba consecrationis fit humilis deprecatio, & inuocatio Spiritus sancti his verbis; *Fac ô Deus, ut plenum quoque* P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

fit hoc Sacrificium benedictione tua per aduentum sanctissimi Spiritus tui. Quia ipse Dominus, & Deus, & summus Rex noster Iesus Christus, nocte qua exadebat seipsum pro peccatis nostris, & mortem pro omnibus subibat carne, recumbens cum sanctis suis Discipulis, & Apostolis accepit panem in sanctas, & immaculatas, & inculpatas manus suas, &c. Et in ipsa etiam Iacobi Liturgia ante consecrationem inuocatur Spiritus sanctus, ut descendat super munera illis verbis: *Vicissim mitte nobis gratiam spiritus tui sanctissimi, ô Deus; respice in nos, & ad nostrum hoc rationale obsequium intueri, &c.* Et paulo post: *Fac, ut oblatio nostra grata, & acceptabilis sit per Spiritum sanctum sanctificata, in propitiationem peccatorum nostrorum, &c.* Poruit ergo fieri, ut in illa etiam Missa, qua Cyrillus utebatur, fieret similis deprecatio paulo ante verba consecrationis. Quo autem sensu Cyrillus dicat, inuocatione consecrari Eucharistiam, constat ex modo communi loquendi Patrum, qui formas omnes Sacramentorum appellare solent preces, & inuocationem Diuini numinis, eo quod implicitam ex Christi institutione habeant eiusmodi inuocationem.

Obiicitur etiam Dionysius de Eccles. Hierarch. *cap. 3.* ubi videtur ponere consecrationem post prolata verba Christi. Sic enim ait: *Inde diuinus Pontifex coram altari stans laudat sancta Diuinaque Iesu diuinissima nostri providentia, quæ diximus, opera; quæ pro salute generis nostri beneplacito sanctissimi Patris in Spiritu sancto, ut loquuntur Diuina scripta, perfecit. Postquam autem laudauit, & venerandam intellectualemque speculationem coram mentis oculis perspexit, ad symbolicam eorum consecrationem venit idque secundum traditionem Diuinam. Unde religiose simul, & ut Pontificem decet, post sacras Diuinorum operum laudes, de consecratione eorum, quæ ipsius dignitatem superat, se purgat, dum primo deuote ad eum clamat: Tu dixisti, hoc facite in meam commemorationem. Deinde cum rogauit, ut dignus fiat hac consecratione, & ad similitudinem Christi hæc diuina perficiat, castæque distribuat, & y, qui Sacramenta participaturi sunt, digne sumant, consecrat diuinissima, & manifestat laudata per symbola sancta proposita. Ex quibus verbis colligi videtur, Dionysium existimasse, quod consecratio fiat post verba illa: *Hoc facite in meam commemorationem;* quæ tamen proferuntur post verba Saluatoris, ut constat ex Canone Missæ.*

Respondetur, verba illa: *hoc facite in meam commemorationem,* in Liturgia, qua Dionysius utebatur, dici solita ante verba consecrationis, & aliqui volunt, dicta fuisse à Sacerdote bis; primo, ad excusandum se, quod auderet tantum munus exsequi, quia nimirum Dominus id iussit: secundo, postea cum verbis consecrationis, ut nunc dicuntur. Quando ergo dicit Dionysius, consecrari Eucharistiam post illa verba: *Hoc facite, &c.* loquitur de prima prolotione illorum verborum, & excusatione Sacerdotis, post quam fiebat consecratio. Quod constat primo, quia Dionysius dicit, Sacerdotem consecrationem peragere secundum Diuinam traditionem: traditio autem Christi, ut constat ex Evangelio, & ex Paulo, non fuit de precibus, sed de verbis illis: *Hoc est corpus meum; hic est sanguis, &c.* ergo sentit Dionysius, fieri illis verbis.

Secundo, quia verba illa: *Hoc facite, &c.* nunc non dicuntur per modum excusationis, sed narratiue; ergo Dionysius non agit de verbis illis eo loco, & modo, quo nunc dicuntur, sed de iis dictis ante consecrationem ad excusationem, quod fiebat, dicendo: *Tu dixisti: hoc facite, &c.* quo pacto non dicuntur nunc, cum verbis consecrationis, sed in sensu diuerso.

G g

Tertio,

Tertio.

Tertio, quia nusquam in Liturgiis reperitur de facto inter illa verba; *hoc facite*, &c. & preces, quibus Græci dicunt fieri consecrationem, oratio aliqua, qua Sacerdos petit, ut ipse ad consecrandum, & alij ad communicandum dignè accedant, qualis ponitur à Dionysio in eo loco; ergo non loquitur de verbis: *hoc facite*, &c. pro ut cum aliis Christi verbis de facto dicuntur, sed pro ut dicebantur ante consecrationem ad exultationem, ut explicuimus; ac proinde ex illis Dionysij verbis nihil solidum contra nos colligi potest.

35. Denique hunc esse Dionysij sensum, colligitur ex ultimis eius verbis: *consecras divinissima, & manifestat laudata*; quæ duo, consecrare scilicet, & manifestare, pro eodem usurpat S. Maximus sapientissimus Dionysij expositior, qui illam manifestationem dicit fieri per verba illa prolata à Sacerdote: *hoc est corpus meum; hic est sanguis meus*, &c. quibus verbis declarantur symbola proposita, in aspectum profert, *hoc est*, (inquit Maximus) *declarat quæ laudantur; exempli gratia, hoc & hoc Christi esse, & hoc & hoc Christi. Insuper autem ostendit & Divina munera, quæ hac sequuntur: quod nimirum in remissionem peccatorum, & in vitam æternam, & quacumque talia mystica. Quæ omnia certum est, esse verba illa Christi, quibus consecratio fit; ergo iuxta Dionysium ea Christi verba dicebantur post illam præcedentem exculationem, & per illa fiebat Eucharistiæ consecratio.*

36. Obiicitur denique Basilii in iis, quæ tradit de Spiritu sancto, cap. 27. ubi videtur condistiguere verba Christi, quæ ex Evangelio habentur, à precibus, quibus consecratio fit. *Inuocationis* (inquit) *verba in ostensione panis Eucharistiæ, & poculi benedictionis; quæ Sanctorum nobis scripto reliquit? Non enim his contenti sumus, quorum Apostolus, aut Evangelium mentionem fecit, sed & ante, & post, alia dicimus, velut magnum robur ad mysterium habentia; quæ ex doctrina scripto non prodita nos accepimus.* Hic videtur Basilii ad consecrationem exigere alia verba præter illa Christi, quæ ex Evangelio habentur.

37. Respondetur Basilium ibi non loqui de solis illis precibus, de quibus est præsens controuersia, sed de toto Canone Missæ, qui non ex Evangelio, sed ex traditione Apostolica habetur. Loquitur enim de iis, quæ ante, & post Christi verba dicuntur: Græci autem non volunt ea, quæ præcedunt, deferuire ad consecrationem. Nec Basilii id dicit, sed omnia illa verba, quæ ex traditione ante, & post adiiciuntur, magnum robur habere, scilicet ad impetrandum, & præparandas mentes nostras ad decorem, & grauitatem Sacrificij, & actionis illius grauiissimæ: sicut & prologus, & epilogus habent in oratione magnum pondus; ideo enim Basilii appellat illa verba, quæ præcedunt & sequuntur *prolegomena*, & *epilegomena*: unde potius videretur obiter totam substantiam agnoscere in verbis intermediis, quæ ex Evangelio habemus. Et hæc sufficiant de hac controuersia.

SECTIO III.

Quæ verba sint essentialiter necessaria ad consecrationem corporis Christi.

38. Prima sententia est Scoti in 4. dist. 8. quæst. 2. §. de secundo dico. quem sequutus est Angelus verbo Eucharistiæ, num. 24. quæ docet, verba illa antecedentia Canonis: *Qui pridie quam pateretur*, &c. licet non sint pars formæ, esse tamen necessario requisita ad valorem formæ, quia illis non præmissis, non

significaretur sufficienter per verba subsequenti id, quod intenditur: nam illud pronomen, *Meum*, informæ, v.g. consecrationis hostiæ non referretur ad corpus Christi, sed ad corpus ipsius Sacerdotis loquentis; ergo ut constet, sermonem esse de corpore Christi, necesse est, quod per verba præcedentia id manifestetur. Et quidem hoc fundamentum non solum probat de illis verbis: *Qui pridie quam pateretur*, &c. sed etiam de antecedentibus illis: *Domini nostri Iesu Christi*; sine quibus nec etiam verba sequentia manifestarent, sermonem esse de corpore Christi. Non tamen probat de omnibus, & singulis verbis contentis in illa clausula, v.g. illis: *gratius agens sumpsit*, &c. sine illis enim maneret sensus integer, & constaret sermonem esse de corpore Christi.

Hæc sententia ab omnibus reicitur, quam aliqui impugnant exemplo aliorum sacramentorum, in quibus minister non permittit necessario aliqua verba, quibus ostendat, se loqui ut ministrum Dei; non enim dicit: *Ego loquens ut minister Dei te absoluo*, &c. ergo potest etiam in hoc sacramento loqui in persona Christi, licet non explicet in actu signato per verba præcedentia. Ita arguit Suarez in præfati disput. 59. sect. 1. in principio. Sed argumentum non est efficax; nam in aliis sacramentis, licet minister loquatur ut minister Christi, & Dei, voces tamen, quibus loquitur, significant immediate ipsum ministrum, v.g. in forma absolutionis illud, *Ego*, non referretur ad Deum, vel Christum, sed ad ipsum ministrum; quare eodem modo posset dicere: *Ego Ioannes te absoluo*; quia te vera ipse est, qui absoluit, licet auctoritate accepta à Deo, quod idem est in Baptismo, Confirmatione, & similibus. At vero in consecratione Eucharistiæ verba non referuntur villo modo ad personam Sacerdotis loquentis, sed ad Christum; quare in hoc sacramento videtur esse peculiaris necessitas explicandi hoc, eo quod verba illa, *Ego, Meum*, nihil aliud explicant, semper ex se videantur referri ad personam ipsam loquentem.

Primo ergo reicitur sententia illa ex modo loquendi Conciliorum, & Patrum, qui sæpe dicunt, hoc sacramentum confici verbis Christi, & non aliis: illa autem verba, *Qui pridie quam pateretur*, &c. non sunt verba Christi, sed Evangelistæ, ut constat, ergo non fit consecratio illis, sed solis verbis sequentibus; & per consequens illa non sunt necessaria: non enim possunt necessario requiri, nisi ad operandam consecrationem. Maior constat ex locis Patrum, quæ congerit Suarez disput. 68. sect. 3. Et quidem Ambrosius lib. 4. de sacramentis cap. 4. relatus in cap. *Panis est in altari*, de consecrat. disp. 2. quem pro se afferebat Scotus, clarius est contra ipsum, ut bene retorquet Vasquez in præfati disput. 198. num. 5. Ambrosius enim ibi, postquam dixit consecrationem fieri verbis Christi, id probat nam reliqua, inquit, quæ dicuntur, laus Deo deferunt, oratio præmittitur pro populo, pro Regibus, pro ceteris; ubi venit, ut conficiatur venerabile sacramentum, tam non suis sermonibus Sacerdos, sed vtrius sermonibus Christi: Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum. Et statim cap. 5. explicat singillatim quæ sint verba Sacerdotis, & quæ Christi; & relatis omnibus, incipiendi ab illis, *Fac nobis hanc oblationem*, usque ad verba consecrationis inclusiue, postea subiungit: *Omnia illa verba Eucharistiæ sunt usque ad, Accipite, siue corpus, siue sanguinem; inde verba sunt Christi, Accipite, & bibite ex hoc omnes*, &c. eodem modo loquitur August. siue Palchasi relatus in cap. *Primum August. sub figura*, de consecrat. disp. 2. *Credendum est, inquit, quod verbis Christi sacramenta conficiantur; enim enim potentia creantur prius, eius vique ad melius procreantur.*

procreantur. Reliqua omnia, quæ Sacerdos dicit, aut Cleri chorus cantat, nihil aliud, quam laudes, & gratiarum actiones sunt, aut certe obsecrationes, & fidelium petitiones. Unde Sacerdos dicit primum Evangelistarum verba assumens: *Qui pridie quam pateretur*, &c. porro deinceps sunt verba, *Dei potestate, & omni efficientia plena*: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Quo etiam modo loquuntur alij Patres. Tota ergo efficientia, & necessitas reducitur ad sola verba Christi, & non ad præcedentia.

41. Secundo, impugnant simili argumento ex Concilio Florentino in decreto Eugenij, & alijs Patribus dicentibus, formam huius sacramenti esse verba illa Christi: *hoc est corpus meum, hic est sanguis meus*, &c. ex hoc enim colligitur, hæc sola verba sufficere absque alijs præcedentibus, nam si illa alia requirerentur, pertinerent utique ad formam: non enim essent materia, ut constet, & aliunde concurrerent ut aliquid significans vel consignificans clarius præsentiam corporis Christi; sicut ergo verba sequentia sunt forma, quia significant clare corpus Christi, sic verba præcedentia essent pars formæ, quia partialiter concurrunt ad illam significationem, cum sine illis verba sequentia non significarent sufficienter præsentiam Christi in hac sententia; ergo forma non sunt illa sola verba: *hoc est corpus meum*.

42. Confirmatur, & explicatur primo, quia verba illa, quæ deferuntur ad explicandum significatum formæ, etiam quando non sunt necessario requisita, pertinent tamen ad formam, si dicantur, & sunt pars formæ. Similiter, si dicerem: *ego Ioannes te absolvo*; illud *Ioannes*, non esset utique necessarium, sed de facto pertineret ad formam, & integraret illam, quia clarius explicat significatum verbi Absolutio: ergo cum illa verba: *Qui pridie quam pateretur*, &c. clarius explicant significatum illius pronominis *Meum*, & propter hoc necessario requiruntur, fatendum erit, illa requiri, ut partes formæ.

43. Confirmatur secundo ex sacramento Matrimonij, in quo si per procuratorem celebretur, potest procurator contrahere his verbis: *Ego N. ut procurator Domini N. accipio te in coniugem ipsius*. In quibus verbis continetur forma illius sacramenti; & quidem illa etiam verba, *ut procurator Domini N.* erunt proculdubio pars illius formæ, quia licet in rigore non essent necessaria, sed sufficeret re vera esse procuratorem ad valorem actus: quando tamen profertur, concurrunt ad declarandum magis actum, & obligationem, & cuius nomine loquatur: sed in sententia Scoti verba illa præcedentia requiruntur necessario ad declarandum, cuius nomine Sacerdos loquatur; ergo illa etiam verba pertinebunt ad formam tamquam pars illius, & quidem tamquam pars omnino necessaria in illa sententia.

44. Dices, has instantias posse retorqueri etiam contra nos; quia licet illa verba præcedentia non requirantur necessario ad consecrationem; de facto tamen dicuntur; & negari non potest, quin concurrant ad reddendum clariorem sensum verborum sequentium, quam si non præcessissent; ergo de facto erunt pars formæ, sicut in exemplis adductis verba illa, quæ clariorem reddunt sensum absolutionis, vel contractus matrimonij, licet non sint necessario requisita ad valorem; de facto tamen sunt pars formæ in utroque Sacramento.

45. Respondetur negando consequentiam; quia illa solum verba possunt constituere formam Sacramenti, quæ à Christo instituta sunt: in nostra autem sententia ea solum verba instituta sunt à Christo pro forma Eucharistiæ, quæ dicuntur à Sacerdote in persona eiusdem Christi iuxta ritum ab eo præ-

P. Iam. de Lugo de Sacramentis.

scriptum, & usurpatum: verba vero præcedentia non dicuntur in persona Christi, ut constat, sed historicè; illa ergo licet deferant extrinsece, ut percipiatur facilius sensus verborum sequentium; non tamen component intrinsece formam: sicut si Sacerdos ante absolutionem dicat penitenti: *Attende, nunc auctoritate Christi absolvo te*; hæc quidem verba conducunt ad melius percipiendum sensum verborum sequentium, solum tamen extrinsece, neque component intrinsece formam ipsam, quia Christus non instituit pro forma illius sacramenti quæcumque verba, quæ clariorem reddunt significationem absolutionis, sed illa solum quibus in actu exercito impeditur absolutio. Sic in Eucharistiæ sacramento solum instituit pro forma verba, quibus in persona Christi affirmatur, & significatur illud esse suum corpus, non alia, quæ extrinsece possunt deferri ad clariorem sensum verborum Christi. At vero in sententia Scoti non potest ita responderi: quia si Christus instituit pro forma verba significantia præsentiam sui corporis, & hanc non significant complete, & sufficienter verba illa: *hoc est corpus meum*, nisi præcedant illa alia, ergo illa alia præcedentia instituta sunt à Christo ut aliquid formæ, scilicet ut aliquid constituens intrinsece formam in ratione significantis complete, & sufficienter: omnia enim verba, quæ complent formam in ratione significantis, ita ut sine illis forma nondum complete significet, debent esse aliquid intrinsecum formæ in ratione formæ.

46. Ex dictis constat iam facile ad fundamentum Scoti: negamus enim, requiri necessario verba præcedentia, ut verba sequentia simpliciter, & absolute significant, & proferantur nomine, & in persona Christi. Et in primis sicut in tragedia ille, qui repræsentat Regem, non est opus, quod prius dicat: *ego loquor in persona Regis*; vel, *Rex ita dixit*, sed absolute loquitur in actu exercito verba Regis, & ab omnibus percipiatur, quod illa non in persona sua dicat, sed Regis: sic facilius Sacerdos in Missa indutus vestibus sacris, & apparatus ad sacrificium proposito, loquens verba Christi, perciperetur ab omnibus, non proferre illa verba in persona sua, sed Christi; nec loqui de corpore suo, sed Christi; etiam si verba illa præcedentia non permitteret. Sic Vice-rex, aut Concilium Regium loquuntur in persona Regis absque alio proloquio; & dicunt, vel scribunt: *Non Rex*, &c. ab omnibusque intelliguntur, quo sensu loquantur. Sic etiam Angelus loquens olim in persona Dei, absque alia præmonitione dicebat: *Ego sum Deus Abraham*, &c. Unde in rigore loquendo, etiam si Sacerdos vestes sacras non haberet, nec esset in altari, posset tamen valide per illa sola verba consecrare, quia licet fortasse in illis circumstantiis non facile ab alijs perciperetur eorum sensus: hoc tamen est per accidens, & commune omnibus verbis æquiuocis, qualia sunt illa, cum in ore Sacerdotis possint habere utrumque sensum propter facultatē quam habet loquendi in persona Christi: & sicut Sacerdos dicendo, *Ego tibi dimitto*, absolueret valide à peccatis, licet fortasse alij in illis circumstantiis putarent ipsum loqui de remissione alterius debiti, vel iniuriæ privatur; quia nimirum verba illa in ore Sacerdotis æquiuoca sunt. Sic de illis verbis, *hoc est Corpus meum*, dicendum est, esse æquiuoca, & determinari sufficienter per intentionē loquentis ad talem significationē, licet per accidens ab alijs non intelligatur.

47. Adde, si ea verba præcedentia requiruntur, ut Sacerdos intelligatur verbis sequentibus loqui nomine, & in persona Christi, requirerentur etiam alia verba in illis, quæ de facto præcedunt, explicatur quidem

quidem Sacerdotem postea loqui de corpore Christi, non de suo; nullo tamen modo explicatur, quod Sacerdos verbis sequentibus loquatur nomine Christi, & in persona Christi, & non sua; posset enim Sacerdos recitare totam illam historiam eisdem verbis, quomodo Christus acceperit panem, &c. & dixerit: *hoc est corpus meum*; quod quidem eisdem verbis narraret, sicut de facto legens Epistolam S. Pauli eadem verba usurpat nullo modo loquens in persona Christi; non conducunt ergo illa verba præcedentia, ut Sacerdos intelligatur loqui postea non in sua persona, sed Christi; imo, ut bene aduertit P. Corninch in præsentia illa verba præcedentia potius impediunt, quam iuuant ad hoc: videntur enim indicare, Sacerdotem recitaturæ proferre totam illam historiam, quam in verbis præcedentibus in persona sua incepit recitare, & narrare, de quo dicimus postea *scilicet*. 5. tantum abest, ut verba præcedentia iuuent ad percipiendum, quod Sacerdos loquitur in persona Christi, & non sua.

48. Maior posset esse difficultas de verbis illis: *Accipite, & manducate*, quæ sunt verba ipsius Christi; atque ideo videntur dici à Sacerdote in persona Christi, prout significant Patres supra adducti, & alij, qui cætera omnia verba præcedentia usque ad *Accipite*, &c. dicunt esse verba Evangelistarum, illa vero esse iam verba Christi, quibus conficitur Sacramentum. Cæterum quidquid sit, an verba illa dicantur in persona Christi, an solum recitaturæ, de quo dicimus dicta *scilicet*. 5. certum tamen est, verba illa nullo modo esse necessaria essentialiter ad valorem consecrationis; primo, quia non habentur apud omnes Evangelistas: nam Lucas solum dixit: *accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est corpus meum*. Non est autem credibile, Evangelistam in re tanti momenti omisisse verba aliqua essentialiter ad valorem formæ consecrationis. Secundo, quia verba illa non significant aliquid essentialiter huic sacramento, sed continent solum præceptum Apostolis impositum circa sumptionem illius; & sine illis verbis manet integer sensus propositionis, quæ cum proferatur in persona Christi, debet assequi veritatem sui; non est ergo dubitandum de valore consecrationis, omisis illis verbis. Illi autem Patres dicentes, ab illo, *Accipite*, incipere verba Christi, quibus conficitur hoc sacramentum, non significant, singulis verbis ex illis fieri (certum enim est, quod illud enim non sit necessarium) sed significant illis fieri; quia quoad partem saltem sunt actiua: sicut potest etiam dici, Sacerdotem in Missa offerre sacrificium, licet non singula, & omnes orationes, aut verba, quæ in Missa recitantur, concurrant ad oblationem sacrificij; sufficit enim, quod per aliquid in Missa contentum offeratur sacrificium.

49. Addo vltius non solum non esse necessaria illa verba, sed etiam quando de facto ponuntur, non concurrere ad valorem, & effectum consecrationis. Possunt enim esse aliqua verba, quæ licet non sint necessaria, posita tamen de facto concurrant, quale est illud *Ego*, in forma absolutionis, quod de facto, quando ponitur, concutrit cum aliis verbis: illa autem, *accipite, & comedite*, non ita se habent, quia nullo modo concurrunt ad significandum, & affirmandum illud esse corpus Christi, sed seorsim habent suam significationem diuersam; atque ideo nec partialiter concurrunt ad effectum consecrationis.

50. Contra hæc tamen potest argui difficilius ex illa particula *enim*; videtur enim doctrina supraposita esse vera, si verba illa, *hoc est Corpus meum*, proferrentur absque connexionione cum præcedentibus, prout

referuntur ab Evangelistis, & ab Apostolo Paulo, *accipite & comedite, hoc est Corpus meum*: apud ipsos enim non habetur illud *enim* in consecratione corporis, sed solum apud Matthæum in consecratione sanguinis. De facto tamē, addita illa particula *enim*, videntur per illam coniungi verba sequentia cum præcedentibus; ita ut sensus, & veritas totius propositionis pendeat ab utrisque verbis: redditur enim propositio causalis, dum dicitur; *comedite, quia hoc est Corpus meum*; veritas autem, & sensus propositionis causalis non pendet solum à singulis partibus seorsim, sed etiam potissimum à connexionione vnius cum alia; ut cum dicitur, *quia sol lucet, dies est*, non sufficit ad veritatem propositionis, quod sol luceat, & dies sit, nisi sit etiam connexio inter illa duo, quæ connexio significatur per illud *quia*. Cum ergo verba consecrationis, prout de facto proferuntur, reddant sensum causalem, veritas eorum pendet à connexionione vnius partis cum alia; ergo de facto verba illa præcedentia attenduntur etiam ad veritatem propositionis sequentis, & per consequens verba præcedentia de facto concurrunt ad consecrationem, quia non operantur verba sequentia, nisi quatenus sunt vera, vel quatenus possunt esse vera, ut postea videbimus: sed non sunt vera, nisi sit vera connexio vnius partis cum alia; ergo omnia illa verba concurrunt de facto ad efficaciam consecrationis.

Confirmatur, quia si Sacerdos, non prolatis verbis præcedentibus, diceret: *hoc est enim Corpus meum*, propositio illa videretur simpliciter falsa, & inepta, ut si ex abrupto, nullo præcedenti verbo, diceret: *quoniam ego petij librum*; illa verba vel nullum faciunt sensum perfectum, atque ideo non erunt propositio perfecta, sed oratio imperfecta, vel certe reddunt sensum falsum, quia significant, illam esse rationem dicti præcedentis, cum tamen nullum dictum præcellerit. Cum ergo verba consecrationis efficacia sint, quatenus sunt propositio, & reddunt sensum perfectum, consequens est, ut de facto includat verba illa præcedentia, sine quibus verba sequentia non reddunt sensum perfectum, nec habent veritatem: alioquin consecratio fiet, non per propositionem, sed per orationem imperfectam, atque adeo non fiet per affirmationem veram: omnis enim vera affirmatio debet esse propositio perfecta, ut constat ex definitione propositionis, quæ est oratio, in qua aliquid affirmatur, vel negatur de aliquo.

Ad hanc difficultatem dupliciter responderi potest; primo, verba sacramentalia, quæ inuolunt multiplicem veritatem, si non possunt verificari quoad omnes, & possunt quoad partem, debere saltem fieri potest. Sic Sacerdos habens tres hostias coram se, duas hordeaceas, & vnam triticeam, & volens omnes consecrare, ac de omnibus dicens: *hoc est Corpus meum*, non dicit verum de omnibus, nec consecrat omnes, sed vnam solam, quæ est capax consecrationis: quia quamvis vnica propositio de omnibus affirmet, significatio tamen est virtualiter multiplex, & verba, quæ non possunt verificari se, quoad totam significationem, debent saltem verificari quoad partem, ad quam possunt. Similiter si duo simul eadem forma baptizarentur, vel confirmarentur illis verbis: *Ego vos baptizo; Ego vos confirmo*, &c. quorum aliquis non esset capax, eo quod iam fuisset baptizatus, vel confirmatus, verba quidem non possent esse adæquate vera; quia tamen possent saltem ex parte verificari, deberent ponere illum partialem effectum, ut verificarentur, quantum possent.

possent, itaque quoties verba sacramentalia possunt
resolui per plures propositiones separatas, in qua-
rum aliqua possit verificari effectus sacramenti,
non videtur ob stare, licet non possint verificari
quoad totum significatum. Talis est illa propositio
dicta de pluribus hostiis: *hoc est Corpus meum*: potest
enim resolui per plures: *hoc, & hoc, & hoc est Corpus
meum*; atque ideo una pars poterit esse vera, manen-
tibus aliis falsis. Sic etiam illa: *Ego vos baptizo*, resol-
ui potest per has: *Ego te baptizo, & te baptizo*, &c.
quarum una potest esse vera, cum altera sit falsa. Si-
militer ergo illa propositio: *hoc est Corpus meum*,
videtur continere virtualiter duplicem veritatem, &
posse resolui hoc modo, *hoc est Corpus meum; & hæc
est ratio dicti precedentis, cur ex eo comedere debeatis*.
Potest autem esse vera, quoad primam partem, licet
sit falsa, quoad secundam, eo quod non præcesserit
aliquod dictum, cuius illa sit ratio: debet ergo veri-
ficari, quoad illam partem, in qua saluatur effectus
sacramentalis, & in qua potest esse vera, licet altera
pars sit falsa. Sic solent in summulis assignari aliqua
propositiones, quæ appellantur *exponibiles*, eo quod
exponuntur per duas propositiones, quas continent,
& quibus æquivalent; qualis est illa: *Tantum Petrus
currit*; quæ exponitur per has duas, quas continet:
Petrus currit; & nullus alius præter ipsum currit. Idem
ergo erit dicere illam primam propositionem, ac
has duas; & per consequens, sicut qui dicit has duas,
posset dicere verum in prima parte, licet dicat fal-
sum in secunda: sic qui diceret illam primam, pos-
set dicere partim verum, & partim falsum. Similis
est illa propositio: *hoc est enim corpus meum*; videtur
enim esse exponibilis per illas duas: *hoc est corpus
meum; & hæc est ratio precedentis dicti*. Certum au-
tem est, quod si Sacerdos proferret has duas pro-
positiones, consecraret valide per primam partem,
licet non præmisset illa verba, *accipite & manduca-
te*, & ideo secunda pars esset falsa, ergo consecrabit
etiam valide per illam propositionem: *hoc est enim
corpus meum*, licet non præcedant illa verba, cum
hæc æquivalent quoad sensum, & quoad veritatem
illis duabus per quas potest exponi, atque ideo per-
inde sit dicere hanc, ac dicere illas duas, quibus
æquivalent.

§3. Iuxta hæc ad objectionem propositam responde-
ri potest, quando propositio causalis continet duas
propositiones simplices, quibus æquivalent, & in
quas resolui potest; tunc posse esse veram, quoad
vnam partem, & falsam, quoad aliam; vt si dicas: *dabo
tibi librum, quia tu postulabis*, æquivalent his duabus;
ego dabo tibi librum, & petitio tua erit causa dandi illum;
ex quibus posset esse vera prima pars, & falsa secun-
da, me non petente, vel petitione mea non mouen-
te ad dandum librum. Vnde contradictoria illius
propositionis erit desinctiva; scilicet: *vel non dabo
librum, vel non erit causa dandi petitio tua*. Sic ergo illa
propositio: *hoc est enim corpus meum*, si causalis est,
erit ex iis, quæ æquivalent duabus propositionibus
simplicibus, atque ideo, licet sit falsa in ratione cau-
salis, seu hypotheticæ, poterit esse vera, quoad par-
tem, & hoc sufficit ad effectum consecrationis, ad
quem solum requiritur veritas simplex; quoad il-
lam partem, qua affirmatur præsentia corporis
Christi sub iis accidentibus: veritas autem causalis
per accidens se habet, nec influit, etiam si de facto
detur, atque ideo priora verba, quæ solum exiguntur
ad veritatem hypotheticam, & causalem, non
concurrunt ad effectum consecrationis, etiam si de
facto proferantur.

Ad confirmationem responderi potest eodem
modo: si Sacerdos, non prolati prioribus verbis,
P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

dicat solum illa: *Hoc est enim corpus meum*, propo-
sitionem quidem non futuram veram veritate hypo-
thetica, & causali, habituram tamen veritatem sim-
plicem vnius partis; & licet non generet sensum
omnino perfectum, quia particula *enim* indicat
hanc esse partem alterius propositionis hypotheti-
cæ magis perfectæ, & completæ, generaret tamen
sensem quoad illam partem perfectum; quod pater,
quia si cum iuramento proferretur, esset capax per-
iurij, vt si quis diceret: *ego enim (resus sit mihi Deus)
volo tibi dare librum*; sicut sufficienter manifestaretur
illis verbis voluntas testatoris, qui diceret: *volo enim,
quod seruus meus Stichus omnino maneat liber*. Vnde
constat, illam partem secundum se esse sufficientem
ad affirmandum aliquid, licet non omnino perfe-
cte, & complete, quia particula *enim* denotat hanc
partem esse vnitam cum alia, cum qua significat, &
format alium sensum magis completum. Sicut hæc
pars aquæ propter vnionem cum alia sit aqua in-
completa, retinet tamen secundum se entitatem
suam, quæ de se esset aqua completa, si non vnire-
tur cum alia; sic illa affirmatio: *hoc est corpus meum*,
licet per particulam *enim* vniamur cum alia parte, &
ideo fiat pars, & propositio incompleta, retinet ta-
men semper in se sensum illum, quem secundum se
sola posset facere, & ratione cuius solius habet ef-
ficaciam ad effectum consecrationis.

Deinde, quidquid sit de hoc, responderi potest se-
cundo, illam propositionem non esse causalem stri-
cte, & in rigore, provt Summulistæ loquuntur de
causalibus. Pro quo aduerte, propositionem causa-
lem dupliciter posse proferri; primo quasi indiuisi-
biliter, simul & semel affirmando rem, & causam il-
lius; vt cum dicis: *quia sol lucet, dies est*, quæ est pro-
prie hypothetica, & causalis: nam, vt dixi in Philo-
sophia, propositioni hypotheticæ, quæ proprie est
hypothetica, correspondet in mente iudicium, quod
sit qualitas simplex terminata ad totum illud ob-
iectum; & ad connexionem vnius cum alio. Potest
tamen secundo proferri propositio causalis diuisi-
biliter, scilicet prius asserendo aliquid, & postea as-
signando rationem, ad illud asseritum comproband-
um, vt cum dico: *expedit tibi abstinere à nimio cibo; &
statim adiungo rationem: quia crapula, & intemperan-
tia impediunt speculationem rerum subtiliorum*: tunc
enim singulæ partes seorsim habent suam significa-
tionem, & suam veritatem, solumque coniunguntur
continuatione sermonis. Imo potest cōtingere, quod
secunda propositio sit vera in se, licet non bene pro-
bet primam, & licet prima sit falsa; vt si dicas de Eu-
charistia: *hic cibus est omnino relinquendus, quia conti-
net verum corpus Christi*: prima propositio est omni-
no falsa, secunda vera, sed quæ non probat primam.
Hæc autem non sunt proprie propositiones hypothe-
cæ neque causales, de quibus agunt Summulistæ;
sed possunt appellari argumenta, & rationes; quæ
subiiciuntur ad probandum assumptum. Sicut ergo
propositio prius assumpta habet suam significati-
onem completam, & suam veritatem, antequam sub-
iiciatur eius probatio in propositione sequenti: sic
propositio subsequens, quæ assumit ad probandam
precedentem, habet suam significationem, & suam
veritatem distinctā. Talis est sensus illorum verbo-
rum: *Accipite, & comedite; hoc est enim corpus meum*.
Sunt enim duæ vel tres propositiones continuo ser-
mone prolata; sicut si dicas: *hic cibus comedendus vobis
est, quod probatur, quia hoc est corpus meum*; ubi sunt tres
propositiones continentes diuersam veritatem. Pri-
ma dicit, hunc cibum esse comedendum, secunda,
hoc esse corpus Christi; tertia denique asserit, quod
prima propositio probatur bene per secundam, vel

G g 3 quod

quod obiectum secundæ est ratio mouens ad comedendum illum cibum; hoc enim significat illa particula *enim* interposita; atque adeo sunt ibi tres veritates affirmatæ correspondentes illis tribus propositionibus. Ad veritatem ergo consecrationis non attenditur nisi ad secundam propositionem, & eius veritatem; aliæ autem duæ, licet de facto proferantur, & sint etiam veræ, per accidens tamen se habent ad effectum consecrationis.

56.
Confirmatur
à simili.

Confirmatur à simili ex verbis, quibus Græci vtuntur in consecratione: *hoc est corpus meum*, quod pro vobis tradetur, ex quibus illa posteriora, quod pro vobis tradetur, non concurrunt ad effectum consecrationis; quia licet connectantur cum præcedentibus per illud relatiuum *quod*, non tamen faciunt vnā indiuisibilem propositionem, sed duas diuersas, quarum prima est independentis à secunda: sicut etiam in consecratione calicis apud Latinos illa verba, *qui pro vobis effunditur*, &c. non faciunt vnā propositionem indiuisibilem cum prioribus verbis, *hic est calix sanguinis mei*, sed propositiones diuersas iuxta veriore sententiam, vt dicemus sectione sequenti: quod idem contingere potest, quando sermo sequens coniungitur cum præcedenti per conjunctionem, &c. Si non plura dixit de Petro, poteris postea coniungere aliud per illam conjunctionem &, dicendo: & idem Petrus venit postea Romam, &c. tunc autem sicut veritas præcedentium non pendet à veritate huius, quod addis: sic nec veritas huius pendet à veritate præcedentium; nam licet conjunctio &, possit facere propositionem hypotheticam copulatiuam propriam, non tamen semper habet illam vim, sed apponitur ad continuandum sermonem. Vnde sicut post consecrationem hostiæ dicimus: *Simili modo postquam cœnatum est*, &c. possumus dicere: & postquam cœnatum est, &c. tunc autem illud & certum est quod non faceret dependentem vnā partem ab alia; iam enim supponeretur vera verba præcedentia, & vt vera habuisset suum effectum. Sic ergo dicendum est de illa particula *enim*, quæ non apponitur, ad faciendam vnā propositionem hypotheticam indiuisibilem cum præcedentibus, sed ad continuandum sermonem, adiungendo rationem præcedentium, & affirmando aliquod novum quod sit ratio præcedentium.

57.
Ad obiectio-
nem propo-
sitam.

Vnde ad obiectioem propositam respondetur, quidquid sit de causalibus illis, quæ sunt propositiones hypotheticæ propriæ, & simplices; in aliis tamen causalibus compositis, quæ diuisibiliter significant, affirmando prius vnum, & postea aliud, non pendere veritatem posterioris partis à veritate prioris, sed esse independentem, atque adeo ratione sui absque concursu verborum præcedentium posse causare effectum consecrationis, ad quam solum attenditur sensus illius partis, quæ affirmat præsentiam corporis Christi.

58.
Ad confirma-
tionem re-
spondetur.

Ad confirmationem respondetur, etiam non prolati verbis illis, *accipite & manducate*, futuram veram secundam propositionem: *hoc est enim corpus meum*; & habituram sensum quantum sufficit ad causandum suum effectum. Sicut in exemplo posito, si Sacerdos, non consecrata hostia, per errorem velit consecrare calicem incipiens ab illis verbis: *Simili modo postquam cœnatum est*, &c. consecrabit procul dubio calicem, etiam in sententia Scoti exigentis necessario illa verba præcedentia: *qui pridie quam pateretur*, &c. ad valorem consecrationis; quia licet tunc illæ particula, *simili modo*, non haberent sensum verum, cum referrent ad alium modum prius relatum, & tunc nihil relatum fuisset; cetera tamen verba haberent suum sensum,

& suam significationem, ratione cuius causarent suum effectum. Sicut si sacerdos absolvens, non præmissis illis verbis: *Auctoritate ipsius absoluo te ab omni vinculo excommunicationis*, &c. inciperet immediate dicens: *Deinde eadem auctoritate absoluo te à peccatis tuis*, &c. nemo dubitaret de valore illius absolutionis, licet illa particula, *deinde*, & illæ aliæ, *eadem auctoritate*, referrent ad aliquid præcedens, quod tunc nullum fuit. Vnde potest desumi argumentum, quia de facto in sacramento Pœnitentiæ illa sola verba, *ego te absoluo*, &c. sunt forma sacramenti, nec verba præcedentia concurrunt ad effectum sacramenti, licet sensus horum videatur connecti cum sensu præcedentium per illas particulas: *deinde eadem auctoritate*; quia nimirum absque illis manet sensus verborum sequentium, & possunt retinere suam veritatem, ad quam solum attenditur ad effectum illius sacramenti; ergo similiter dicendum est de verbis illis: *accipite & manducate*; cum quibus videntur connecti verba sequentia per particulam *enim*; cum etiam sine illis possint verba consecrationis retinere suum sensum, quantum sufficit ad ponendum effectum.

Dixi, absque verbis præcedentibus retinere verba sequentia sensum suum: quantum sufficit ad ponendum suum effectum; quia non nego, omillis verbis, *accipite & manducate*, non habitura verba sequentia totum sensum completum, quem modo habent: imo, quoad illud *enim*, sensus maneret imperfectus; & aliquo modo falsus; quia particula illa, vt dixi, significat implicite, illam veritatem esse rationem præcedentis dicti: cum ergo nullum fuerit dictum præcedens, non verificabitur, quoad illam partem, quia tamen absque verificatione illius partis possunt verba verificari quoad præsentiam corporis Christi, quam affirmant, & ratione cuius solius affirmationis habent efficaciam; ideo dixi absque verbis præcedentibus retinere suum sensum, quantum sufficit ad ponendum suum effectum sacramentalem. Sed de his satis: quid vero significet illud *hoc*, dicemus infra sectione septima.

SECTIO IV.

De verbis necessariis ad consecrationem calicis.

Verba, quibus Romana Ecclesia vtitur in consecratione calicis, hæc sunt: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi, & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis, & pro multis effunditur in remissionem peccatorum*. Controuersia est, an hæc omnia requirantur ad valorem consecrationis. Prima sententia celebris est affirmatiua, quam indicant S. Thomas in præsentia 7. 8. artic. 3. & sequuntur plures Thomistæ, præsertim ex antiquioribus, quos refert Valquez Vaguer in præsentia 198. c. 2. quia eodem ritu, & tenore à sacerdote consecrante proferuntur, & iidem characteribus maioribus in Missali notantur.

Hæc sententia habet contra se validissima argumenta. Primum, & præcipuum est ex vsu Ecclesiæ, quæ magna ex parte illis verbis non omnibus vtitur in consecratione calicis; sed in diuersis Liturgiis aliqua ex illis omittuntur. In Missa Iacobi Apostoli fratris Domini, quæ habetur in tom. 4. vel 6. Bibliothecæ Patrum, solum dicitur: *hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis, & multis effunditur, & datur in remissionem peccatorum*. In Liturgia S. Basilij, qua vtuntur Græci, quæ ibi habetur: *Iste est sanguis meus ille novi testamenti, qui pro vobis, & pro multis effunditur, & spargitur*

in expiationem culpam, & remissionem peccatorum, atque in vitam eternam. In Liturgia S. Ioan. Chrysostomi, qua Græci etiam communiter vtuntur. *Hic est sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effusus est* (vel, vt alij melius vertant, *effunditur*) in remissionem peccatorum. In Missa Aethiopum, quæ creditur composita ab Apostolo Matthæo, quæ in eodem loco Bibliotheca habetur, sic dicit: *Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis effundetur, & pro redemptione multorum, Amen.* In Missa, qua Mozarabes in Hispania vsi sunt, composita à S. Leandro, vel Isidoro, quæ habetur in tom. 2. Auctuarij Bibliothecæ Patrum versus finem in Missa de S. Iacobo, forma hæc est: *Hic est calix novi testamenti in meo sanguine qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* In quibus omnibus omittuntur illæ particulae: *eterni, & mysterium fidei*; in aliquibus autem etiam illæ: *novi testamenti.* His addere possumus Liturgias, quibus Christiani Maronitæ vtuntur, quæ, quia diuersæ sunt, & pro varietate dicuntur eis vtuntur, diuersa etiam verba continent. In Liturgia S. Sixti Papæ, quæ scilicet composita creditur à S. Sixto Papæ, forma est: *Hic est enim calix sanguinis mei, novi testamenti.* In alijs vero Liturgiis, scilicet S. Ioannis Euangelistæ, sanctorum Apostolorum, S. Eustasij, S. Ioannis Patriarchæ, verba sunt: *Hoc est corpus meum; hic est sanguis meus.* In Liturgia Sancti Marci Euangelistæ: *Corpus meum est hoc: sanguis meus est hic.* In Liturgia S. Matthæi Pastoris: *Hoc caro mea est: Hoc sanguis meus est.* Quas formas ex Missali manuscripto Maronitarum à Monte Libano Romam misso dedit mihi perdoctus vir Victorius Seialach Abbas S. Gregorij natione Maronita, & in urbe Roma à multis annis linguarum publicus Interpretes. Dici autem non potest, eas omnes provincias, & sanctissimos Patres Ecclesiæ essentialem formam consecrationis ignorasse, ac omisisse, atque adeo caruisse vero sacrificio per tot sæcula: præsertim, cum Romana Ecclesia, quæ aliarum magistra est, eos nunquam correxerit, sed tolerauerit; neque in Concilio Florentino, vbi alia, quæ difficilia apparebant de ritu Græcorum, fuerunt examinata, circa hoc quidquam difficultatis illis obiectum fuerit à Pontifice, imo aperte suppositum ibi sit, Græcos sacramentum Eucharistiæ conficere; & valida verba proferre, cum rogati fuissent sessione vltima, cur post verba consecrationis adiungerent preces, quibus conuersionem quasi nondum factam à Deo petebant.

Secundo impugnatur illa sententia auctoritate Patrum, Græcorum, & Latinorum, qui de forma consecrationis necessaria loquentes, non afferunt illa verba. Ij sunt Ambrosius lib. 4. de sacrament. cap. 5. Eusebius Emisenus relatus in cap. *Quia corpus*, de consecrat. dist. 2. ex sermone de corpore, & sanguine Christi, qui est in tom. 9. Operum Hieronymi. Auctor sermonis de cena Domini, apud Cyprianum. Iustinus in 2. Apolog. in fine; qui solum afferunt pro forma verba illa: *Hic est sanguis meus.* Chrysostomus etiam homil. de proditiōe Iudæ; & Damascen. lib. 4. de fide cap. 14. formam referunt his verbis: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, vel frangitur; &: Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur, seu effunditur.* Postea vero Damascenus agens de effectu verborum, solum refert illa verba: *Hoc est corpus meum; &: hic est sanguis meus;* quibus virtutem tribuit conuertendi panem, & vinum. Tercio arguitur ex Euangelio, & Paulo 1. ad Cor. 11. Constat enim ab illis non referri à singulis omnia illa verba; imo neque ab omnibus aliqua: non est autem credibile, in re tanti momenti aliquem Euan-

gelistam, aut Paulum Corinthios instruētem ex traditione Dominica, omisisse formam debitam ad valorem, præsertim cum Euangelistæ subdant præceptum Christi faciendi id, quod ipse fecisse narratur, illis verbis: *Hoc facite, &c.*

Quarto arguitur; quia sicut in consecratione calicis Christus dixit: *qui pro vobis effundetur*, sic in consecratione corporis dixit: *quod pro vobis traditur*; & tamen verba necessaria non sunt ad valorem, vt constat ex vsu Latine Ecclesiæ, quæ illa verba omittit, licet Græci ea etiam proferant: non ergo est, cur dicamus, magis fuisse necessaria illa verba ad consecrationem calicis, cum ex modo dicendi Christus æque ea vsurpauerit in vtriusque speciei consecratione, & ex illis verbis: *hoc facite, &c.* non magis potuerit colligi præceptum Christi de apponendis illis verbis in consecratione sanguinis, quam corporis.

Quinto, arguit P. Valquez n. 26. ex Tridentino sess. 13. c. 4. vbi Partes, ex veritate verborum Christi, cum dixit, illud esse corpus suum, colligunt conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem; quam quidem conuersionem vini debuerunt colligere ex veritate verborum Christi, quibus dixit, illum esse suum sanguinem. Supponit ergo Concilium, illa verba debuisse esse vera, vbi primum prolata fuerunt à Christo; ergo debuerunt habere effectum, antequam proferrentur omnia verba subsequētia: iam enim verum erat Christum dixisse, illum esse sanguinem suum, atque ideo iam procedebat argumentum Concilij ad colligendam conuersionem vini in sanguinem ex eo quod Christus dixerat, illum esse suum sanguinem; vnde videntur omnino aduersari definitioni Tridentini, qui negant illis solis verbis: *hic est sanguis meus*, conuerti vinum in sanguinem Christi.

Possent tamen huius argumenti vim subterfugere aduersarij dicendo, colligi quidem bene ex veritate verborum Christi conuersionem vini in sanguinem, non tamen colligi ante finem prolatis omnium verborum; quia veritas propositionis de præfenti attenditur solum in fine prolatis. Vnde si Christus dixisset illa sola verba: *hic est sanguis meus*, colligeretur bene in fine illorum factam esse conuersionem: nunc autem, cum non dixerit illa sola, colligitur quidem, conuersionem factam in fine orationis; dubium tamen est, quando fuerit orationis finis, qui considerari debet ad veritatem illius; de quo puncto Concilium nihil dixit. Aliunde tamen probari potest, finem illum non esse, quando tota illa oratio absoluitur, sed quando prolata sunt verba sufficientia ad significandam conuersionem; quo supposito, vrget argumentum Concilij ad probandum, conuersionem fieri ante verba subsequētia; quia ante illa significatur sufficienter verbis præcedentibus, vt postea videbimus.

Ratio ergo à priori hæc est, quia verba Sacramentalia faciunt quod significant; illa autem verba: *hic est sanguis meus*, antecedenter ad verba sequētia significant, illum esse sanguinem Christi; ergo id efficiunt, antequam alia verba proferantur.

Dices, hæc ratio nimium probat; quia probat, non potuisse institui hoc Sacramentum, ita vt necessaria essent omnia illa verba ad consecrationem: nam tunc etiam priora verba significant, illum esse sanguinem Christi; ergo id deberent operari ante verba sequētia. Consequens autem non admitteritur, imo negatur expresse à Suarez in præfenti Diss. 60. sect. 1. §. Sed ad hæc omnia, vbi faceret planè potuisse à Christo institui vt necessaria ad consecrationem illa omnia verba. Ego tamen consequenter existimo non potuisse institui omnia illa verba

G g 4 vt

64.
Quarto im-
pugnatur ra-
tione.

65.
Valquez.
Quinto ar-
guit Valquez
ex Tridenti-
no.

66.
Posset tamen
vbi huius ar-
gumentis in-
fringi.

67.
Ratio à priori
est.

68.
Instabit.

Respondet.

ut necessaria ad effectum consecrationis, retentis prioribus verbis in sua significatione rigorosa, quam nunc habent: quia cum per priora affirmetur de præfenti, illum esse sanguinem Christi, non poterant esse vera in sensu rigorofo, si non contineretur sanguis Christi sub illis speciebus in fine illius propositionis: quia licet illa propositio connectatur cum sequenti, est tamen diuersa propositio faciens sensum perfectum, & habens distinctam veritatem, ut si dicas: *Hic est summus Pontifex, quem quidem ego veneror ut Christi vicarium*, sunt duæ propositiones, quarum prior potest esse vera, licet posterior esset falsa, nec pendet sensus, aut veritas prioris à veritate posterioris. Alioquin si post illa priora verba narratur per horam tota vita Pontificis, nondum esset completa propositio prima, neque adhuc esset vera, quod nemo conceder. Similiter si post illa verba: *hic est sanguis meus*, aliquis attexeret longam narrationem & laudes sanguinis Christi per horam, nemo diceret priorem propositionem non esse veram, nec exigere ad sui veritatem præsentiam sanguinis Christi ante finem horæ. Consequenter itaque fatendum videtur, verba illa non potuisse à Christo institui pro forma, retenta sua rigorosa significatione, ita tamen, ut non haberent effectum ante prolationem omnium verborum subsequentem: quod non obscure indicat P. Vasquez dicto n. 26. & 27. dum probat ex veritate illorum verborum: *hic est sanguis meus*, colligi præsentiam sanguinis ante prolationem verborum subsequentium, supponens, non potuisse aliter esse vera, scilicet in sensu rigorofo.

Vasquez.

68.
Vrgebis.

Vrgebis: in forma Baptismi verba illa: *Ego te baptizo*, non habere suum effectum antequam proferantur verba sequentia, in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti; quia nimirum omnia illa verba instituta sunt à Christo ut necessaria ad effectum Sacramenti, & ideo suspenditur veritas priorum verborum usque ad finem, ergo idem potuit fieri in forma Eucharistiæ.

Respondetur.

Respondetur, verba illa: *ego te baptizo*, in sensu, in quo proferantur, adhuc esse vera, non obstante illo modo institutionis, quia vel sensus immediatus eorum verborum est ablutio materialis, ad quam significandum instituta sunt ab omnibus illa verba; & hanc quidem significant etiam ante prolationem verborum sequentium; nondum tamen habent significationem Sacramentalem gratiæ, quia hæc non inest illis verbis solis, sed omnibus complete sumptis: hæc autem significatio Sacramentalis non attenditur ad veritatem, quam verba habent, ut verba humana sunt: hæc enim veritas desumitur non ex effectu, sed ex obiecto, quod ex institutione hominum illa verba significant. Sic verba formæ in sacramento Matrimonij. *Accipio te in meam*, non sunt vera, quia ponunt gratiam, sed quia supponunt consensum internum, quem ex hominum institutione significant; illis autem ut veris superadditur institutio Sacramentalis ad significandam gratiam, sine qua adhuc essent vera. Sic verba illa: *Ego te abluo*, immediate solum videntur significare abluionem materiale præsentem, ex cuius positione sunt vera; illis autem ut veris superadditur significatio Sacramentalis, qua significant abluionem internam. Veritas itaque verborum illorum, ut signa humana sunt, desumitur solum ex obiecto, scilicet abluione externa, de qua loquuntur; & hæc significatio est antecederet ad verba sequentia; veritas autem eorum verborum, ut sunt signa Sacramentalia, desumitur ab effectu gratiæ, quem causant, & ad hunc significandum expectantur verba sequentia, quia hunc non significant ut verba humana sunt, sed ut signa

ad placitum instituta à Christo. Verba vero consecrationis significant sanguinem Christi præsentem etiam ex hominum institutione; nam licet homines non dederint illis infallibilitatem in significando, dederunt tamen illis significare sanguinem præsentem, quando eas voces instituerunt, ut voces humanas; & ab hac institutione hominum debet regulari earum veritas; unde si non esset sanguis Christi præfens, non essent vera verba illa, quia non datur à parte rei obiectum, quod ex hominum institutione significant.

Vel secundo dici potest, etiam si illa verba: *ego te baptizo*, usurpentur ad significandam immediate abluionem non externam, sed internam, & spiritualem, etiam ut voces humanæ sunt, adhuc esse vera; quia non affirmant de præfenti in toto rigore, sed præsentia morali. Quod quidem fatendum est, etiam si intelligantur de abluione externa; nam licet ablutio præcesserit, vel subsequatur immediate prolationem verborum, adhuc verba sunt vera, quia non significant abluionem metaphysice, sed moraliter præsentem: potuerunt ergo sine periculo falsitatis assumi ad significandam gratiam, & abluionem internam, quæ fiat absolutis verbis sequentibus, quia significant abluionem internam, non metaphysice, sed moraliter præsentem: quod in sacramento Ordinis, & Confirmationis eodem modo procedit. At vero verba consecrationis non ita se habent: usurpantur enim ad significandam præsentiam obiecti non moralem, sed rigorosam: ideo dixi, non potuisse, retenta significatione rigorosa, & sensu, quem nunc habent, institui cum dependentia à verbis subsequentibus; quia tunc non significant præsentiam obiecti sui rigorosam, sed moralem, & in sensu minus stricto. Sic etiam verba in forma absolutionis non possunt, retento sensu, quem nunc habent, significare absolutionem, aut remissionem peccati præsentem solum moraliter, quia instituta sunt ad significandum in sensu rigorofo de præsentia stricta. Unde nec illa verba: *Ego te absolvo*, retenta significatione, & sensu rigorofo, quem tunc habent, potuerunt fieri dependentia, quoad sui veritatem à verbis subsequentibus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; quæ solum sunt inuocatio Trinitatis, & supponunt priorem propositionem de præfenti perfectam, atque ideo iam veram; quia illa verba, etiam prout humana, significant remissionem, & accipiunt in sensu præfenti rigorofo: non ergo potuerunt, retenta eadem significatione, institui ad causandum dependentem à verbis illis subsequentibus: hoc enim esset non significare præsentiam sui obiecti rigorosam, sed moralem.

Dicunt, potuisse verba illa: *hic est sanguis meus*, institui cum dependentia à verbis subsequentibus ad causandum effectum, adhuc retento sensu rigorofo de præsentia obiecti, quia potuerunt verba subsequentia adici non per modum nouæ propositionis diuersæ, sed ut partes prioris propositionis, tenentes se ex parte prædicari, & ut determinationes ipsius. Ut si dicas: *hoc est corpus meum crucifigendum*; tunc enim illud crucifigendum est pars prioris propositionis, quæ nondum censetur absoluta ante illius prolationem; sic qui dicit: *hic est sanguis meus effundendus*, non absoluit propositionem ante quam proferat omnia illa verba, atque ideo non erit contra veritatem illius propositionis de præfenti, etiam in sensu rigorofo, si non ponatur sanguis usque ad finem totius propositionis. Eodem ergo modo proferri possent verba illa in consecratione calicis, ut partes prioris propositionis, & ut determinationes prædicari; idem enim videtur: *hic est sanguis meus*

meus effundendus, ac dicere: *hic est sanguis meus, qui effundetur*, &c. Poterit ergo veritas priorum verborum non poni, donec omnia proferantur, qui videtur esse sensus intentus à S. Thoma *hoc art. 3.* qui ideo omnia illa verba dicit esse de substantia formæ; quia sunt determinationes prædicati prioris propositionis.

Hæc responsio adhuc difficilis est; quia illa verba sequentia, vel determinant prædicatum præcedens limitando illud; (vt, quando dico: *dabo tibi librum*, quem accepi à Petro, vbi verba sequentia limitant librum de se indifferentem ad hunc, & illum, vel non limitant sanguinem, sed explicant aliqua prædicata eiusdem sanguinis. Si primum dicatur (prout videtur indicare illi Auctores) videtur sequi multa inconuenientia. Nam in primis eodem modo in consecratione corporis verba illa, *quod pro vobis tradetur*, quæ Christus addidit, & Græci retinent, essent limitatio præcedentis prædicati, atque ideo Latini consecrantes absque ea limitatione non usurpant verba in sensu, in quo à Christo sunt usurpata. Deinde, si per verba sequentia limitatur sanguis ad illum, qui effundendus erat; ergo quando Christus consecrauit in ecclesia, positus fuit ex vi verborum aliquis sanguis in Eucharistia, qui nondum erat in venis; quia credibile est, illo tempore intermedio à ecclesia ad mortem multas partes sanguinis productas fuisse virtute nutritiua, quæ postea effusa fuerunt. Si ergo verba consecrationis significabant illum, & solum sanguinem effundendum, debebat poni ille, qui postea erat producendus: è contra vero aliquæ partes sanguinis nunc ponuntur in calice, non ex vi verborum, quia certum videtur moraliter, non fuisse totum sanguinem Christi effusum; cum enim sit humor crassus, non potest ita effundi, vt non maneat aliqua gutta adherentes venis, vt experientia constat, quando iugulatur homo, vel ovus. Illæ ergo guttæ non ponuntur ex vi verborum, si sanguis nunc non significat vtrumque sanguinem Christi, sed illum solum, qui effundendus erat. Consequens autem videtur absurdum; nam Concilia, sicut dicunt corpus poni ex vi verborum in hostia; sic dicunt, sanguinem poni ex vi verborum in calice; corpus autem totum ponitur ex vi verborum, ergo & sanguis totus ponitur ex vi verborum in calice.

Quod confirmari potest ex Tridentino *sess. 13. c. 7.* vbi probat, totum Christum sub vini specie contineri, ex eo quod corpus ponatur sub speciebus vini per concomitantiam simul cum anima, & Diuinitate; sanguis vero ex vi verborum. Postquam enim dixit, sanguinem esse ex vi verborum, corpus vero, animam, & Diuinitatem per concomitantiam, concludit: *Quapropter verissimum est, eundem sub alterutra specie atque sub utraque contineri; totus enim & integer Christus sub panis specie, totus item sub vini specie existit.* Quod tamen non probaretur sufficienter, si non esset totus sanguis ex vi verborum; non enim fuissent sufficienter enumeratæ omnes Christi partes, si restaret alia præter corpus, animam, & Diuinitatem; quæ non essent ex vi verborum in calice; fatendum ergo est, totum Christi sanguinem poni ex vi verborum, atque ideo non apponi verba sequentia ad limitandum sanguinem Christi, sed ad declarandam eius effusionem, & efficaciam.

Si vero hoc secundum concedatur, non esse scilicet verba limitatiua, sed quibus explicantur magis sanguinis prædicata; tunc rursus dupliciter id intelligi potest; primo, ita vt verba illa sequentia continent propositiones diuersas à primis; & tunc clarum videtur, priora verba retinere suum sensum, & veritatem completam ante prolationem

sequentium; singula enim propositiones faciunt sensum perfectum independentem à sequentibus, & per consequens singula habent suam veritatem independentem à sequentibus. Secundo potest id intelligi ita, vt verba sequentia constituent, & compleant eandem propositionem cum præcedentibus, vt si dicas: *hoc est corpus Christi carneum*, illud prædicatum *carneum* non facit propositionem diuersam, sed pertinet ad eandem non limitans corpus Christi, cum non esset corpus Christi indifferens ad carneum, & non carneum; sed explicans magis aliquod prædicatum eiusdem corporis. Sic verba illa sequentia, *noni testamenti*, &c. possunt pertinere ad eandem propositionem, non limitando sanguinem Christi, sed explicando, magis aliqua eius prædicata; atque ideo veritas propositionis debet expectare finem illius, & per consequens prolationem omnium verborum subsequenterum.

Sententiam S. Thomæ in hoc sensu intellectam, & sic explicatam defendunt aliqui, qui plane concedunt, posse fieri validam consecrationem per illa sola verba: *hic est sanguis meus*, dicunt tamen de facto alia etiam verba concurrere; quia de facto adduntur vt partes eiusdem propositionis, & complentes eius sensum cum aliis verbis prioribus. Et quidem si sententia illa in aliquo sensu existimanda est probabilis, in hoc sensu debet explicari. Nec video, quo alio sensu intelligendus sit P. Suarez ne sibi aperte contradicat, dum *sect. 1.* relata prima sententia subdit, illam opinionem esse valde probabilem; postea vero *§. secundum*, & *arguentissimum argumentum*, dicit esse plusquam temerariam sententiam negantem, Græcos conficere validum Sacramentum absque illis verbis subsequenteribus. Debet ergo in primo loco sermo esse de sententia eo modo explicata, vt diximus, non exigente, vt necessaria, omnia illa verba, sed concedente illis omnibus de facto influxum, eo quod de facto omnia pertineant ad componendam eandem propositionem. In secundo autem loco loquitur de sententia exigente omnino illa verba ad valorem, ita vt absque illis nullo modo valida possit esse consecratio; quam sententiam merito improbabilem existimat.

Cæterum adhuc eo modo explicata illa sententia difficilis est. Primo, quia difficile est, quod omnia illa verba pertineant ad vnā propositionem; nam licet id concederetur de illis: *noni & æterni testamenti, mysterium fidei*, non tamen id potest dici de illis aliis: *qui pro vobis & pro multis effundetur*, &c. Alioquin totum symbolum Apostolorum diceretur esse vna sola propositio, quia eius partes, & clausulæ connectuntur per relatiuum *qui*, aut per conjunctionem, &c. Similiter caput illud tertium Lucæ, in quo ponitur series progenitorum Christi sub illis vocibus, *qui fuit Heli, qui fuit Maab, &c.* contineret vnicam solum propositionem, cuius tota veritas penderet ab vltimis verbis, & quæ tota esset falsa, & quoad nullam partem esset vera, si aliqua ex illis generationibus falsa esset, quod tamen nemo dicit; non ergo intendunt homines suspendere sensum, & affirmationem vsque ad finem concionis, vel capituli, eo quod vnā clausulam connectant cum alia per illud relatiuum *qui*, sed singulis partibus faciunt sensum perfectum, suam affirmationem, & veritatem attribuunt. Vnde etiam si post verba consecrationis, *hoc est corpus meum*, sacerdos prosequeretur orans, & dicens, *quod corpus peto, vt sit mihi in salutem*, &c. nemo diceret consecrationis effectum suspendi vsque ad finem verborum sequentium, eo quod pertineret ad eandem propositionem; quod mille aliis exemplis posset comprobari.

Secundo,

74.
Sententiam
S. Thomæ sic
explicatam
aliqui defen-
dunt.

Suarez.

75.
Hæc tamen
sententia sic
explicata ad-
huc est diffi-
cilis.

76.
Quod volen-
tius explica-
tur.

Secundo, quia etiam si daremus, verba illa sequentia pertinere ad eandem propositionem præcedentem, ut partem illius, adhuc non sequitur, effectum consecrationis suspendi debere usque ad finem illorum verborum: quando enim verba sequentia non variant sensum propositionis, sed deseruiunt ad illum magis explicandum, priora verba habent suam veritatem ante prolationem posteriorum, si ante illam prolationem habent sensum perfectum, verbi gratia, si consecrans diceret: *hoc est corpus meum pretiosum*, consecratio fieret ante prolationem illius vocis, *pretiosum*, quod pro indubitato supponit Suarez in præfati disp. 60. sect. 1. §. Vnde argumentor secundo. & Vasquez disp. 198. num. 48. ubi adducto exemplo, si quis baptizans adderet: *in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti ab utroque procedentis*, negat, differendum effectum baptismi usque ad prolationem postremi verbi *ab utroque procedentis*, sed affirmat, ponendum esse, ubi primum proferretur, *Spiritus sancti*.

77.
Ratio horum
omnium sit.

Ratio autem horum omnium ea videtur esse, quod scilicet ad veritatem propositionis non requiritur, quod eius sensus explicatus sit omnibus modis, sed sufficit, si iam sit significatus per voces sufficientes absque intentione limitandi, aut variandi illum per verba sequentia. Vnde si aliquis dicat: *hoc est sententia Marci Tully Ciceronis*, propositio est vera, & perfecta, etiam ante illud *Ciceronis*, quia verba præcedentia significant sufficienter suum sensum, licet melius explicetur per ultimam vocem. Porro ante ultimam vocem propositionem habere sensum perfectum, & veritatem, constat, quia si aliquis in mortis articulo veller dicere: *instituto heredem fratrem meum Petrum*, prolatis autem illis primis verbis: *instituto heredem fratrem meum*, ante prolationem illius nominis, *Petrum*, moreretur, adhuc Petrus existimaretur hæres institutus, si alius frater mortui non esset; ergo priora verba habuerunt sensum perfectum, & veritatem independentem à prolatione ultimi, quia nimirum per priora sufficienter explicuerat suam mentem, licet non ita perfecte, sicut si protulisset ultimum. Hoc ipsum constat in ipsa ultima syllaba verborum formæ, cuius prolatio, licet longius protrahatur, non tamen expectatur tota eius prolatio ad effectum, sed ubi primum proferatur, quantum sufficit ad significandum, & reddendum sensum perfectum fieri effectus; quia iam verba habent veritatem, ut omnes communiter supponunt; licet Vasquez ubi supra n. 37. & 38. contrarium immerito supponat, in quo non videtur satis consequenter loqui, nam si partes posteriores prolationis, quæ necessaria non sunt ad sensum, possunt adhuc suspendere, & retardare effectum, ut tota prolatio concurrat, sicut tota significat; sic verba posteriora quæ necessaria non sunt, poterunt suspendere, & retardare effectum, quia concurrunt ad significandum eundem sensum cum præcedentibus. Consequentius itaque loquuntur, qui negant suspendi effectum ob longius protractam prolationem ultimæ syllabæ: quid enim si aliquis eam musice cantaret, & notarum diuersitate, ac repetitione protraheret per nimium tempus? Sicut ergo illæ partes posteriores syllabæ, licet faciant priores cum ipsis melius significare, adhuc non concurrunt, nec retardant effectum, sic de verbis sequentibus, licet clariorem faciant sensum priorum, non ideo tamen dicendum est, quod debeant concurrere, aut retardare effectum priorum, quibus iam sensus perfectus significatus fuit.

78.
Confirmatur
hæc ratio ex
absurdo.

Confirmatur hæc ratio ex absurdis, quæ sequerentur, si verba sufficientia iam prolata non opera-

rentur ob futuram prolationem aliorum verborum. Hinc enim fieret, ut si postea casu aliquo ultimo verbum non proferretur, vel non bene proferretur, forma non haberet effectum, etiam si absque illo ultimo verbo sensus constaret; v.g. si in forma absolutionis aliquis proferret: *ego te absoluo à peccatis*, & postea vel per obliuionem, vel propter aliud impedimentum, non proferret, *tuus*, penitens non esset vere absolutus, quod quidem absurdum videtur. Nam si Episcopus consecrans sacerdotem proferret illa verba: *Accipe potestatem Missæ celebrandi*, postea vero non proferret, vel non bene proferret illa verba: *nam pro viuis, quam præ defunctis*, illa ordinatio valida iudicaretur; quia iam per priora verba fuisset sufficienter explicata potestas Sacerdotij, ergo & ille alius iudicaretur sufficienter absolutus per illa verba: *ego te absoluo à peccatis*; cum per illa sufficienter explicata sit remissio peccatorum. Quod à simili ostendi potest in ipsa materia proxima sacramenti: nam sicut per omnia verba intendit minister significare sensum formæ. Sic per totam applicationem materiæ intendit significare gratiam, & intentionem suam: & tamen, prolata forma Baptismi, si adhuc perseveret effusio aquæ supra puerum, non suspenditur effectus Baptismi usque ad finem effusionis; sed statim ubi primum effusa est aqua sufficiens, & prolata sunt verba, fit effectus, unde si statim moreretur minister, antequam effunderet totam aquam, quam ab initio effundere cogitauerat, adhuc ille puer iudicabitur baptizatus. Similiter si Episcopus confirmans prolatis verbis, & vincta sufficienter fronte cum Christinate, adhuc progrediatur extendens vñctionem ulterius, non ideo suspenditur effectus Sacramenti, nec censetur irritum Sacramentum, etiam si Episcopus morte, vel alio impedimento interueniente, non progrediretur ulterius in vñctione, nec extenderet, quantum ab initio cogitauerat. Idem ergo dicendum videtur de forma, quam licet minister non proferat quantum cogitarat, dum tamen proferat quantum satis est ad faciendum sensum, & significandam suam intentionem, & mentem, Sacramentum censetur perfectum, eadem enim videtur esse quoad hoc ratio de forma, & de materia.

Porro ex illa doctrina, quam impugnamus, sequitur illa absurda, quæ in sequela intulimus, hoc est, omittitur illa particula, *tuus*, v.g. in forma absolutionis, non fore validam absolutionem, probatur facile, quia supponimus ab initio ministrum habuisse intentionem proferendi omnia illa verba: quando vero dixit, *à peccatis*, casu aliquo reliquit particulam sequentem, *tuus*. Quo supposito, non apparet iuxta illam sententiam, quando dari possit effectus Sacramenti: non enim datur, quando dixit, *à peccatis*, quia adhuc poterat adiungere, *tuus*; ergo deberet expectari, si adiungebatur. Neque etiam potuit dari effectus, quando minister decrevit non adiungere, *tuus*; tunc enim iam verba præcedentia non sunt, sed potius transit morula post eorum omnium finem: verba autem Sacramentalia, posita materia, non possunt non operari, nec eorum effectus potest suspendi: alioquin esset in potestate ministri, prolatis verbis, ex se sufficientibus, suspendere effectum Sacramenti per aliquod tempus, dum interim deliberaret de adiungendo, vel non adiungendo alio verbo, ita ut si postea decerneret non adiungere aliud, tunc detur effectus aliquamdiu, postquam alia verba omnino transierunt; quod quidem nemo, ut credo, concederet: quia verba debent significare de præfati; tunc autem significare de futuro, cum effectus poneretur longius post finem verborum. Fatendum

Fatendum ergo est, verba habere sensum perfectum, & veritatem suam, ubi primum prolata sunt, quæ sufficiunt, etiam si restent proferenda alia, quæ eundem sensum magis perfecte explicent.

80. Ex dictis facile erit iudicium ferre de aliis sententis mediis. Aliqui enim primo dicunt, verba illa, *novi testamenti*, esse essentialiter requisita cum illis: *hic est sanguis meus*; cetera non requiri essentialiter. Constat tamen ex supra dictis, illa non esse magis essentialiter. Constat tamen ex supra dictis, illa non esse magis essentialiter requisita, quam sequentia: cum absque illis constet sensus sufficiens ad significandum, & affirmandum sanguinem Christi contentum; & in Liturgia Æthiopum aliisque supra relatis omittantur etiam illa verba, *novi testamenti*; & Patres denique supra adducti eorum non meminerint, sed illorum: *hic est sanguis meus*; quibus efficacia ad hanc conversionem tribuerunt. Nec obstat, ab Evangelistis, & Paulo refertur; quia etiam refertur in consecratione corporis illud, *quod pro vobis tradetur*, & tamen non censetur necessarium ad consecrationem.

81. Argui potest ex S. Thoma d. art. 3. quia illa verba necessaria, dum dicitur: *hic calix novum testamentum est in meo sanguine*; quo etiam ferè modo interponebant Christiani Mozarabes, ut constet ex verbis supra adductis; ergo verba illa non supponunt factam consecrationem. Ad hoc tamen facile respondetur; in primis, non omnia, quæ interponuntur, esse essentialiter necessaria, ut constat de particula, enim, quæ necessarii interponitur, & necessaria non est. Deinde dicimus, sicut illa vox, *calix*, necessaria non esset (posset enim dici: *hic est sanguis meus*), & tamen de facto concurret ut essentialiter necessaria, quia sine illa non explicaretur sufficienter sensus cum illo genitivo, *sanguinis mei*; requiritur quippe essentialiter vel, *sanguis meus*, in recto, vel aliud rectum cum *sanguine* in obliquo: sic illud *novum testamentum*, sine quo posset esse consecratio, si *sanguis* diceretur in recto, concurret tamen ut essentialiter in illis verbis: *hic calix novum testamentum est in meo sanguine*; quia absque illis verbis, *novum testamentum* non significaretur sufficienter sensus posito *sanguine* in ablativo.

82. Alij secundo dicunt, illa verba etiam, *mysterium fidei*, esse essentialia, cuius sententia P. Suarez dicit nullum potuisse esse fundamentum. Sed ex supradictis constat, quale fundamentum habere potuerit: quia nimirum, si veritas propositionis non habetur usque ad finem illius, consequenter videbatur dici posse, verba illa, *hic est calix*, &c. non habere veritatem, & effectum, donec proferatur illa: *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*; quæ omnia, & sola videntur pertinere ad illam priorem propositionem, tanquam partes illius, nam plura alia, quæ sequuntur, *qui pro vobis, & pro multis*, &c. videntur iam pertinere ad aliam propositionem distinctam, cuius verbum est illud, *effunderetur*. Unde veritas prioris propositionis videtur independens à veritate posterioris, & ideo debere poni, quando ipsa absoluitur in illis verbis: *mysterium fidei*. Ceterum ex dictis etiam constat, hoc fundamentum non convincere, quia licet detur, illa verba: *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*, esse partes prioris propositionis adhuc veritas illorum verborum: *hic est calix sanguinis mei*, non pendet à prolacione omnium verborum sequentium, cum antea sit sensus sufficienter explicatus, ut vidimus.

83. Alij tertio contra dicunt, verba illa: *qui pro vobis, & pro multis effunderetur in remissionem peccatorum*, esse essentialia, quia pertinent ad explicandum, hoc mysterium esse sacrificium representativum Sacrificij crucienti; illa vero alia intermedia, *novi & æterni testamenti, mysterium fidei*, non esse essentialia; quia solum deseruiunt ad magis explicandum mysterium.

Hæc etiam sententia ex supra dictis reicitur; quia illa etiam verba postrema omnia omittuntur à Paulo; ab Evangelistis vero aliqua; nam Matthæus, & Lucas non habent, *pro vobis*; Marcus non habet: *in remissionem peccatorum*. Liturgiæ etiam, quas ex Maronitis supra retulimus, ea verba omittunt. Patres etiam supra adducti, dum efficaciam verborum adstruunt ad conversionem, illa verba non referunt. Denique, quia eadem ratio videtur esse in consecratione corporis, in qua tamen Ecclesia Latina omittit verba illa, *quod pro vobis tradetur*. Unde apparet, non requiri essentialiter, quod in forma explicetur hoc mysterium ut representans sacrificium crucientum: alioquin non debuissent in consecratione corporis omitti verba, quibus suam passionem Christus expressit, sed sufficit ad valorem, quod explicetur præsentia corporis, & sanguinis Christi sub speciebus panis, & vini.

84. Quarto denique, alij multi dicunt, illa sola verba: *hic est sanguis meus*, esse essentialia; cetera, quæ sequuntur, esse solum substantialia, & pertinere ad formam, ac concurrere ad effectum, ut partes integrales eiusdem formæ. Hæc sententia duplicem sensum habere potest. Primus est, quod Christus voluerit, ea omnia verba proferri, & quod ea omnia concurrant effectum, ita tamen, ut si sola priora proferantur, adhuc consecratio fiat. Et in hoc sensu facile impugnatur; Primo, quia idem dici deberet de verbis illis in consecratione hostiæ, *quod pro vobis tradetur*; quæ eodem modo à Christo prolata fuerunt. Secundo, ex supra dictis, quia non est credibile, Evangelistas, Paulum, & sanctissimos Patres Liturgiæ auctores in tradendo ritu huius consecrationis omisisse verba, quæ ex Christi præcepto necessaria erant. Tertio, quia ad valorem consecrationis necessaria non sunt, non est fundamentum ad dicendum, ex Christi præcepto esse necessaria: nam Christi præceptum habetur ex illis verbis: *hoc facite in meam commemorationem*; ex quibus non habetur nisi obligatio ponendi, quæ necessaria sunt simpliciter ad conficiendum sacramentum; non vero faciendi, & dicendi, quidquid Christus fecit, aut dixit; alioquin esset etiam præceptum Christi consecrandi in azymo, & dicendi illa verba: *quod pro vobis tradetur*.

85. Secundus sensus illius sententiæ esse potest, verba priora sola esse essentialia; quia sine illis nullo modo fieri potest consecratio, posteriora autem esse substantialia, quia sine illis potest valide consecrari: possunt tamen ex intentione consecrantis hæc etiam concurrere, volendo illa proferre ut partes prioris propositionis. In hoc autem sensu impugnata est iam illa sententia in superioribus: probauimus enim, non debere suspendi effectum consecrationis, etiam si posteriora verba essent partes propositionis præcedentis. Nec hoc pendet ex intentione proferentis: nam verba priora vel nihil significant, vel debent significare sufficienter continentiam sanguinis Christi sub his speciebus vini: qua significatione posita, non potest ex intentione ministri suspendi effectus.

86. Arguunt aliqui, posse inueniri aliquid, quod sit de substantia, seu integritate, & non de essentia, ut digitus in homine, in Baptismo etiam secunda, & tertia mensio, & particula, *ego*, in forma absolutio-

87. nis,

84. Hæc sententia ex supra dictis reicitur.

85. Quarta aliorum sententia.

Primus huius sententiæ sensus.

In quo sensu facile impugnatur.

86. Secundus sensus iam esse impugnatus.

87. Arguunt alii qui.

nīs, & verba etiam illa, *à peccatis tuis*; & in forma Baptismi si aliquis diceret: *in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti: procedentis ab utroque*, illa vltima verba: *procedentis ab utroque*, essent substantialia, sed non essentialia. Denique satisfactio est etiam pars integralis, & substantialis, non tamen essentialis in sacramento Penitentiae.

88. *Respondetur ex dictis: Ad primum exemplum de digito, ille quidem est de substantia hominis, quia est pars intrinseca conferens aliquid homini, nempe illud instrumentum, & ornatum, ac virtutem, quam fine digito non haberet; verba aurem posteriora nullum effectum conferunt consecrationi.*

Ad secundā. Adsecundum exemplum, dici potest, secundam & tertiam meritionem, si sunt post verba prolata, inuenire iam gratiam collatam, & ideo non esse de substantia Sacramenti; vt fatetur P. Vasquez *num.*

Ad tertium. 41. Ad tertium exemplum, illud, *ego*, in forma absolutiōnis pertinet ad substantiam; quia debet proferri explicite, vel implicite; & quando proferitur explicite, concurrit ad effectum; illa autem verba, *peccatis tuis*, pertinent ad substantiam propter præcedentem implicite contenta in verbo, *absolvo*; si autem proferrentur ante verbum *absolvo*, vt si diceret Sacerdos: *ego à peccatis tuis te absolvo*, concurrerent etiam verba illa explicita ad effectum, & essent de substantia formæ. Ad quartum exemplum, verba illa, *procedentis ab iroquo*, non essent de substantia, quia iam inuenient effectum productum; verba enim præcedentia facerent sensum perfectum. Denique satisfactio concurrit ad aliquam partem effectus, nempe ad remissionem pœnæ. Non ergo afferetur exemplum de aliquo, quod nihil conferat, & tamen sit de substantia rei, vnde si verba posteriora nihil conferunt ad effectum confectionis, non est cur dicantur esse substantialia.

89. *Addi tamen potest.* Addo tamen, posse in aliquo sensu verba illa posteriora dici, quod pertineant ad substantiam formæ consecrationis, quatenus scilicet componunt illam integram formulam, per quam, licet non per singulas partes, fit consecratio: ad hoc enim, ut aliqua sit pars formæ substantialis, non requiritur, quod ipsamet pars, provt distincta ab aliis, infusetur: quod quidem aliis clarioribus exemplis probari potest. Nam vltima syllaba necessaria ad effectum, ut supra diximus, non est indivisibilis, sed habet prolationem successivam constantem ex pluribus partibus, quarum si descent aliqua, adhuc fieret consecratio, imo de facto fit, antequam ponantur omnes illæ partes, ubi primum posita est prolatio sufficiens ad significandum; & tamen tota illa prolatio vltimæ syllabæ pertinet ad formam Sacramenti: loquitur enim eodem modo Sacerdos nomine Christi in tota illa prolatione; alioquin si in prima solum parte prolationis loqueretur nomine Christi, sequitur, quod in reliquis partibus prolationis vel non loquatur, vel loquatur nomine suo, ac per consequens loquatur falso, cum dicat, illud

significandum suum sensum, & tamen omnes dicunt, illa verba, & eorum prolationem fuisse formam consecrationis, non distinguentes de priori, aut posteriori prolationis. Quando item dixit illa verba: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis; & quorum retinueritis, retenta erunt*, dicimus, protulisse solam formam, qua dedit Apostolus potestatem iudicariam; nihil ergo aliud protulit præter formam; atque ideo omnes partes illius prolationis, erant partes formæ, licet aliquæ partes in prolatione vitiosæ syllabæ supponerent iam effectum factum, & potestatem collatum. Idem ergo dicendum est de sacerdote loquente nomine Christi, & proferente illa verba: *hoc est corpus meum*, nihil aliud proferre, nisi formam consecrationis, atque ideo omnes partes illius prolationis esse partes formæ, licet aliquæ partes supponant iam consecrationem factam.

Eodem ergo modo dicendum videtur de verbis posterioribus in consecratione calicis, esse quidem illa partes substantiales formæ, licet inveniunt consecrationem factam. Nam verba etiam illa non solum profuerunt à sacerdote in persona Christi (hoc enim fortasse conuenit illis etiam verbis: *Accipite, bibite*), sed dicuntur in persona Christi eodem contextu, & vt partes eiusdem orationis, cum omnia illa verba deferuiant ad explicandam magis sanguinem contentum sub iis speciebus. Quamuis ergo ipsa, prout condistincta ab aliis, nihil efficiant, sunt tamen pars illius sermonis, & orationis, qua fit consecratio; & per consequens componunt eam orationem, quæ est forma, cum aliis precedentibus; & in hoc sensu possunt dici pertinere ad substantiam formæ, hoc est, esse partes intrinsecas illius orationis, quæ est forma. Quod potest rursus explicari; quasi Christus per se ipsum immediate aboluere, & diceret: *Ego te absoluo à tui peccatis, & culpis*, omnia illa verba componeret formam, quia per omnia illa significaret remissionem, & exprimeret animum, & mentem suam; ergo eadem verba dicta à sacerdote vt ministrum Christi, erunt etiam forma, quia significant eodem modo remissionem, & expriment intentionem, & animum sacerdotis; & tamen illa verba, & *culpis*; supponere effectum productum à verbis precedentibus, quæ sufficienter significant; ergo & illa etiam verba posteriora in consecratione calicis poterunt esse pars formæ, licet inueniant conuerſionem factam, quia nimirum omnia cum precedentibus tendunt ad explicandam mentem loquentis, & significandam, & declarandam sanguinem, qui affirmatur contineri sub speciebus.

Restat nunc breuiter respondere ad aliqua argu-
 menta, quæ superflunt pro prima sententia. Pri-
 mum est, quia ex omnia verba eodem ritu pro-
 feruntur à sacerdote manibus tenente calicem, &
 eisdem characteribus maiusculis notantur in Mi-
 sali. Respondetur, particulam etiam enim notari
 litteris maiusculis, & proferri eodem ritu, licet
 non sit essentialis. Dicuntur autem eodem ritu, &
 tenore; tum quia, cum pertineant ad eandem ora-
 tionem, & loquutionem, non possent absque in-
 conuenientia interrumpi, tum vt melius imi-
 temur Christum, qui simul ea verba absque interrup-
 tione protulit; sicut etiam in forma abolutionis
 eodem ritu, & tenore profertur illa omnis
*Ego te absoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Fi-
 lij, & Spiritu sancti*, licet illa vltima, in nomine Pa-
 tris, &c. certum sit non esse essentialia; illa vero,
à peccatis tuis, fit etiam probabilius, quod inue-
 niunt

*Fatendum est
in tota illa
prolatione
Sacerdotem
loqui nomine
Christi.*

niant effectum collatum per verba praecedentia.

92. Secundo argui solet ex Concilio Florentino in Decreto Eugenij, & ex Concilio Colonienſi p. 7. c. 14. & in Enchiridio eiusdem Concilij, & ex Innocentio III. in c. Cum Marthe de celebratione Miſſarum, & ex Catechiſmo Romano, in quibus illa omnia verba assignantur pro forma. Respondetur, in iis locis non dici, singula ex iis verbis esse necessaria ad valorem, sed illam esse formam; ad quod sufficit, quod per aliqua verba in iis contenta fiat consecratio. Sicut in eodem loco Concilij Florent. assignantur pro forma sacramenti Ordinis illa verba: *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro vivis, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti*; cum tamen certum sit, verba illa, *in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti* (vt alia praetermittam) non esse necessaria. Adde, in Florentino iuxta eius vulgatum editionem non haberi illa omnia verba consecrationis calicis: solum enim dicitur formam esse verba, quibus Christus hoc sacrificium conficit, vel confecit. In Catechiſmo etiam non dicitur, illa omnia verba esse formam, sed *in illis verbis comprehenditur formam*, quod verissimum est, licet non omnia sint necessaria. Denique Innocentius in illo c. Cum Marthe, non dicit, illa omnia verba esse formam, sed Archiepiscopo Ludunensi interroganti, cur in forma consecrationis addita fuerint aliqua verba, quae non sunt in Euangelio? respondet, illa verba haberi ex traditione Apostolorum; & omnia esse mysteriis plena.

93. Tercio obijci potest, quia si verba illa non sunt necessaria, non apparet cur magis in consecratione calicis explicetur eius effusio in remissionem peccatorum, quam in consecratione corporis. Respondetur, fuisse aliquas rationes congruentiae. Prima est, quia in consecratione calicis Christus mentionem fecit noui testamenti; testamentum autem sanguine confirmari debuit; ideo oportuit sanguinem effusum explicare. Secunda, quia magis aptus est sanguis effusus ad representandam passionem, & necem, quam corpus: ideo Martyrum passio rubro colore celebratur. Tertia, quia nondum complete Christi mors representatur; donec corpus seorsim ex vi verborum, & sanguis seorsim proponantur; tunc enim separatio vnius ab alio complete exprimitur. Cum ergo facis esset semel passionem Christi commemoratione, magis congruum fuit id facere in consecratione calicis, quando iam corpus seorsim, & sanguis ex vi verborum propolita sunt, quam in consecratione corporis, quando illa separatio nondum complete exprimebatur. Vide alias congruentias apud Auctores in praesenti, apud quos videri potest sensus & significatio singulorum verborum, quae in consecratione calicis addiuntur, quae etiam optime explicantur in Catechiſmo Pij V. & facilia sunt. Nunc iam progrediamur ad alias quaestiones circa eadem consecrationis verba.

SECTIO V.

An verba consecrationis dicantur recitativè, an vero enunciativè?

94. Recitativè, seu materialiter dicuntur aliqua verba, quando proferens nihil intendit affirmare per illa, sed solum historice referre, quid alius dixerit; vt si dicas: *Aristoteles dixit: mundus fuit ab aeterno*; tunc non affirmas, mundum fuisse ab aeterno, sed solum refers, Aristotelem id dixisse. Enunciativè vero dicuntur, quando intendis affirmare, P. Ioan. de Lugo de Sacramento.

quod verba sonant; quod etiam dicitur, *significativè*, seu *formaliter*, ea proferre. Hoc supposito, quaeritur, an Sacerdos proferens verba consecrationis, intendat solum referre, quid Christus dixerit, an vero affirmare, hoc esse corpus Christi.

Tres sunt in hac quaestione sententiae. Prima docet, praedicta verba solum dici à Sacerdote recitativè, & materialiter. Hanc tenent complures, quos refert Suarez disp. 58. sect. 4. quos sequitur P. Salmeron tom. 9. in Euang. tract. 23. vbi late probatur, & defendit istam sententiam. Secunda docet, praedicta verba dici utroque modo, recitativè scilicet, & significativè, seu formaliter: ita tamen vt ad valorem consecrationis solum requiratur, quod dicantur significativè, & formaliter. Ita tenet Suarez vbi supra, cum aliis, quos refert.

Tertia sententia, quam aliquando veritatem existimabam, docet, verba non proferri materialiter, & recitativè, sed solum formaliter, seu affirmativè. Hanc tenent quamplures, quos refert, & sequitur P. Vasq. disp. 200. c. 2. Duas partes continet haec sententia, quas oportet singillatim probare. Prima est, verba non dici solum recitativè, & materialiter; secunda, quod dicantur solum formaliter, & significativè. Primam partem existimat Vasquez num. 14. ita certam, vt oppositam non dabit erroris infimulare; sed immerito. Crediderim sane, eum non vidisse P. Salmeron vbi supra, qui doctissime eam tuetur, & ab omni calumnia liberare conatur.

Arguit primo P. Vasquez, quia Tridentinum ex veritate verborum colligit praesentiam corporis Christi; ergo verba non solum dicuntur renunciativè (vt sic enim ad eorum veritatem solum oporteret dicta fuisse à Christo,) sed etiam dicuntur assertivè, & significativè. Verum hoc argumentum non est omnino efficax: potest enim responderi, Ecclesiam collegisse praesentiam Christi ex veritate verborum, quae dixit ipse Christus; consequenter autem colligit praesentiam Christi in nostra Eucharistia, quia Christus dedit Apostolis potestatem conficiendi idem sacramentum quod ipse fecit recitando eadem verba.

Arguit secundo, quia conuersio datur ratione repugnantiae inter corpus Christi, & substantiam panis: haec autem repugnantia oritur ex veritate verborum; nam corpus Christi non pugnat secundum se cum pane, sed propterea significatur per ly hoc; ergo verba significativè proferuntur, & non tantum materialiter. Hoc etiam argumentum procedit ex incerto principio: nam, vt vidimus disp. 7. hic interuenit repugnantia physica, & non ex sola significatione. Quare non debuit ob incerta fundamenta notare vt erroneam sententiam contrariam.

Cæterum adhuc veritas huius sententiae, quoad hanc primam partem probari potest. Primo, ex Concilio Florentino, vbi dicitur: *Sacerdotem in persona Christi loquentem conficere hoc sacramentum*; quod idem docent Patres, Ambr. 4. de sacram. cap. 4. Quando pervenit Sacerdos ad conficiendum sacramentum, iam non suis, sed vivit sermonibus Christi. Chrysost. hom. 83. in Matth. & hom. 2. in 2. ad Timoth. Christum esse, qui per os sacerdotis illa verba pronunciat: quod idem alij Patres passim docent. Et ægre in opposita sententia explicari potest: nam verba recitativè dicta proprie recitantur à Sacerdote nomine suo.

Secundo probatur ratione, quia si verba debent accipi recitativè, consequens est, vt per illa verba, *hoc est Corpus meum*, per se prolata sine antecedentibus non conficiatur hoc sacramentum; quia vt sic non dicuntur recitativè, nisi dicatur, Hh Christum

95. Prima sententia. Suarez. Salmeron.

Secunda sententia.

96. Tertia sententia.

Vasquez. Duas partes huius sententiae.

97. Arguit primo Vasquez.

Hoc argumentum non est efficax.

98. Arguit secundo.

Hoc argumentum ex incerto principio procedit.

99. Veritas huius sententiae quoad primam partem probatur. Concil. Florentin. Ambros. Chrysost.

100. Secundo probatur ratio.

Christum illa dixisse. Consequens autem licet aliqui admittant, videtur sane darissimum: sequeretur enim ex hoc illa verba non esse totam formam, sed illa cum antecedentibus; ita ut verba priora sint etiam pars formæ, ut probauimus *scilicet* 2.

101. Confirmatur primo, quia Christus iussit Apostolos consecrare Eucharistiam, & facere quod ipse fecit: ipse consecrauit proferens verba non solum materialiter, sed assertiue & significatiue; ergo eodem modo voluit verba ab Apostolis proferri, alioquin haberent Apostoli valde diuersum modum consecrandi: multum enim differunt dicere: *hoc est Corpus meum*, & dicere: *Christus dixit, hoc est Corpus suum*. Confirmatur secundo, quia aliqua ponuntur in Eucharistia ex vi verborum, & aliqua per concomitantiam; ergo verba prout nunc proferuntur, significant corpus Christi poni sub speciebus panis; ergo dicuntur assertiue. Dices, poni ex vi & significatione verborum, non prout nunc proferuntur à sacerdote, sed prout dicta fuerunt à Christo assertiue. Sed contra; ergo ea ponuntur nunc ex vi verborum, quæ significauit Christus in cœna poni per verba: Ergo totus sanguis, quem habuit Christus in cœna, ponitur nunc ex vi verborum in calice. Patet consequentia, quia per te illa ponuntur nunc ex vi verborum, quæ tunc significata fuerunt per verba, non quæ modo significantur. Consequens autem est falsum, quia aliqua sanguinis particulæ relictæ fuerunt corruptæ in Spinis, & Lancea; ut ex communi Theologorum, & experientia probatum est in 1. tomo de Incarnat. *disp.* 14.

Probant alij hoc ipsum ex eo, quod in hoc sacramento requiritur omnino præsentia materiæ consecrandæ, quæ necessitas colligitur ex verbis, quibus consecratur, quia illud, *hoc*, non potest designari, nisi contentum sub accidentibus præsentibus ad sensum: ergo Sacerdos per verba loquitur de hostia sibi præsentis; & per consequens non recitat solum quod olim Christus dixit, sed affirmat etiam de contento sub his speciebus sibi præsentibus. Hoc tamen argumento non vtor libenter, quia licet verba requirant ex vi suæ significationis aliquam præsentiam materiæ, non tamen videntur ex hoc capite exigere tantam præsentiam, quanta requiritur ad valorem consecrationis. Nam per pronomen *hoc*, & *hic*, possumus in rigore loqui de personis, aut rebus præsentibus quidem, licet non sint præsentibus tota duratione propositionis; ad valorem vero consecrationis requiritur præsentia materiæ ab initio vsque ad finem propositionis: aliunde ergo quam ex præcisa significatione pronominis *hoc*, debemus concedere præsentiam materiæ consecrandæ, licet ex illo etiam pronomine probeatur bene necessitas alicuius præsentia materiæ.

103. Secunda vero pars huius sententiæ, scilicet, non dici verba recitatiue, sed solum formaliter, & assertiue, probari potest, quia Sacerdos dicturus illa verba, exuit propriam personam, & induit personam Christi: ergo Sacerdos dicens illa verba, non loquitur suo nomine, sed solum nomine Christi; ergo non recitatiue, sed solum significatiue, & formaliter. Antecedens, & prima consequentia probatur ex Ambrosio vbi supra in illis verbis, *Sacerdos, quando peruenit ad conficiendum sacramentum, iam non suus, sed vtitur sermonibus Christi*. Ecce Ambrosius non solum vult Sacerdotem loqui in persona Christi, sed etiam non loqui in propria persona, neque illa esse verba Sacerdotis; quia cum Sacerdos assumatur à Christo, ut eum repræsentet, & ut Christus per Sacerdotis os loquatur, quasi ipse Christus loqueretur, non decuit, Sacerdotem adhuc retinere in illis

verbis propriam personam, & loqui etiam nomine suo; hoc enim magnam confusionem pareret auditoribus, si Sacerdos utroque nomine loqui vellet, & proprio, & Christi. Secunda vero consequentia probatur, quia si Sacerdos loqueretur recitatiue, loqueretur etiam nomine proprio; nam ut recitans non loqueretur nomine Christi: Christus enim non recitat, se olim dixisse, sed modo asserit, *hoc esse corpus suum*; nec substituit sibi Sacerdotem ad recitandum, sed ad asserendum; & ad hoc solum dedit Sacerdotibus potestatem: ergo si Sacerdos recitaret, loqueretur ut sic, non Christi nomine, sed proprio, gerens non Christi personam, sed historiographi narrantis factum præteritum: ergo ut sic loqueretur verbis suis contra Ambrosium, quatenus in propria persona, & propria auctoritate narraret illud factum: ergo dicendum est, illa verba taliter proferri à Sacerdote nomine Christi & assertiue, ut nullo modo intendat per illa sensum materiale, & recitatum.

Dices, non est inconueniens, quod eadem verba simul dicantur recitatiue, & assertiue: nam Sacerdos in Missa utroque modo dicit orationem Dominicam, ut patet ex illis verbis antecedentibus, *Domine, in institutione formati audemus dicere: Pater noster*, &c. Sed contra; quia in primis Sacerdos ibi non usurpat duas personas, sicut in nostro casu deberet usurpare, alteram Christi, cuius nomine assereret, alteram propriam, suo nomine narrando factum præteritum Christi, quod sine inconuenienti fieri non potest. Deinde falsum videtur Sacerdotem loqui recitatiue, dum dicit orationem Dominicam; neque enim verbis antecedentibus dicit, se narraturum, aut relaturum, quod dixit Christus, sed se ex præcepto, & institutione Christi oraturum. Et quidem, quando ego dico, *Oro te hoc modo*; vel, *audi orationem meam, quæ talis est: fac hoc in gratiam mei*, &c. Nemo dicit me loqui recitatiue in verbis, & petitione sequenti, dicere enim per actum reflexum, me loqui, non facit, quod loquutus sequens faciat recitatiue, v. g. cum dico, *Ego dico tibi, quod Petrus est in foro*; certe non dico recitatiue, Petrum esse in foro, sed solum assertiue, seu enunciatue. Ratio autem est: quia illa reflexio per illa verba, *Ego dico tibi*, non est nisi explicare id, quod est implicitum in qualibet loquutione directa; quicunque enim loquitur, dicit id, quod loquitur; & quamuis solum dixisset, *Petrus est in foro*, esset verum, ipsum dicere, *Petrus est in foro*. Similiter, qui dicit reflexe: *Ego oro hoc pacto, da mihi librum*, nihil aliud explicat, nisi id, quod implicitè continebatur in illis verbis, *da mihi librum*. Sacerdos ergo dum dicit, *Ex præcepto Christi audeo dicere seu orare: Pater noster*, &c. non loquitur recitatiue in verbis sequentibus, sed orat in actu exercitio; quem actum orandi explicuit in actu signato in verbis antecedentibus. Sicut cum aliquis Doctor dicit, *Ego auctoritate S. Thomæ audeo dicere, & affirmare, non dari actum indifferentem in indiuiduo*, &c. non recitat, sed affirmat in actu exercitio, adducta auctoritate, qua mouetur ad affirmandum.

Dici ergo posset, Sacerdotem verba antecedentia dicere narratiue, quia omnia sunt quasi quædam introductio, ut reddat tam se ipsum Sacerdotem, quam alios magis attentos ad verba Christi, quæ quidem non dicit iā Sacerdos, sed ipse Christus, seu Sacerdos assumens personam Christi, quare totum, &c. quod antecedit, perinde se habet ac si alius tertius instrueret præsentem, & diceret: Christus accepit panem, fregit, &c. & dixit, quæ ab ipso audietur: tunc autem incipit Christus loqui per os Sacerdotis: cum ergo Christus non loquatur recitatiue: sed assertiue,

assertive, consequens est, ut illa verba assertive solum sint accipienda.

106 Obicit primo Suarez, non posse poni *ly enim*, quæ est connexio cum precedentibus, nisi illa verba connectantur cum precedentibus recitativè. Respondent aliqui, *ly enim* proferri à Sacerdote recitativè, & non in persona Christi, cum non pertineat ad substantiam consecrationis; Sacerdos enim solum assumitur à Christo ad verba consecrationis, ad quæ solum fuit substitutus, non ad alia: quare *ly enim*, licet interponatur in verbis consecrationis, perinde se habet, ac si antecederet, & Sacerdos recitativè diceret, *Christus accepit panem, & dixit, Comedite ex hoc omnes quia*: tunc autem incipit Christus loqui, *Hoc est corpus meum*, quæ sola sunt verba Christi per os Sacerdotis; reliqua autem sunt præambula, ut cum maiori connexione, & decencia proferantur verba Christi. Sed contra hoc est, quia si verba illa antecedentia, *comedite ex hoc omnes*, non dicuntur in persona Christi, sed mere narrativè, per *ly enim*, quia *hoc est corpus meum*: nam *ly hoc* in verbis sequentibus significat, quod modo habet Sacerdos in manibus: nõ est enim bona causalis, Christus dixit, ut comederet ex eo quod tunc habebat in manibus, quia hoc, quod nunc habeo in manibus, est corpus Christi: ergo *ly hoc* utrobique idem significat, & per consequens verba illa priora etiam dicuntur in persona Christi.

107 Sed contra hoc est secunda obiectio, quia si ea omnia dicuntur assertivè in persona Christi, ergo Christus nunc affirmat, suum sanguinem effundendum esse, dum dicit: *qui pro vobis effundetur*, &c. hoc autem est falsum; ergo illa verba solum proferuntur recitativè.

Aliqui dicunt, per illa verba non significari effusionem cruentam crucis, sed effectum sacramentalem. Hanc tamen interpretationem late impugnatur Valquez disp. 199. ideo magis placet responso eiusdem Valquez disp. 200. c. 4. Sacerdotem representantem nunc Christum loquentem tempore cene ad discipulos, atque ideo vere affirmare effusionem quæ consideratur futura respectu illius temporis, licet sit præterita respectu nostri temporis. Nam sicut per hanc hostiam, quam accipit in manibus, representat illam aliam, quam Christus accepit in suas, ita tamen ut sub hac hostia assermet esse corpus Christi, representando quomodo Christus affirmavit esse sub illa alia; ita, licet pro hoc tempore præsentis affirmet, hoc esse corpus Christi, representat tamen per hoc tempus illud, quod Christus in cena affirmavit, illud esse corpus suum; & ideo sicut vere dicit Sacerdos: *Hoc est corpus meum*, quia *ly meum* non refertur ad personam Sacerdotis, sed ad illam, quam representat; ita vere dicit, *qui pro vobis effundetur*, quia illa futuri non comparatur ad tempus præsens, quatenus tale est, sed ad illud, quod representat. Voluit enim Christus in hoc sacramento ita coniungere facti veritatem, ut simul esset quasi tragica representatio illius, quod factum est in cena; ideo dicit, *hoc facite in mei commemorationem*, dum dicit, *hoc facite*, dedit potestatem faciendi idem realiter, quod ipse fecit: dum vero adiunxit, *in mei commemorationem*, præscripsit modum faciendi, scilicet, representando ipsam actionem Christi; sicut in tragedia solet representari. Verificantur ergo verba nunc, & de hac hostia; sed per hanc hostiam, & per hoc tempus representatur hostia & tempus, quæ fuerunt in cena, & ipse Christus loquens cum Apostolis in cena.

P. Ioh. de Lugo de Sacramentis.

Dices, ergo illa etiam verba: *hoc quotiescumque feceritis, &c.* dicuntur à Sacerdote in persona Christi, & significativè, sicut illa priora. Negari potest consequentia: quia illa verba continent Christi præceptum; præceptum autem non fuit de ipsa præcepto, sed de iis, quæ præcesserant. Christus ergo per illa verba, *hoc facite, &c.* præcepit Apostolis, ut facerent, & dicerent, quod ipse fecerat, & dixerat, non vero quod dicerent illa verba, quibus id præcipiebatur: ideo fortasse illa verba, non dicuntur simul, cum aliis, sed in elevatione calicis, quasi indicando iam tunc Sacerdotem resumere suam personam, & deponere personam Christi, quam assumpserat.

109 Tertio obicitur, ad hoc ut Sacerdos vere loquatur, necesse est Christum dixisse in cena: *hoc est Corpus meum*; ergo Sacerdos dicit, Christum illa verba dixisse; ergo dum illa proferit, loquitur etiam recitativè. Respondeo negando ultimam consequentiam, concedo itaque, Sacerdotem per verba antecedentia dicere, quod Christus in cena dixerit verba sequentia, & ideo ne mentiatur sacerdos oportet Christum ea in cena dixisse. Caterum, dum ipsa verba sequentia proferuntur, non recitat Sacerdos, sed loquitur solus Christus: quare sicut si Christus illa verba suomet ore tunc proferret, adhuc oporteret olim etiam dicta fuisse à Christo in cena, ne Sacerdos mentiretur; & tamen non diceret, quod loquente Christo, sacerdos recitativè loqueretur; ita in præsentis, &c. Ratio est; quia si ego dicam: *Petrus dixit heri verba, quæ modo ipse Petrus loquitur*; iam ibi affirmo, verba sequentia dicta heri à Petro, & mentior, si verba sequentia non fuerint heri dicta à Petro, non tamen recito ego illa verba, dum Petrus loquitur: sic etiam contingit in præsentis, ut dictum est.

Hoc modo defendebam aliquando (ut dixi) eam sententiam; sed ut verum fatear, ea non cogunt recedere ab illa alia, quæ magis communis est, & decet; ea verba de facto utroque modo dici à Sacerdote, & quam videtur omnino sequi S. Thomas art. 1. in corpore, dum ait: verba non accipi tantum materialiter, & clericus postea: *nec obstat* (inquit) quod Sacerdos ea recitativè proferat, quasi à Christo dicta. Et quidem in hac difficultate aliqua videntur esse debere certa utriusque partis sectatoribus; iis scilicet, qui tenent, dici solum significativè; & iis, qui tenent, dici utroque modo: aliqua vero sunt magis dubia.

Primo, certum debet esse utrique, licet hæc verba dicantur etiam recitativè, id nihil conferre ad consecrationem, ad quam solum attenduntur verba, quatenus dicuntur significativè, seu enunciativè. Constat enim apud Auctores utriusque partis, sufficere ad valorem consecrationis illa sola verba, *hoc est corpus meum*, absque illis verbis precedentibus: tunc autem certum est, non posse dici recitativè; sensus enim recitativus pendet omnino ex illis verbis: *qui pridie quam pateretur dixit*; unde illa etiam verba præcedentia haberent rationem formæ consecrationis, ut supra arguebamus; quod est contra utriusque partis Auctores. Denique Christus non dedit potestatem nisi faciendi id, quod ipse fecerat: ipse autem non recitavit, sed affirmavit; ergo solum dedit nobis potestatem affirmandi eius nomine, & eo modo conficiendi sacramentum. Semper ergo debent manere verba in solo sensu affirmativo, quo Christus præcepit, ut proferantur: quidquid autem addatur, non debet lædere, aut minuire illam significationem, & sensum. Sicut in forma Baptismi, quia Christus præcepit, ut diceremus significativè ea verba: *Ego te baptizo, &c.* non debet eis addi aliquid, per quod lædatur, aut minuatur ille sensus.

H h 2 &c

108.

Instab.

Respondet.

109.

Tertio obijetur.

Respondet.

110.

Hoc modo aliquando defendebamus hanc sententiam.

Non tamen ea nos cogunt recedere ab illa alia. Aliqua certa sunt utrique parti.

111.

Primum quod certum est.

& licet possent etiam dici simul recitativæ, non tamen concurrerent ad effectum Baptismi, nisi præcise secundum sensum significativum, in quo ex præcepto, & institutione Christi debent proferri.

I I 2. Secundo etiam certum videtur, verba consecrationis de facto dici aliquo modo recitativæ, seu narrativæ: Sacerdos enim in toto illo contextu refert, Christum accepisse panem, fregisse, dedisse, & dixisse, *hoc est corpus meum*. Sicut ergo narrat cætera, narrat etiam dicta fuisse illa verba, ita ut si illa verba dicta non fuissent à Christo, mentiretur de facto Sacerdos: hoc ergo est narrare verba præterita, & recitare aliquo modo. Potest tamen esse dubium adhuc, an recitentur proprie, vel improprie. Pro quo adverte, me posse narrare verba præterita alicuius dupliciter: primo, simpliciter, & proprie; ut cum dico: *Aristoteles dixit: mundus fuit ab æterno; Calvinus dixit: Christus non est in Eucharistia*; tunc illa verba Aristotelis, & Calvini profero recitativæ, & materialiter, affirmando solum, dicta fuisse, & tamquam extremum illius propositionis integræ, qua id affirmo. Secundo, possum dicere, *Petrus heri habuit concionem, quam nunc etiam audietis à me*, & tunc incipio ego etiam concionari, & hortari populum, &c. non enim potest negari, quin ea concio aliquo etiam modo narrativæ dicatur, quatenus dixi, Petrum eam concionem habuisse, atque ideo mentirer, si supponerem concionem diversam loco illius, quam habuit Petrus.

I I 3. Est tamen differentia inter illos duos modos dicendi aliquid recitativæ; nam in primo ita recito verba Aristotelis, v. g. ut faciam ea partem propositionis, qua affirmo, fuisse ab Aristotele dicta: unde fit, ut, si supponerem alia verba ab Aristotele non dicta, mentirer tunc, quando actu profero illa verba, seu in fine illorum, quia tunc absoluitur propositio, qua id affirmo. At vero in secundo modo recitandi, propositio qua affirmo, illam concionem habitam fuisse heri à Petro, non includit ipsam concionem postea referendam intrinsece, sed prius absoluitur, quando dico, *Petrus heri habuit concionem, quam ego max etiam habeo*. Unde si non habeo animum referendi postea concionem Petri, sed aliam, tunc mentior, antequam subiiciam ipsam concionem: è contra vero, si habeo animum eam subiiciendi, tunc dico verum, & licet postea, mutato animo, non dicam omnino eandem concionem, non mentiar, sed erit defectus servandi promissum. Sicut qui promittit etiam cum iuramento cras dare obolum, si nunc habet animum dandi, non est periturus, licet cras, mutato animo, non det; peccabit quidem leviter contra promissum, non tamen erit periturus, sicut fuisset, si hodie, quando id iurat, non haberet animum dandi: sic in casu nostro, qui dicit, se dicturum concionem Petri, non est mendax, si tunc habet animum dicendi, licet postea, mutato animo, non dicat. Quod constat à simili, si enim dicam: *heri Petrus habuit concionem, quam nunc audietis à Paulo*; non sum mendax, licet Paulus postea eam non dicat, sed aliam; si autem ego putabam, dicturum concionem Petri, quia nimirum, quando postea Paulus concionatur, non affirmo actu ego, illam concionem esse Petri, sed id prius affirmavi: ergo eodem modo, concionante me postea, non affirmo actu tunc, illam concionem esse Petri, sed prius affirmavi; & ideo postea non mentior, quia iam propositio, qua id affirmavi, supponitur absoluta, & prolata cum toto suo sensu profecto. Adhuc tamen verum est, quod in hoc etiam secundo casu narro, & refero, Petrum habuisse talem concionem; & quando illam profero, aliquo etiam modo profero recitativæ, scilicet, ut id, quod

prius affirmavi dictum fuisse heri à Petro. Sic ergo Sacerdos in Missa ad minus hoc modo, & in hoc sensu proferit recitativæ verba consecrationis, quatenus si non, quando actu proferit, prius tamen saltem affirmavit, Christum dixisse verba, quæ ipse postea Christi etiam nomine dicturus est: unde proferendo postea illa verba, ostendit, de quibus verbis prius affirmavit dicta fuisse olim à Christo. Si tamen nolit ea verba esse partem propositionis, qua id affirmat, sed propositionem prius manere absolutam, non pendebit veracitas illius narrationis ab eo, quod verba posteriora dicta fuerint olim à Christo: iam enim fuit verax, cum haberet tunc animum dicendi verba, quæ putabat, olim fuisse dicta à Christo.

Ex his, tertio videtur etiam certum esse, quod loquendo de possibili, possant illa verba proferri utroque modo ex intentione loquentis: potest enim, qui loquitur, in verbis antecedentibus facere hunc sensum: *Christus accepit panem, dedit, & dixit, Quæ audietis à me eius nomine max loquentem*. Nam sicut, si ipse Christus venisset ad proferenda illa verba, *hoc est corpus meum*, posset prius alius dicere, *Christus olim accepit panem, dedit, & dixerit, quæ ab ipso nunc etiam audietis*. In quo casu certum est, propositionem narrantis absolutam fuisse antequam Christus loquatur, & verba sequentia à Christo dicta non proferri ab ipso recitativæ, aut narrativæ, licet sint obiectum narrationis præcedentis: sic potest nunc fieri, cum Sacerdos in verbis consecrationis gerat personam ipsius Christi, atque ideo per verba antecedentia posset dicere, *Christus olim dixit verba, quæ max ego, gerens ipsius personam, proferam ad faciendam, quod ipse fecit*. In quo casu Sacerdos absoluit propositionem, & narrationem cum sensu profecto ante verba consecrationis, licet nondum posuerit totum, quod narravit. Potest item illa verba sequentia coniungere ita cum narratione præcedenti, ut sint pars intrinseca illius, & ante ipsa non fuerit completus sensus propositionis præcedentis; & tunc in verbis consecrationis, illud *hoc* refertur ex intentione loquentis, & ad contentum sub his accidentibus præsentibus, de quibus affirmat in persona Christi continere eius corpus, & ad contentum sub accidentibus præsentibus Christo in cena, de quibus narrat Christum tunc loquutum.

Contra hoc vrget P. Vasquez, num. 16, impossibile esse, quod eadem verba in eodem ore proferentis utroque modo usurpentur, & ad diversas materias referantur. Hoc vero nulla ipseratione probat repugnare: potest tamen hoc argumento id probari, quia scilicet verba æquivoca in hoc differunt ab univocis; quod vox univoca potest plura ut unum significare, & ideo simul potest significare omnia illa plura; at vero vox æquivoca significat plura ut plura, & ideo non supponitur simul pro omnibus illis, sed pro vno illorum ex intentione loquentis. Sic vox *homo* simul significat omnes homines: at vero hæc vox *Petrus*, vel *canis*, non supponitur pro omnibus Petris, vel pro cane terrestri, & cælesti simul, sed pro illo de quo loquens intendit loqui. Cum ergo illud *hoc* sit terminus æquivocus, sicut *Petrus*, non poterit in propositione supponere pro pluribus simul, sed pro contento sub aliquibus accidentibus determinatis ex intentione loquentis; ergo non potest simul referti ad accidentia consecrata à Christo in cena, & ad accidentia, quæ nunc consecrantur. Non enim possumus mutare modum significandi, quem voces humanæ habent ex institutione hominum: videmus autem voces æquivocas non habere alium modum significandi, nisi pro vno ex æquivocis, quod ex intentione loquentis determinatur; ergo

ergo neque in consecratione potest illud *hoc*, supponi simul pro duobus diuersis.

Confirmatur, quia si possem ego pro libito usurpare vocem singularem æquiuocam ad loquendum simul de duobus, possem valide absolueret duos simul per hæc verba, *Ego te absoluo*, volens illud te, ad utrumque referri: possem etiam præsentibus duobus Petris absolueret utrumque simul dicens, *Ego absoluo Petrum*; volens *Petrum* ad utrumque referri; & alia huiusmodi, quæ absurda plane sunt, & falsa, quia nimirum vox æquiuoca non potest simul pro duobus æquiuocatis supponi; ergo nec possumus illud *hoc* simul ad duo omnino diuersa referre.

Hæc tamen non cogunt, vt dixi, neque ostendunt esse impossibile: certum enim videtur, quod aliquando possint eiusmodi voces æquiuocæ pro diuersis simul significatis usurpari. Exempla ad id suppetunt plura. Primum si si petenti à me elemosynam ego respondeam: *Amice, Petrus Apostolus cuiusdam ab ipso petenti respondit, quod & ego etiam tibi nunc dico, argentum, & aurum non est mihi*; tunc illud, *mihi*, ex intentione loquentis refertur & ad me ipsum, cui dico non esse argentum, & ad S. Petrum, quem refero dixisse, non esse sibi argentum. Potest ergo illa vox singularis, & æquiuoca referri simul ad supponendum pro pluribus diuersis. Eodem modo usurpari videtur pronomen *Ego* pro pluribus simul in illis verbis Marth. 26. quando discipuli singuli dixisse referuntur: *Nunquid ego sum*? Nam illud *Ego* non refertur ad vnum solum, sed ad omnes, ita vt singuli diuersum aliquid per illam vocem intelligerent, Euangelista vero eos omnes. Illa ergo regula, quod vox æquiuoca non potest simul pro pluribus æquiuocatis supponi, limitanda, vel explicanda est, vt non habeat locum, quando vox illa usurpatur ab aliquo introducente diuersas personas, quæ voce illa vrantur, tunc enim potest supponi pro multis simul, non prout in ore vnius, sed prout in ore plurium. Sic in illis verbis: *nunquid ego sum* illud, *ego*, supponitur ab Euangelista pro multis, quia introducit multos videntes illa voce. Sic in exemplo adducto, & verbis illis, *argentum & aurum non est mihi*, illud *mihi* potest supponi pro duobus, quia introduco alium præter me videntem illa voce, nempe S. Petrum, & possum illi voci tribuere diuersam suppositionem, prout in ore meo, & prout in ore S. Petri: ergo eodem modo Sacerdos potest illud *hoc* referre ad diuersa significata, prout est in ore Christi in cæna, cuius verba refert, & prout est in ore suo loquentis nunc in persona Christi; quæ sunt diuersæ personæ.

Confirmatur, & explicatur; quia sicut voces sunt æquiuocæ ad res significatas, pro quibus supponunt, sic etiam sunt æquiuocæ ad sensus, quos possunt reddere: eadem enim verba possunt facere sensum affirmatiuum, vel interrogatiuum, vel ironiæ, vel serium, &c. & licet non possimus simul intendere sensum affirmantem, & interrogantem, v. g. quia voces humanæ videntur habere hanc limitationem ex sua institutione, vt vnum solum sensum habeant ex intentione loquentis, potest tamen aliquando vterque sensus simul intendi, si voces proferantur, prout à pluribus dictæ. Sic possumus dicere, *Quod olim per ironiam dictum fuit, nunc serio usurpari posset. Ecce Adam factus est, sicut vnus ex nobis*: vbi voces illæ factus est, &c. prout applicantur ad diuersos loquentes in diuerso tempore, habent diuersum, & contrarium sensum. Sic etiam dicere possum ad Christum, *Domine, quod Caiphas olim interrogando, hoc ipsum affirmando ego dico, tu es Christus filius Dei benedicti*. Et alia similia exempla possem afferri, in qui-

bus eadem voces prout ad diuersos applicatæ habeant simul diuersos, & contrarios sensus. Cur ergo non poterit illud *hoc* simul referri etiam ad diuersa, prout applicatur ad diuersos pro diuerso tempore loquentes?

Cum ergo de possibilitate constet, restat solum quaestio, an de facto eo modo proferatur verba à Sacerdote: Et quidem neutra pars potest demonstrari, qui enim diceret, Sacerdotem priori modo se gere, non facile conuinceretur; nam ad veritatem, & sensum narrationis sufficeret ille sensus: *Christus accepit panem, dedit, & dixit de illis accidentibus id, quod ego mox eius personam assumens, dicam circa species mihi præsentis*; & postea induens personam Christi incipit loqui circa hostiam præsentem, referens, vel dicens de facto Christi, sed repræsentans solum illud per factum præsens. Cæterum, supposita possibilitate posterioris modi, quam probauimus, credibilis est, de facto eo modo Sacerdotem loqui, & in verbis consecrationis etiam prosequi narrationem nondum completam in verbis præcedentibus: ille enim sensus tribuendus est illis verbis, quem audientes communiter ex illis percipiunt: constat autem, auditis illis verbis, *Dedit, & dixit; comedite, hoc est corpus meum*, omnes communiter concipere, quod Sacerdos, sicut narrat cætera, narrat etiam verba illa vt dicta à Christo, & illud *hoc* refert etiam ad id, quod Christus habebat in manibus; imo non facile intelligerent audientes, illud *hoc* ad aliud referri, nisi aliunde scirent, Sacerdotem in Missa loqui in persona Christi, & non solum vt historicum. Non est ergo, cur excludamus omnino sensum illum, quem verba præ se ferre videntur, & quem omnes facile, auditis verbis, concipiunt, & qui compossibilis est simul cum sensu enunciativo, vt tot exemplis adductis comprobauimus.

Hinc infero primo, doctrinam hanc intelligentiam esse de illis etiam verbis antecedentibus, *Accipite, & manducate ex hoc omnes*, vt ea etiam utroque modo proferantur. Non enim acquiesce iis, qui volunt ea verba solum narratiue, seu recitatiue proferri; quia, vt supra insinuaui, non video, quomodo possent connecti per particulam *enim* cum verbis sequentibus; non enim esset bona causalis: Christus dixit, vt comederent id, quod offerebat sub illis accidentibus; quia id, quod habeo nunc in manibus, est corpus Christi. Ergo fatendum est, verba illa *accipite, &c.* & particulam *enim* referri ad idem, ad quod verba illa, *hoc est corpus meum*; atque ideo illa etiam verba proferri, & materialiter, seu recitatiue, & significatiue, seu formaliter. Quo etiam sensu ea intellexerunt Patres antiqui, dum absolute dicunt, ea omnia proferri à Sacerdote in persona Christi: sic loquitur Ambrosius, lib. 4. de Sacrament. cap. 5. relatus in cap. *Panis*, 15. de consecratione, distinct. 2. Vnde, inquit, omnia illa verba Euangeliste sunt usque ad, *Accipite, sine corpus, sine sanguinem*; inde verba sunt Christi: *Accipite, bibite ex eo omnes: hic est enim, &c.* Idem indicat Eusebius Emisenus relatus in cap. *quia corpus*, 35. eadem Emis. dist. Nam indistinctus, inquit, Sacerdos visibilis creaturas in substantiam corporis, & sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit, ita dicens: *Accipite, & comedite; hoc est enim corpus meum, &c.* vbi omnia illa verba dicit proferri ab inuitibili Sacerdote Christo per os nostrum. Et clarius Paschasius in lib. de corpore Christi, cap. 15. qui Paschasius habetur tom. 4. Biblioth. Patrum; vbi expresse dicit, verba etiam illa proferri nomine Christi; vbi eadem fere Ambrosij verba usurpat. Sacerdos, inquit,

119.
Cum ergo constet de possibilitate, iam quaestio est de facto.

120.
Inferitur ex hac doctrina.

Particula enim, & verba accipite referuntur ad idem.

Ambros.

Eusebius

Paschasius

Utrum verba sint vera de presenti in toto rigore, & pro quo instantis?

prius inter cetera etiam verba Evangelistarum assumens ait. Qui pridie quam pateretur, &c. benedixit, fregit, & dedit discipulis suis. Ecce, usque ad istum locum verba sunt Evangelistarum: porro deinceps verba sunt Dei, potestate, & omni efficientia plena. Accipite & manducate ex hoc omnes: hoc est enim Corpus meum, &c. Porro si nomine Christi proferantur à Sacerdote, consequens est, ut sacerdos substitutus fuerit Christo ad ea proferenda: non fuit autem substitutus ad recitandum, vel narrandum; hoc enim omnes possunt facere; sed ad loquendum nomine Christi, & representando eius personam; ergo per illa verba loquitur etiam significatiue, sicut loqueretur Christus, si adesset, non narrans, sed loquens, & operans quod olim operatus est. Sicut ergo in verbis sequentibus simul narrat referendo illa ad id, quod in cena Christus significauit, & simul affirmat loquens in persona Christi de speciebus presentibus; sic in verbis prioribus utrumque præstat. Et utroque etiam modo proferitur particula, *enim*, quæ in sensu recitatio continet causalem olim à Christo explicite, vel implicite prolatam dante illud ad comedendum, quia illud erat corpus suum. In sensu autem significatiuo, & formali continet causalem eius, quod nunc dicit Sacerdos nomine Christi: nec enim minus capax est particula, *enim*, utriusque sensus, quam cetera verba, ut constat.

121.
Inferitur secundo quo modo nunc Christus celebraret.

Infero secundo: si Christus nunc Missam per se ipsum celebraret, eodem modo dicendum fore quod posset verba consecrationis in illo duplici sensu simul proferre, scilicet recitatiue, & formaliter, posset enim simul narrare, & referre, quid ipse olim in cena fecisset, & dixisset, ac simul loqui de speciebus sibi nunc presentibus, & affirmare suum corpus contineri sub illis. Posset itaque dicere: *Ego pridie quam paterer, accepi panem, fregi, dedique dicens de contento sub illis speciebus, quod nunc dico etiam, de contento sub his: Accipite & comedite; hoc est enim Corpus meum. Et tunc illud, hoc, referret ad contentum sub diuersis speciebus, applicando illas diuersas significaciones non ad diuersum loquentem (idem enim esset Christus qui loquutus fuit in cena, & qui nunc loquitur,) sed ad eundem loquentem secundum diuersa tempora; hoc enim sufficit ad hoc, ut possit vox æquiuoca supponi simul pro pluribus significatis. Sicut si nunc Christus alicui diceret: *Ego dixi laconi in cruce, quod & nunc tibi etiam dico: Hodie mecum eris in paradiso*; tunc enim illud *hodie*, referretur ad duos diuersos dies prout est in ore Christi loquentis in diuersis temporibus; quod sufficit, ut terminus ille æquiuocus possit simul diuersos dies significare.*

122.
Inferitur tertio idem de formis aliorum sacramentorum.

Infero tertio, quod dictum est de verbis consecrationis, posse eodem modo habere locum in formis aliorum sacramentorum, quæ possent etiam proferri recitatiue simul seu materialiter, & significatiue, seu formaliter, v.g. si quis diceret: *Sacerdos mihi heri dixit, quod & ego etiam hodie dico tibi: Ego te absoluo*, &c. Petrus dixit Maria, quod & ego etiam dico tibi: *Accipio te in meam*, &c. sic de aliis sacramentis, in quibus videtur esse ratio possibilitatis, supposito semel, quod possint verba ex intentione loquentis habere illum duplicem sensum, prout referuntur ad diuersas personas, quæ introducuntur loquentes, vel ad eandem loquentem in diuersis temporibus, ut dictum est.

.

Ratio dubitandi est in primis, quia ad rigorosam veritatem propositionis vocalis requiritur, quod obiectum ita se habeat, quando affirmatur per culpam propositionis: quando autem proferitur verbum, est, à sacerdote, tunc illud non est corpus Christi, sed post finitam propositionem, ergo illa propositio non est vera de presenti veritate omnino rigorosa. Propter hoc aliqui relati à Suarez disputat. § 8. sect. 5. dixerunt, hæc verba nude considerata esse falsa; esse tamen vera ex intentione proferentis, quia ex illa intentione verbum, est, referatur ad instant, quod sequitur prolationem totius propositionis. Hæc tamen sententia bene reicitur ab eodem Suarez ibi, quia verba hæc in omni rigore propositionis vocalis sunt vera, cum ex eorum veritate rigorosa colligat Ecclesia præsentiam Christi in Eucharistia; alioquin si daretur locus latiori interpretationi, facile possent hæretici suas figuratas explicationes introducere.

Omissis aliis sententiis, ipse Suarez ibi docet verba esse in rigore vera, eo quod propositio de presenti ad rigorosam veritatem solum petit existentiam obiecti pro aliquo instanti eorum, quibus proferitur propositio, siue hoc sit primum, siue medium, siue vltimum instant; quare cum conuersio fiat in vltimo instanti prolationis verborum, hoc erit satis, ut propositio sit in rigore vera.

Ego in primis existimo, veritatem propositionis vocalis, quæ formatur per copulam, est, regulariter loquendo, nisi aliud constet ex ipso modo loquendi, non debere regulari ab obiecto, prout erat tempore prolationis copulæ, sed tempore finite propositionis. Quod sane videtur probari ipsa experientia: nam si aliquis dicat: *Petrus est intra hanc domum*, si post prolatam copulam, est, contingat, Petrum exire, & hoc ipsi loquenti notum sit, quis inducet, illum si aduertat, non debere cessare à propositione, ne mentiatur, vel ne sit periurus, si forte iurandum præmiserat: quod clarius patet in propositione scripta, in qua dum scribit, facilius potest casus contingere.

Confirmatur, quia si ad veritatem propositionis de presenti sufficeret existentia obiecti in aliquo instanti propositionis, quodcumque illud sit, sequitur, quod si dicente Sacerdote: *hoc est corpus meum*, diceret alius eodem tempore: *hoc non est corpus Christi*, & uterque simul absolueret propositionem, uterque diceret verum; quia illa secunda propositio verificatur ratione totius temporis antecedentis ad vltimum instant. Consequens autem videtur valde durum; quia illæ essent propositiones contradictionis simul prolatae.

Huic nostro argumento aliqui Theologi Salmanticenses dicunt, responderi facile posse, in prædicto casu propositionem negatiuam esse falsam, quia ratione negationis æquiualeat vniuersali, & distribuit omnia instantia; quasi dicas: *in nullo instanti correspondenti huic propositioni, hoc est corpus Christi*, quod plane est falsum, cum in vltimo instanti sit corpus Christi: affirmatiuam vero è contra esse verum, quia ad eius veritatem, cum sit particularis, sufficit verificari pro vno instanti illius durationis.

Hæc tamen responsio destruit principia illius sententiæ P. Suarez, quam illo argumento impugnabam; ipse enim eodem modo loquitur de propositione negatiua, & affirmatiua de presenti, quod scilicet

scilicet ad vtriusque veritatem sufficiat existentia obiecti pro aliqua parte, vel instanti illius durationis, in qua profertur. Alioquin sequeretur aliud maius absurdum: quod scilicet de facto si, consecrante Sacerdote, & dicente: *hoc est corpus meum*; alius simul diceret: *hoc non est panis*, hæc secunda propositio esset falsa, quia non poterat negari panis pro tota duratione illius propositionis. Consequens autem procul dubio est absurdum; nam qui dicit, illud esse corpus Christi, dicit implicite non esse panem, sed esse solum corpus Christi; ergo posset etiam explicite dicere: *hoc est corpus Christi, & non panis*; ergo ad veritatem illius negatiue non requiritur, quod negatio panis sit toto illo tempore, sicut neque ad affirmationem corporis Christi requiritur eius præsentia toto illo tempore. Quod clarius apparet in propositione remissiua debiti: posset enim creditor id remittere, dicens: *nihil mihi iam debes*, quæ propositio esset vera, imo verificaret se ipsam; & tamen carentia debiti non esset toto tempore prolationis, sed solum in fine. Sic etiam potuissent remitti peccata per illa verba: *non es amplius reus peccatorum tuorum*; quæ propositio non deberet ad sui veritatem negare reatum pro toto tempore prolationis; sed solum pro fine. Nulla est ergo differentia, quoad hoc inter propositionem de præsentia affirmatiuam, & negatiuam, sed de vtraque dicere debemus, exigere existentiam, vel negationem obiecti pro fine prolationis. Ratio autem videtur esse, quia ante finem prolationis ille, qui loquitur, nihil affirmat simpliciter, & absolute: non potest enim affirmare prædicatum, antequam illud profertur; si ergo non affirmat adhuc prædicatum, nihil restat, quod affirmet, & ideo absoluendo propositionem videtur illam totam tunc firmare, illique subscribere, atque ideo veritas obiecti tunc maxime attendenda est.

129. Obiectum prædicatum. Contra hanc communem doctrinam obiecti potest primo, quia verba non operantur, nisi prout significant: sed verba non significant complete, quando primum profertur vltima syllaba; ergo non operantur tunc, sed postea. Maior & consequentia videntur manifesta: maior vero probatur, quia verba vt significant, necesse est quod veniant ad aures: non possunt autem venire instantaneæ, sed successiue per motum localem; ergo non significant complete, & perfectè, quando primum profertur vltima syllaba, sed aliquantulum post.

130. Respondet in primis negando minorem; nam sonus vltimæ syllabæ potest venire ad aures instantaneè, licet non secundum esse reale, bene tamen secundum esse intentionale, mittendo species sui, quæ integra exiguum sphaeram possunt instantaneè diffundi, vt dixi in lib. de Anima. Deinde, quidquid sit de hoc, dici potest verba, licet in illo instanti non significant quasi in actu secundo excitando speciem obiecti in audientibus, cæterum tunc habere iam rationem vocis significatiuæ; habent enim iam vim ad producendam speciem in tempore sequenti. Veritas autem propositionis vocalis non regulatur ab obiecto pro tempore, quo percipitur ab audiente, sed quo profertur à loquente; vt contingit etiam in propositione scripta, quæ quidem si sit propositio de præsentia, non debet verificari pro tempore, quo epistola legitur, sed pro tempore, quo scribitur. Sic etiam voces sunt quasi quædam epistolæ, quæ breuius transmittuntur ad aures: cæterum distinguendo illa duo tempora, non debent verificari pro tempore, quo ab auribus percipiuntur, sed pro tempore, quo à lingua formantur, & quasi scribuntur.

Secundo obici potest, quia si veritas copulæ non regulatur pro tempore, quo profertur copula, sed pro tempore, quo absoluitur propositio; ergo dicendum est, consecrationem calicis non fieri, donec absoluantur omnia illa verba: *noni & æterni testamenti*, &c. quia adhuc non completur integra propositio; & ob eandem rationem apud Græcos non fiet conuersio, donec in consecratione panis absoluantur omnia illa: *hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur*. Confirmatur primo, quia si diceret: *hoc est corpus meum humanum*, propositio non finitur, vsque dum dicatur: *humanum*; & per consequens pro illo vltimo instanti deberet verificari; ergo similiter, dum dicitur: *hic est sanguis meus noui testamenti*, &c. propositio non finitur, nec debet verificari nisi pro tempore, quo absoluantur omnia illa verba. Ad hoc tamen diximus satis scilicet. 4. quod non oportet hic repetere.

Tertio, & difficilius obici potest, quia verba, vt complete significant, debent esse iam omnino absoluta, & completa; propositio autem non intelligitur integre completa, donec constet, non adici alia verba, quæ determinant priora: ergo ad hoc, vt fiat consecratio, non sufficit expectare vltimum instans prolationis vltimæ syllabæ, sed rursus expectari debet morula temporis sufficiens, vt constet, ibi sistere propositionem, & non progredi ulterius.

Dices; sufficit iam illa verba esse integre prolata sine animo addendi alia verba. Sed contra; quia ille animus interior non sufficit, vt verba externa habeant externam significationem, quam ex vi sua non possunt habere; sed verba de se non habent vim completam ad significandum, nisi vt taliter in ipsis sistitur; quod ulterius non progrediatur propositio; ergo donec verba habeant istam negationem vterioris additionis, non intelliguntur habere totum id, quod requiritur ad integre, & complete significandum.

Confirmatur & explicatur difficultas; quia si aliquis habens errorem internum circa existentiam Christi in Eucharistia, volensque hunc errorem exprimere, diceret: *Christus non est in Sacramento altaris*, post hæc autem verba immediate, veritas forte ne deferretur ad iudicium, adiungeret protinus eodem tenore hanc limitationem, *donec consecratur à Sacerdote*, ita vt audientes nullo modo potuerint intelligere, eum loquentem fuisse priora verba ex errore interno, sed potius voluisse proferre illam propositionem Catholicam *Christum non esse in Sacramento, donec fiat consecratio*; videtur non incurrisse hæresim externam, & referuatam, cum non exhibuerit aliquid exterius, ex quo eius error potuerit colligi; ergo illa priora verba de se non habuerant vim completam ad significandum illud obiectum, donec haberent adiunctam negationem alterius limitationis sequentis; alioquin ante verba posteriora incurrisset ille censuram hæretici; ergo similiter verba Sacerdotis, *hoc est corpus meum*, non significant complete suum obiectum, donec careant limitatione subsequenti: nam si Sacerdos immediate post illa adiungeret aliquam limitationem, vt si diceret, *hoc est corpus meum, sicut est corpus Petri*, vel aliquid huiusmodi, audientes non conciperent obiectum affirmati absolute, sed sub conditione; ergo etiam si Sacerdos dixisset priora verba sine intentione addendi alia, non sit consecratio, donec cum effectu alia non addantur.

Video difficultatem, sed tamen non credo, posse dici, expectandam talem morulam, vt verba habeant effectum; tum quia omnes Theologi cum S. Thoma videntur supponere fieri conuersionem, quam

131. Obicitur secundo.

Confirmatur.

Iam supra ad hoc responsum est.

132. Obicitur tertio.

133. Dices. Sed contra.

134. Confirmatur & explicatur difficultas.

135. Soluuntur difficultates.

Responderi
potest.

quamprimum finiuntur, & proferuntur verba; tum etiam, quia sequeretur, si Sacerdos immediate post prolationem verborum moreretur, non fieri conuersionem, quia in tali etiam casu non possent audientes scire, an ille iam cessasset loqui, an ulterius progressurus esset, & limitaturus propositionem, si videret, quod etiam in absolutione sacramentali, & aliis formis Sacramentorum dicendum esset; & sane durissimum videtur, & contra communem sensum doctorum, & indoctorum. Responderi potest aliquando quidem determinari vim significatiuam verborum per sistentiam, seu per negationem ulterio-rem additionis, quod non videtur posse negari, si- cut etiam in propositionibus scriptis videmus per additionem vnius puncti determinari sensum pro- positionis, quæ tamen ante additionem puncti sus- pensa erat, & indifferens ad sistendum, vel progre- diendum. Nec satisfacit dicere, illam negationem esse conditionem, non vero rationem, quali forma- lem ad significandum, quia in præsentī non potest distingui talis conditio à ratione formali: cum vtri- usque cognitio deferuiat in audiente ad excitanda cognitionem obiecti, & per consequens vtri- que competit definitio signi instrumentalis. Cæte- rum adhuc dici potest, aliquando antecedenter ad istam negationem dari sufficiens fundamentum in ipsis verbis, ut audientes nihil aliud expectantes, ex circumstantiis, quibus verba proferuntur, possint concipere sensum absolutum, & ibi sistente: quod quidem potissimum habet locum in verbis sacra- mentalibus, quæ quotiescumque à fidelibus audiun- tur serio proferri, omnes prudenter concipiunt, ea verba sine vlla limitatione proferri; quare licet post- ea videntes, se ipsa ibi sistere loquentem, intelligant magis expresse, sensum fuisse ibi perfectum, & abso- lutum: cæterum adhuc ante illam morulam potue- runt sufficienter hoc intelligere, ut constat ex om- nium audientium experientia. Deinde addo, etiam in casu, quo verba ex circumstantiis non ostende- rent, an ibi sistendum esset, adhuc verificanda esse, quando proferuntur, non vero pro tempore sequen- ti post morulam: quia verba de præsentī significant, quantum possunt coexistente obiecti, ergo si- gnificant existere obiectum, quando existunt ipsa verba: ergo non significant existere obiectum post morulam aliquam; sed tunc in fine saltem existentie verborum: ergo pro tunc debent verificari; ergo tunc deberet fieri conuersio, & non in tempore sequenti post morulam.

136.
Instabis.

Respondet.

Notandum.

Dices, ergo in prædicto casu verba operantur, priusquam habent completam significationem: non enim significant complete, donec transiret aliqua morula post prolationem, & tamē operaren- tur in fine prolationis. Respondeo, nunc de facto verba non operari, donec complete, & determinate significant; quia (ut supra dixi) nunc de facto ante il- lam morulam sufficienter reddunt sensum comple- tum; cæterum in illo casu operarentur, non quidem antequam significant simpliciter, quantum est de se, sed antequam significaret clare, & absque ambi- guitate, ita ut posset distincte percipi eorum sensus determinatus ab audientibus. Pro quo aduerte, aliud esse, verba aliquam non facere sensum completum, aliud vero non exprimere distincte, & clare suum obiectum, ita ut ab omnibus facile percipiatur. Nam vox æquiua significat quidem, & facit sensum perfectum, & absolutum; non tamen facile percipi- tur ab audientibus, pro quo ex pluribus significatis supponatur ex intentione loquentis: sed, hoc non obstante, adhuc verba æquiua, antequam eorum determinatus sensus à loquente explicetur, habent

suam significationem, & sensum absolutum, & com- pletum: unde qui dicit, *ego te absoluo*, cum intentio- ne absoluedi Petrum, vere eum absoluit, licet ad- sint alij Confessi etiam, & de quibus singulis pos- sent verba illa intelligi; quia æquiuaatio verbo- rum non tollit, quod vere proferantur ad suppo- nendum pro Petro, licet id clare non percipiatur. Il- le enim, qui æquiuaque loquitur, vere loquitur, licet obscure; alioquin nec illi, qui hieroglyphicis lo- quuntur, nec Prophetæ, aut Sibyllæ loquuti fuiss- sent, quia sensus determinatus verborum propter obscuritatem non percipitur. Sic etiam qui chara- cteribus Hebraicis absque punctis scribunt, vere scribunt, & scriptura illa habet sensum perfectum, licet propter defectum punctorum non facile perci- piatur determinatus sensus, quem scriptor intende- bat ex multis, quos illi characteres possunt signifi- care. Sufficit ergo ad loquendum ponere voces, vel scripturam, quæ instituta est ad significandum id, quod loquens intendit dicere, licet eadem vox, vel scriptura ad plura alia significanda insti- tuta sit.

Hoc ergo supposito, dicendum est, verba illa, ubi primum proferuntur, etiam ante morulam sequen- tem, habere iam ex intentione loquentis suam si- gnificationem, & sensum perfectum, licet propter æquiuaationem aliquam, quam habent, non fac- ile possit percipi ab audientibus eorum sensus deter- minatus, donec per illam morulam, & sistentiam magis explicetur intentio præcedens loquentis. Nam sicut illud pronomen *te*, in forma absolutionis est æquiuaum, & indifferens de se ad supponen- dum pro hoc, vel illo penitente, quæ indifferen- tia debet determinari per intentionem proferentis; sic verba illa, *Hoc est corpus meum*, sunt de se æqui- uoca, & indifferencia ad faciendum sensum ab- solutum, & completum, vel ad faciendum sensum conditionatum, & incompletum adiuncta cum aliis. Unde sicut sensum illius pronominis *te* cognosci- mus, vel ex declaratione subsequenti ipsius loquen- tis, vel ex aliis circumstantiis, verbi gratia, quia Pe- trus solus ex omnibus præsentibus confellus fue- rat, licet reuera verba absolutionis se ipsis, & inde- penderet ab iis circumstantiis extrinsecis habeant suam significationem completam: sic sensum verbo- rum consecrationis cognoscimus distincte, vel ex declaratione Sacerdotis, qui suam intentionem præcedentem declarat, vel ex circumstantiis: quia Sacerdos in altari loquens intelligitur velle signi- ficare sensum absolutum, & completum per illa ver- ba, sed independenter ab ea declaratione, & circum- stantiis verba se ipsis habent suam significatio- nem completam, licet obscuram, propter æquiua- cationem, & indifferenciam intrinsecam ad plures sensus.

Adde, in tantum verba habere sensum comple- tum ante morulam sequentem, ut nisi de facto ad- datur postea aliqua limitatio, semper iudicentur fuisse absolute prolata, etiam si limitatio addi non potuerit, nisi aliqua circumstantiæ contrarium pos- sit suadeant, ut constat ex omnibus aliis materiis. Nam in testamento, verbi gratia, si aliquis in articu- lo mortis coram notario, & testibus diceret, *Ego insitino Petrum heredem*, & statim perderet vsum loquelæ, procul dubio hæres censeretur institutus; quia licet potuisset propositio illa ulterius pro- gredi, & addi aliqua conditio, vel limitatio, illa ta- men propositio de se potest etiam facere sensum absolutum, & interim dum contrarium non probatur, ita censetur prolata. Idem est, si dicat, *Sti- bium feruum suum libertate dono*, & statim amittat loquelam;

loquelam; manebit etiam liber quantumvis propositio illa potuisset aliqua conditione addita limitari. Idem erit in matrimonio, si in eodem articulo constitutus dicat, *accipio te in meam*; & in professione Religiosa, si proferat verba Professionis, & statim perdat loquelam, licet utique potuisset addere particulas limitantes; & in materia iustitiae: si enim petam à moribundo remissionem debiti, & dicat: *remitto*; & statim amittat sensum, manebo securus in conscientia, licet ipse potuisset aliquid verbo illi addere, quo remissionem limitaret. Ex quibus omnibus constat, verba praecedentia, licet clarius sensum absolutum expriment per sententiam liberam subsequenter, independenter tamen ab ipsa habere vim sufficientem ad significandum; ergo verba consecrationis etiam nude prolata possent complete significare, licet non constaret ita clare intentio proferentis, prout nunc de facto constat ex circumstantiis extrinsecis, in quibus proferuntur.

139.
Ilati.

Vnde rursus infero, quando etiam de facto subsequitur illa morula, & cessatio, per quam clarius percipitur sensus verborum praecedentium, illam tamen non esse formaliter loquutionem, aut partem loquutionis, sed signum aliquod ducens in clariorem cognitionem loquutionis praecedentis: nam loqui est manifestare mentem praesentem loquentis: quamvis enim loquar de rebus praeteritis, manifestato mentem praesentem, hoc est, notitiam, quam nunc habeo de rebus praeteritis, vel de mente, quam heri habui, & hoc est essentiale omni loquutioni: cessatio autem morulae sequentis non manifestat villo modo mentem tunc praesentem, sed quae fuit, quando verba proferebantur; quia ad cessationem, & silentium non requiritur necessario influxus praesens, nec vlla attentio, aut intentio praesens etiam virtualis, & implicita, sed sufficit praeteritus influxus, & intentio, qua potius volui loqui illa sola verba: possum enim postea cogitationem alio omnino diuertere, & nihil cogitare de silentio. Finge enim, aliquem habere dominium in somnum, ita ut volens dormire, statim dormiat: hic posset velle proferre verba consecrationis sola, & iis prolatis, statim dormire: tunc ergo silentium subsequens morulae non significaret mentem, vel intentionem praesentem (nam enim dormit) sed praeteritam; ergo illud silentium, & cessatio non est loquutio, sed effectus intentionis praeteritae, & ostendens mentem, & intentionem praeteritam; quasi effectus subsequens; non quasi loquutio, sed ut effectus loquutionis. Prius ergo praecessit tota loquutio integra in ratione loquutionis, & cum significatione tota, quae est propria loquutionis. Nam voces humanae significant supponendo pro rebus, hoc est, ponuntur loco rerum, ut dicitur in Summulis: supponunt vero pro rebus, quando actu ponuntur, non postea; ergo tota suppositio vocum habetur ante illam morulam sequentem, quae non supponit, sed solum ostendit clarius, pro quibus rebus supposuerint voces ante prolatae: non ergo significat illa cessatio subsequens, sicut significant voces supponendo, qui est proprius modus significandi loquutionis, sed significat alio modo, ut effectus loquutionis praeteritae. Verba itaque consecrationis habent totam suam significationem, quae est propria loquutionis humanae, ante illam morulam, atque ideo habent virtutem ad operandum; ad quam sufficit loquutio significans per modum loquutionis.

140.
In eadem sententia verba re-
spondent.

Restat respondere ad exemplum illud de proferente verba haeretica animo haeretico, & addente statim limitationem, quo casu non videtur esse haeticus externus, nec incurere censuram. Ad quod

exemplum olim conabar assignare discrimen inter censuram, & effectum consecrationis, in quem sensum video alios recentiores Theologos postea inclinasse: sed reuera eadem videtur ratio de utroque; nec video, si verba habeant completam significationem humanam, cur debeat ille excusari ab incurrenda censura. Cur enim plus requiritur ad incurrendam censuram, quam ad celebrandum contractum legitimum matrimonij? Et tamen, si quis proferat formam matrimonij cum debita intentione conficiendi sacramentum absolute, & prolatis verbis, *accipio te in meam*, postea, mutato animo, addat, *si deris dotem*, non dicemus matrimonium non fuisse validum: eadem enim est ratio de illo sacramento, & de aliis, de omnibus quippe vniuersaliter dicunt Theologi, quod, prolatis verbis formae, & applicata materia, statim perficitur sacramentum. Sufficiunt ergo illa verba cum intentione absoluta prolata ad patiendam mutuam obligationem in utroque coniuge: ad quam tamen obligationem requiritur contractus humanus, & per consequens manifestatio externa sufficiens obligationis, & consensus. Si ergo datur in illo casu talis manifestatio externa sufficiens, licet propter illam conditionem statim additam non percipiat, eodem modo videtur, dari manifestationem externam haereticis, sufficientem ad incurrendam censuram in nostro casu, licet propter particulam statim additam non percipiat, & ideo in foro externo non iudicaretur Haeticus, nec puniretur, non propter defectum culpae etiam externae, sed propter defectum probationis sufficientis: sicut & ille coniux in foro externo non declararetur verus coniux, non propter defectum veri consensus etiam exterioris manifestati, sed propter defectum probationis sufficientis.

Confirmatur applicando argumentum supra factum; si enim aliquis animo haeretico dixisset, *Christus non est in Eucharistia*, & statim perderet vsum linguae, & sensum, vel somno correptus repentino dormiret, nemo diceret, illum non incurrisse censuram contra Haeticos latam; ergo iam posuerat signum externum suae haereticis sufficiens ad incurrendam censuram: tunc enim non incurreret illam propter morulam, & cessationem sequentem, cum illa non esset libera nec humana, atque ideo solum incurreret propter verba positiua prius prolata, quae cum sint eadem tunc etiam quando postea addit limitationem, videtur eadem poena tunc incurrenda, licet in foro externo non possit probari. Suppono enim, ad eiusmodi censuram non requiri, quod delictum possit in foro externo probari, cum saepe sint delicta occulta, quae saltem per accidens non possunt probari, sicut etiam in nostro casu per accidens non possent probari propter verba subsequenter dolose addita.

141.

Confirmatur applicando argumentum.

Denique hic videtur esse sensus Theologorum, qui licet hunc casum in terminis non proponant, implicite tamen eum videntur comprehendere in regula vniuersali, quam tradunt, quod scilicet loquens per verba æquivoca, quae plures sensus habere possunt, intendens tamen sensum haeticum, incurrit censuram, licet in foro externo non possit delictum probari propter amphibologiam verborum, quibus usus est. Sic docet P. Suarez tom. 5. in 3. part. disput. 4. sect. 1. num. 18. & postea disp. 21. de Fide, sect. 2. n. 10. quem sequitur P. Thom. Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 8. n. 26. A fortiori ergo in casu nostro, in quo utitur verbis determinate significantibus, & animo significandi haeresim internam, solumque habentibus amphibologiam propter explicationem,

142.

Denique hic videtur sensus esse Theologorum.

aut

aut limitationem, quæ postea potest addi. Si enim hæc indifferentia excusat à censura, excusabitur etiam propter similem indifferentiam verborum, qui vsus est verbis æquiuocis, quæ postea explicat in sensu Catholico, cuius verba sunt capacia: nam sicut verba illa in nostro casu possunt explicari per limitationem sequentem, ut faciant sensum Catholicum, sic verba æquiuoca possunt explicari per explanationem postea addendam, ut intelligantur in sensu Catholico: quod enim explicatio fiat statim, vel postea, parum videtur referre ad propositum; quia tam potest esse in suspensio per longum tempus sensus verborum æquiuocorum, quam per breue tempus sensus verborum determinantum, cum suspensio in utroque casu oriatur ex indifferentia, quam habent verba secundum se. Facilius ergo respondetur ad exemplum illud negando, tunc excusari hæreticum illum à censura, vel suspendi penam, vsque ad moralem sequentem: verius enim est, eandem esse rationem in utroque casu, & doctrinam debere utrique esse communem.

143. Ultimo obiici potest, quia si veritas propositionis de præsentis desumi debet ab obiecto existente, quando absoluitur prolatio verborum; ergo verba consecrationis non operantur suum effectum, quando incipit proferri vltima syllaba, sed quando vltimo proferretur eius sonus, etiamsi diu protrahatur eius prolatio: probatur sequela, quia toto illo tempore loquitur Sacerdos; ergo si intendit affirmare pro fine loquutionis, non verificatur, donec terminat prolationem vltimæ syllabæ. Respondetur negando sequelam, neque enim desumenda est veritas ab existentia obiecti pro eo tempore, quo absoluitur simpliciter probatio verborum, sed quo primo ponitur probatio necessaria ad faciendum sensum; illa ergo protractio syllabæ est loquutio quidem, non noui obiecti, sed quasi repetitio eiusdem, quod iam Sacerdos loquutus fuit, ubi primum protulit vltimam syllabam, imo si absque vltima syllaba faceret sensum, ante illius prolationem fieret consecratio, & multo magis ante prolationem vltimæ litteræ, sine qua sapius fit sensus perfectus. Quod idem dicendum est de prolatione vltimæ dictionis, si illa non est necessaria ad perfectum sensum, ut si Sacerdos diceret, *hoc est corpus meum verum*; nam illud, *verum*, deseruit solum ad magis declarandum, & ideo ante illius prolationem propositio habet sensum perfectum. Vide quæ diximus sup. sect. 3. & 4.

Respondet.

164. Ex dictis inferitur resolutio illius questionis quæ solet in præsentis tractari, vtrum verba ratione veritatis, quam habent, seu ut vera, causent conuersionem? Ratio dubitandi oritur ex S. Thoma in præsentis art. 5. in corpore, ubi ait, quod *veritas huius loquutionis non presupponit rem significatam, sed facit eam*. Vbi videtur expresse docere, veritatem præsupponi ex parte principij ad hoc, ut verba operentur; quæ doctrina difficilis est, quia verba ut vera inuoluunt iam coexistentiam obiecti: propositionem enim esse veram, & obiectum ita esse ut affirmatur; quare ipsa veritas propositionis, præsertim vocalis, est denominationatio partim extrinseca proveniens ab obiecto, ut docui & probavi late in libro de Anima: ergo quando verba consecrationis intelliguntur vera, intelligitur iam obiectum factum; ergo ipsa veritas non potest antecedere ex parte principij ad operationem.

145. Sotus confugit ad mutuam prioritatem, & dixit, veritatem esse priorem, & posteriorem ipsa conuersione. Alij dicunt, antecedere verba cum veritate practica, non tamen cum veritate speculatiua. Vtraque responsio impugnatur bene à

Patre Suarez, & Patre Vasquez in præsentis, & quidem prima supponit difficilem doctrinam mutue prioritatis: & adhuc ea doctrina admissa, non deseruit ad propositum, hic enim non solum esset mutua prioritas inter veritatem verborum, & existentiam obiecti, sed inter idem, & se ipsum: nam verba ut vera non solum supponunt existentiam obiecti, sed eam includunt, ut dixi; est enim veritas formalis saltem in propositione vocali denominationatio partim extrinseca proveniens formaliter ab ipsa existentia obiecti, ut omnes fatentur. Nam licet aliqui dicant, propositionem mentalem esse veram per aliquid adæquate intrinsecum, & essentiale ipsi, atque adeo illam, quæ vera, non potuisse eandem esse falsam, neque e contra: de vocalibus tamen nemo id docet; certum enim est, has voces, *Petrus currit*, quas ego, currente Petro, profero, potuisse eandem proferri, Petro non currente; ergo si propositio vocalis sit vera includit existentiam obiecti, & verba consecrationis ut vera præsupponunt, & causant suum obiectum, consequens est, ut obiectum ipsum ut existens præsupponatur ad se ipsum, & causet se ipsum; quod in omni sententia falsum est, etiam admissa mutua proprietate, & causalitate inter aliqua duo diuersa.

Secunda verò solutio non potest explicare, quid sit veritas practica antecederet ad speculatiuam: nam si pro illo priori non datur conformitas ad obiectum, non dabitur vlla veritas, sed sola efficacia verborum ad verificanda se ipsa. Ideo Sotus, quem sequuntur communiter nostri Recentiores, censet, verba pro illo priori esse quidem significantia sui obiecti, non tamen vera, nec falsa, sed præscindere ab utroque; prius enim est non solum in vocibus, sed etiam in conceptibus, significare, quam habere veritatem formalem: habent ergo verba antecederet ad conuersionem significare præsentiam corporis Christi sub speciebus; quæ quidem significatio habet se ex parte principij necessarii, ut sint operatiua, postea vero ex vi illius significationis operantur pro posteriori naturæ, quod significant, & redduntur vera in eodem instanti reali, quod sufficit, ut sint simpliciter vera.

Hæc doctrina in sensu, in quo traditur ab eius auditoribus, vera est: nam verba ut vera veritate formaliter includunt existentiam obiecti, ut diximus: non possunt ergo ut vera veritate formali præcedere nec causare suum obiectum, sed præintelligi debent, prout prolata à Sacerdote nomine Christi, & prout sic causent existentiam obiecti, à qua rursus denominantur formaliter vera veritate formali.

Dices, ad hoc, ut aliquis loquatur vere de præsentis, debet habere scientiam, seu noticiam illius, quod dicit: prius enim est scire quam loqui; quia loquutio tendit ad communicandum aliis, quod loquens scit; ergo qui affirmat aliquid de præsentis, debet prius scire, & credere id ita esse, antequam id affirmet; ergo Sacerdos, antequam affirmet, hoc esse corpus Christi, debet credere id ita esse: ergo prius est, Sacerdotem id interius iudicare, quam loqui exterius; ergo prior est veritas quam operatio verborum: nam pro illo priori iam Sacerdos indicat veram illam propositionem, antequam illam proferat.

Respondetur, in propositionibus vocalibus prædictis de præsentis sufficere, si aliquis præcognoscat propositionem esse talem, ut si proferatur, debeat facere suum obiectum: hæc enim cognitio præexistens, potest absque mendacio loqui, licet in propositionibus mere speculatiuis, quæ non habent vim ponendi suum obiectum, prærequiratur cognitio de

de existentia absoluta obiecti. Ratio autem est, quia ad loquendum veraciter in vniuersum sufficit, si loquens faciat conformitatem verborum cum obiecto, seu verba non significare aliud quam sit illi autem, qui præcognoscit verba afferre secum existentiam obiecti, iam scit, verba non significare aliud, quam sit ex vi eorum verborum; ergo loquitur absque mendacio: propositio autem mere speculatiua, cum non possit ponere suum obiectum, debet præsupponere in loquente notitiam aliunde obiecti existentis independentem à prolatione verborum. Sacerdos ergo proferens illa verba loquitur ex scientia illa, qua scit, non futura verba absque existentia obiecti: rursus loquitur ad manifestandam mentem, & notitiam absolutam, quam habet de existentia obiecti: non quidem notitiam, quam habet antecedenter ad verba, sed dependentem ab ipsis verbis: potest enim aliquis per loquutionem manifestare mentem, & notitiam, quam habet dependentem ab ipsa loquutione & verbis. Sic aliquis potest scribere alteri in hæc sola verba: *Iam non poteris amplius dicere, te non vidisse scriptam a me aliquam propositionem*; & tamen qui hæc scribit, non scit illud esse verum absolute, nisi dependentem ab ipsa scriptura: manifestat ergo per scripturam scientiam, quam habet dependentem ab ipsa scriptura. Sic ergo poterit Sacerdos manifestare per hanc loquutionem scientiam, quam habet dependentem ab ipsa loquutione: non est ergo necesse, quod præcedat veritas formalis verborum, antequam operentur.

150. Caterum propter auctoritatem sancti Thomæ supra adductam, adhuc possumus defendere, verba pro illo priori habere aliquam veritatem, quia verba pro illo priori, pro quo intelligitur operatiua, intelliguntur iam verba, non vtrumque, sed verba Christi loquentis per os Sacerdotis, & affirmantis, illud esse suum corpus: eo autem ipso, quod intelliguntur verba Christi, intelliguntur cum infallibilitate orta ex ipso loquente, & cum necessitate ad conformitatem cum obiecto, & cum repugnantia ad diffinitatem; ergo iam pro illo priori non intelliguntur præcendere omnino, & habere indifferentiam ad veritatem, vel falsitatem, sed intelliguntur iam cum determinatione ad veritatem, quæ quidem determinatio, & necessitas ponendi obiectum, seu conformitatem cum illo, potest dici veritas radicalis, & antecedens ad omnem denominationem extrinsecam provenientem ab obiecto, & hæc veritas est essentialis, & intrinseca in omni cognitione Diuina, & in omni actu fidei, & in omni loquutione Dei propterea talis est, quare cum verba consecrationis antecedenter ad operationem sint loquutio Christi, necesse est, quod pro illo priori intelligantur cum hac veritate radicali. Et hunc sensum videtur intendere sanctus Thomas ubi supra, nam post illa verba statim adiungit, *Sic enim se habet Verbum ad res factas per Verbum*; quasi dicat, verba consecrationis ex eo, quod sint verba Dei, debere præintelligi cum infallibilitate propria omnis loquutionis Diuinæ. Alij aliter explicant sanctum Thomam; sed non satis ad eius mentem.

SECTIO VII.

Quid significant pronomina, hoc, & hic, posita in verbis consecrationis.

151. Contra doctrinam sectionis præcedentis manet adhuc peculiaris difficultas orta ex illo pronomine, hoc, & hic, quæ videntur supponere pro aliquo præsentem tunc quando proferuntur; tunc enim

designant accidentia præsentia; ergo significant id, quod tunc est sub accidentibus illis; alioquin possent esse vera verba, licet non essent præsentia accidentia, quando proferuntur illud, hoc. Si autem supponit pro eo, quod tunc est sub accidentibus, verificabitur de ipso pane: tunc enim substantia panis est sub accidentibus; ergo si verba intelligantur de præsentem in rigore, non possunt esse vera.

Hac occasione controuerti solet late de significato illius pronominis, hoc, in verbis consecrationis, quam quæstionem latissime tractat Valquez diff. 201. & quidem hæretici inde sumunt anam ad suum errorem confirmandum de permanentia panis: nam illud, hoc, quando proferuntur, debet supponere pro pane tunc præsentem; illud autem non potest esse corpus Christi, nisi figuratiue; ergo illud, est, non debet intelligi in toto rigore, sed per tropum.

Ex Catholicis aliqui dicunt, per illud, hoc, significari quidem panem, sed vt signum corporis Christi futuri sub accidentibus, vt sensus sit: *significatum per hoc est corpus meum*: pro qua sententia refertur Alex. in 4 q. 10. memb. 4. art. 2. §. 3. qui tamen vt errorem hæreticorum vitaret, addit, ex intentione Sacerdotis demonstrari panem vt signum corporis Christi transsubstantiandum in ipsum. Ab hoc modo explicandi parum differt Bonauent. d. 8. p. 1. art. 1. §. 1. qui dicit, illud, hoc, supponere pro pane, sed sensum verborum esse: *hoc panis est*, id est, *transit in corpus Christi*.

Vtraque explicatio reicitur, quia neutra intelligit proprie illud verbum est, pro vt re vera debet intelligi, & pro vt intelligitur à Tridentino sess. 13. c. 4. ubi dicitur Christum illis verbis dixisse, *vere corpus suum esse id, quod sub specie panis offerebat*; non offerebat autem panem, sed corpus suum sub specie panis: non ergo loquebatur de pane, quia de illo non poterat vere dicere, esse corpus suum, sed vel significare corpus suum, vel transire in illud, quorum neutrum est, esse corpus suum. Nec sufficit id, quod addit Alexander; quia verba non possunt proprie reddere illum sensum: *significatum hoc signo, quod est panis, transsubstantiandum in corpus meum, est corpus meum*; atque ideo conuersio non fieret ex vi, & significatione verborum, sed ex voluntate Dei, quam verba in rigore non significant.

Alij ergo communiter dicunt illud, hoc, significare indiuiduum vagum entis, vel substantiæ existentis sub his accidentibus, quod est prædicatum commune panis, & corpori Christi; quem sensum licet non omnes eodem modo explicent, in re tamen ipsa fere conueniunt, nec potest esse dissensio alicuius momenti. Oportet tamen caute loqui, & aliquos loquendi modos minus proprios vitare. Fateor itaque, illud, hoc, significare determinate, & non vage, hæc accidentia panis, quæ ad sunt sensibilia, & præsentia, nec quoad hoc habere significatum vagum, sed determinatum: hoc tamen non est significatum rectum, sed de connotato: significatum enim rectum non sunt accidentia, sed substantia contenta sub his accidentibus. Vnde oritur aliud discrimen, quod licet daremus, accidentia significari vt actu præsentia iam tunc quando proferuntur illud hoc, substantia vero contenta sub illis non significatur præcise vt tunc contenta, sed in fine prolationis, pro quo tempore debet propositio verificari. Dicimus ergo, illud, hoc, verificari quidem de corpore Christi, contento sub illis accidentibus in fine prolationis verborum, non tamen significare illud determinate, sed sub conceptu confuso, & vago, indifferenti de se ad panem, & ad corpus Christi, & ad quamlibet aliam substantiam, quæ in fine prolationis esset sub illis accidentibus; sensus enim est: *id quod substat his accidentibus*

Controuersia de significato pronominis hoc.

152. Quidam dicunt significari panem, Alexand.

Bonauent.

153. Vtraque explicatio rejicitur.

154. Communis sententia.

Illud hoc verificatur quidem de corpore Christi, sed sub conceptu confuso.

accidentibus in fine prolationis, est corpus meum. Vnde propositio non est identica; quia per, *corpus meum*, significatur corpus Christi determinate: per illud vero, *hoc*, non significatur determinate, sed vage sub conceptu indifferenti de se ad plures substantias: nam licet de facto solum corpus Christi sit contentum sub illis accidentibus; per illum tamen conceptum non representatur magis corpus Christi, quam qualibet alia substantia; & in hoc sensu verum est, per illud, *hoc*, significari aliquid commune pani, & corpori Christi: non quod verificetur illo modo de pane antea præfenti, sed quod conceptus de se sit indifferens, ac quancunque substantiam contentam sub illis accidentibus in fine prolationis; sicut cum dico: *Petrus est Prætor huius civitatis*, conceptus Prætoris est magis communis, quam conceptus Petri; quia licet de facto verificetur solum de Petro, qui solus est de facto Prætor in hac civitate, conceptus tamen ille de se est indifferens, & communis ad quemlibet, qui esset Prætor huius civitatis. Sic etiam illud *hoc*, seu contentum sub his accidentibus est quidem conceptus determinatus ad hæc accidentia, sed indifferens de se ad contentum sub illis; atque ideo est terminus partim singularis determinatus, scilicet quoad significatum obliquum, quod sunt accidentia; partim singularis vagus, quoad contentum sub illis accidentibus.

155.
Quomodo
significet ac-
cidentia.

An vero illud *hoc* significet ex se de connotato accidentia iam tunc præfentia, quando profertur; an solum præfentia in fine prolationis verborum? Licet daremus esse determinatum ad accidentia, quæ iam tunc sunt præfentia, nihil fieret contra nos, ut dixi: quia non ideo supponit pro contento iam tunc sub illis accidentibus: posset enim significare contentum in fine prolationis sub accidentibus iam tunc præfentibus, quando profertur. Sed re vera non videtur, quantum est ex vi suæ significationis, habere hanc necessitatem, nec determinare accidentia iam tunc præfentia. Nam in communi, & proprio modo loquendi eandem vim habere videtur particula demonstrativa, *Eccce*, quam habear illud *Hoc*. Vnde P. Valquez dicta *disp. 201. num. 41.* fatetur, validam fore consecrationem per illa verba: *Eccce corpus meum*. Videtur autem quod ad veritatem huius propositionis satis sit, si in fine prolationis ostendatur id, quod demonstratur. Dixi tamen, id sufficere, quantum est ex vi significationis: aliunde enim ad consecrationis valorem requiritur omnino ex institutione huius sacramenti, quod materia sit præfens ab initio prolationis formæ; nec sufficit esse præfentem post inchoata, ut ostendi in superioribus; illud tamen non oritur ex præcisa significatione illius pronominis, *hoc*, sed ex aliis capitibus. Ad do, neque ex eadem significatione præcisa videri necessarium, quod illa accidentia sint præfentia in fine prolationis verborum. Requiritur quidem, quod in fine prolationis sit corpus Christi sub illis, ut propositio verificetur de præfenti, ut diximus: non tamen videtur necessarium ad veritatem propositionis de præfenti, quod in fine propositionis adhuc sint præfentia loquenti accidentia, per quæ aliquid demonstrat; quod videtur ex communi usu hominum comprobati; transeunte enim Petro coram nobis, possum ego dicere: *hic est Prætor huius civitatis*; licet quando absolvo propositionem, iam non appareat, dum tamen tunc adhuc sit Prætor. Sensus ergo illius pronominis demonstrativi non est alligatus ad accidentia præfentia tunc, quando profertur pronomen determinate, neque etiam quando absoluitur propositio determinate, sed vage, scilicet, sub accidentibus præfentibus, dum

loquor, continetur corpus Christi in fine prolationis verborum.

Contra hæc tamen est difficultas orta ex verbis illis Christi præcedentibus: *Accipite, & manducate ex hoc omnes*. Nam si illud *hoc* significat contentum sub illis accidentibus in fine propositionis; ergo in illis verbis præcedentibus Christus loquebatur de pane, quem debuit significare per illud *hoc*; quia in fine illorum verborum, *comedite ex hoc omnes*, contentum sub illis accidentibus erat panis: si ergo inuitavit ad comedendum ex contento sub illis accidentibus in fine verborum, inuitavit utique ad comedendum ex pane; aliud ergo debet esse significatum illius pronominis *hoc*, ne dicamus, Christum non cohærenter loquutum mutando eius significationem in paucis verbis. Nec valet dici, quod Evangelistæ non referunt Christum dixisse: *comedite ex hoc*, sed solum *comedite*. Satis enim est, quod Ecclesia id dicat ex traditione, quam ab Apostolis accepit: & eadem difficultas manet in calice, ubi Evangelistæ referunt dixisse: *bibite ex hoc omnes*. Et quamvis non dixisset explicite, implicite tamen dixisse videtur; offerens enim ad comedendum, & dicens: *accipite, & comedite*, de aliquo intelligebat, & per consequens designare videbatur id, quod habebat in manibus.

Huic argumento facile respondebunt, qui dicunt, Christum prius consecrasse, quam diceret: *accipite, & comedite*; tunc enim illud *hoc* designaret corpus Christi absque dubio, quod iam continebatur sub illis accidentibus. Nam licet Ecclesia videatur alium ordinem supponere, quatenus dicens: *hoc est corpus meum*, videtur reddere rationem illius prioris dicti: *accipite, & comedite*; sed tamen in re idem videtur esse dicere: *hoc est Corpus meum*; ideo *accipite, & comedite*, provt iuxta hanc sententiam Christus dixit; & dicere: *accipite, & comedite, quia hoc est corpus meum*, provt Ecclesia refert. Sed quidquid de hoc sit, ad argumentum aliter responderetur, etiam si illa verba dicta fuerint à Christo ante consecrationem, illud tamen, *hoc*, non referri determinate ad id, quod tunc erat sub accidentibus, sed ad id, quod esset in fine loquutionis, in quo est discrimen illorum verborum, *comedite ex hoc*, ab illis aliis: *hoc est Corpus meum*. Illa enim priora non sunt assertiva, sed præceptiva; posteriora vero sunt assertiva, ad quorum veritatem requiritur, ut obiectum tale sit tunc, quale tunc affirmatur esse; & ideo Tridentinum ex veritate illius assertionis collegit, Christum fuisse iam sub speciebus ante usum, & assumptionem: *nondum enim* (ait *sess. 13. cap. 3.*) *Eucharistiam de manibus Domini Apostoli suscepimus, cum vere tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod præbebat*. Debebat ergo illud, *hoc*, referri ad id, quod in fine propositionis erat sub speciebus: at in prioribus verbis non ita; quia per illa non affirmabatur, sed præcipiebatur comedi id, quod esset sub speciebus: tunc scilicet, quando acciperetur ad comedendum; quantum enim est ex vi illorum verborum, etiam si tunc nulla esset substantia sub illis accidentibus, posset dici: *accipite, & comedite ex hoc*; sensus enim est: *comedite ex eo, quod sub illis accidentibus eris, quando accipietis illud*; nam illud verbum, *accipite*, distrahit significationem pronominis *hoc*, ad id, quod erit, quando dabitur. Sic enim qui infundit vinum in calicem, potest, antequam omnino infundat, dicere: *accipite, & bibite ex hoc*, scilicet ex illo, quod accepturi sunt in calice statim porrigendo, non ex illo, quod iam tunc sit in calice. Similiter ergo porrigens Christus accidentia panis, poterat inuitare ad comedendum *ex hoc*, nempe ex eo, quod accepturi erant.

sub illis accidentibus statim; actione non interrupta, porrigendis.

Dices: si habens in manu pomum diceret mihi, accipe, & comede ex hoc, quia est cibus saluberrimus; & post dicta illa verba, antequam daret illud, extendente me iam manum ad illud accipiendum, conuerteretur in lapidem, vel lignum; non putarem me inuitatum ad eius esum, sed illius potius quod prius habebas, quando dixisti: *comedite ex hoc*. Cum ergo Christus haberet panem in manu, quando dixit: *accipite, & comedite ex hoc*; si, volentibus discipulis accipere, conuersus est in carnem, non putabunt se ad illius esum inuitatos per priora verba, sed illius, quod prius ostenderat.

Respondetur, quidquid sit de antecedenti, negando consequentiam: nam in priori casu non solum mutata fuisset substantia pomi in lapidem, vel lignum, sed etiam accidentia illa, quæ designata fuerant in obliquo ex intentione loquentis per illud *hoc*; sensus enim illorum verborum videtur esse: *comede ex eo, quod dederò tibi sub his accidentibus*; lignum autem, vel lapis non datur iam sub illis accidentibus, sed sub aliis, quæ neque in obliquo fuerant designata per illud *hoc*. At vero in nostro casu accidentia panis manent semper eadem, quæ fuerant designata; ideo licet non maneat eadem substantia, manet tamē, quod designatum est sub illis accidentibus ex intentione loquentis. Quando vero verba verificentur, an in ultimo instanti ipsis intrinseco, vel extrinseco, vel in tempore? quæstio est communis omnibus sacramentis, quam tractauimus supra *disp. 4. de sacramentis* scilicet. 7. Videatur, quæ ibi diximus, & applicetur ad verba consecrationis, quæ etiā debent verificari, quod primum vltima syllaba proferatur sufficienter ad faciendum sensum, & significandum.

SECTIO VIII.

Utrum per plures formas consecrationis simul possit consecrari eadem materia?

Dupliciter hoc quæritur potest, primo, an fiat valide; secundo, an fiat etiam licite? De primo non est dubium; quia etiam si verba concurrerent physice, adhuc possent plures formæ concurrere; sicut etiam in naturalibus videmus concurrere aliquando plura agentia, quorum quodlibet secundum se sufficeret ad eundem effectum: sic ergo possent omnia illa verba adunari, & concurrere, attemperando suum concursum. Loquendo tamen de causalitate morali, qualis est hæc, nulla est repugnantia, & quoad hoc quæstio generalis est de omnibus Sacramentis.

Maior est dubitatio, an fiat licite? Oritur autem difficultas ex consuetudine Ecclesiæ, quæ licet olim non fuerit recepta in omnibus Ecclesiis; nunc tamen stricte præcipitur obseruari in omnibus; ut habetur in nouo Pontificali edito iussu Clementis Octauo, cuius ritum percipit Pontifex obseruari ab omnibus Episcopis. Consuetudo autem est, ut presbyteri, quando ordinantur, consecrent omnes, simul cum Episcopo eandem materiam. Ex alio autem capite videtur hoc ex se illicitum; quia in primis exponunt se taliter consecrantes morali periculo reiterandi verba super materiam consecratam, quod de se est malum; nam quantumcumque curent simul finire verba, non potest, qui aliquis alios præcedat; post quem alij omnes non consecrabit, & per consequens proferent verba super materiam consecratam. Deinde sæpe sæpius continget, aliquem eorum absolueri verba ante Episcopum; & per con-

P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

sequens Episcopus, qui est principaliter celebrans, non consecrabit. Rursus ille, qui consecrauit, siue vnus sit, siue plures, non perficit Sacrificium, siquidem solus Episcopus sumit postea vtramque speciem consecratam, non potest autem Sacerdos consecrare, nisi cum animo sumendi materiam consecratam; ergo illa consuetudo de se videtur illicita.

Propter hæc Durandus, & alij relati à Suarez *disp. 57. sect. 4. & à Vasquez disp. 128. cap. 2.* dixerunt, eam consuetudinem esse abolendam. Cæterum hæc censura iam non caret temeritate, cum opponat se non solum consuetudini, sed præcepto Summi Pontificis iubentis eam vbique retineri. Alij ergo censent, illam consuetudinem esse licitam, eo quod Episcopus solus dicat verba animo consecrandi, cæteri autem proferant ea recitatie, & materialiter, & quasi ut discant ab Episcopo; quibus verbis postea celebraturi, & consecraturi sunt, quod in primis probant, quia in Pontificali vetustissimo dicebatur, quod tales Presbyteri dicant omnia cum Episcopo: *sicut si celebrarent*; ergo non celebrant, sed dicunt solum celebrare. Deinde, quia alia sunt verba Canonis, quæ solum dicunt recitatie, qualia sunt alia: *Calicem salutis accipiam, &c. Sanguis Domini nostri Iesu Christi custodiat, &c.* Ergo idem dici potest de verbis consecrationis.

Hæc sententia nullo modo defendi potest, primo, quia in nouo Pontificali sæpe sæpius dicitur, illos Presbyteros celebrare, seu concelebrare cum Pontifice: deinde, quia serio monentur ibi, ut curent omnino simul absolueri verba consecrationis cum Episcopo; quod si ab eis materialiter solum proferrentur, nullum esset periculum in eo, quod proferrentur post Episcopum. Denique, quia in consecratione Episcopi eadem consuetudo seruatur, ut Episcopus denuo consecratus celebret cum Episcopo consecrante, & consecret eandem materiam: imo (teste P. Vasquez vbi supra) in Ecclesia Græca Episcopo celebrante, semper adest alius Presbyter consecrans simul cum Episcopo eandem materiam.

Neque obstant illa verba, *sicut si celebrarent*; tum quia illud *sicut*, non semper denotat improprietatem; tum etiam, quia solum denotant, quod non seorsim celebrant, sed concelebrant. Deinde, quidquid sit, an alia verba dicant tantum recitatie, de verbis tamen consecrationis dubitari non potest, quod dicatur animo consecrandi, ut constat ex supradictis.

Ideo alij dicunt, quod ex omnibus sit vnus minister, & vna forma totalis ex pluribus partialibus; quæ licet alij aliis prius absoluant, parum refert, quia non fit conuersio vsque ad omnium prolationem. Quomodo autem hoc fiat, varie explicant: quidam enim dicunt, intentionem singulorum esse non consecrare, donec alij absoluant. Sed contra hoc est, primo, quia non est in potestate proferentis verba sacramentalia supra debitam materiam suspendere eorum effectum aliquo breuissimo tempore; alioquin etiam posset suspendere per horam; quod in aliis etiam Sacramentis regulariter falsissimum est. Secundo, quia sequeretur, quod si Ordinati sint decem, v. g. & iam nouem absoluerint verba, decimus autem postea nolit absolvere, non fiet consecratio; quia omnes alij noluerunt consecrare, donec omnes absoluerent. Consequens autem est absurdissimum.

Dices, intentionem fuisse consecrandi, cum omnes, qui prolaturi erant verba, finirent illa; quare cum dicimus non esset prolaturus, non est expectandus. Sed contra, quia suppono, decimū habuisse intentionem proferendi verba, sed postquam nouem protulerunt, ille mutauit intentionem; peto ergo, quando

162.

Durandus dixit hanc consuetudinem esse abolendam. Alij dicunt esse licitam quia solus Episcopus consecrat.

163.

Hæc sententia defendi non potest.

164.

165.

Alij dicunt ex omnibus fieri vnum ministrum.

Reijciuntur verba sacramentalia supra debitam materiam suspendere eorum effectum aliquo breuissimo tempore; alioquin etiam posset suspendere per horam; quod in aliis etiam Sacramentis regulariter falsissimum est.

Secundo.

166.

Instabit.

Respondet.

quando sit consecratio: non quidem, quando nonus absoluit, quia adhuc erat indifferens decimus ad proferendum etiam: ergo expectandum est, an velit, vel nolit; & per consequens verba aliorum fuerunt consecratiua sub conditione de futura, quod in aliis sacramentis communiter reicitur. Denique impugnatur, quia verba consecrationis instituta sunt à Christo ut significatiua, & assertiua de presenti, ut supra dictum est; si autem singuli nolint consecrare pro nunc, sed pro instanti subsequenti, non proferent verba significatiua de presenti ea significatione, quam habuerunt ex Christi institutione: ergo non proferunt verba consecratiua.

167. Alij ergo dicunt, omnes alios Sacerdotes proferre verba referendo suam intentionem ad instans, quo ea absoluit Episcopus, qui est principaliter celebrans; quam sententiam tribuunt S. Thomæ in *quest.* 82. *art.* 2. licet eam non docuerit expresse. Cæterum reicitur etiam facile ex dictis: quia verba sunt de presenti, nec possunt nisi variata significatione, referri ad aliud instans. Deinde, quia si relatio sufficeret, non esset, cur tantopere curaret Ecclesia, & præciperet, ut omnes eodem momento verba absoluerent. Adde etiam alia inconuenientia, quæ contra sententiam sequentem afferemus.

168. Est itaque alia sententia P. Suarez, P. Egidij *quest.* 82. *artic.* 2. & aliorum, quod illi Sacerdotes debent habere intentionem consecrandi conditionatam, talem scilicet, ut si absoluant verba cum Episcopo, consecrent, quod debent procurare: si vero non absoluant illo instanti, sed prius, vel posterius, non consecrent; hoc enim modo vitantur omnia inconuenientia supra posita. Sed contra hunc modum dicendi facit in primis communis praxis Ecclesiæ, quæ non admonet Ordinatos de tali intentione conditionata non consecrandi si absoluant prius quam Episcopus, sed potius communiter monentur, quod habeant intentionem consecrandi. Deinde quia etiam stante hac intentione, non vitantur omnia inconuenientia supra posita: nam in primis adhuc manet moraliter certum, quod plures inaniter proferunt verba sue ante, sue post ultimam prolationem Episcopi; quod autem habeant intentionem conditionatam, parum refert; nam etiam prolatio verborum conditionata supra materiam iam consecratam, est intrinsece mala, & prohibita, ut omnes supponunt. Denique illud inconueniens, quod consecrans non perficiat sacrificium, & sumat vitamque speciem, non vitatur vlla ratione per hanc intentionem conditionatam, ut de se constat.

169. Posset aliter responderi, prolationem ultimi verbi super materiam iam consecratam ab alio; qui prius absoluit illud, non esse intrinsece malam. Quod multis exemplis probari posset; primo, quia prolatio ultimæ syllabæ protrahitur à sacerdote per aliquod tēpus; quare necesse est, quod pars illius prolationis sit post consecratam materiam; quia consecratio fit, ubi primū proferitur quod necessarium est ad significandum: & tamen non est intrinsece mala illa protractio, etiam si scienter fiat, alioquin deberet sacerdos adhibere curam in proferenda illa ultima syllaba quam citissime, & breuissime posset, ne proferret illam super materiam iam consecratam. Secundo qui in Baptismo effundit simul aquam, & proferit verba, si, absolutis verbis, pergat adhuc effundendo aliquid aquæ; non peccat, nec reuocatur, finita ultima syllaba verborum, continere manum, ne cadat ulterius quidquam aquæ super puerum; & tamen illa effusio aquæ vel ablutio, quæ continuatur, fit circa subiectum iam baptizatum. Tercio, qui ordinatur, si post tactum materiæ, & prolatam formam ab Episcopo

copo, iterum statim antequam surgat, tangat materiam ad maiorem securitatem, non videtur peccare mortaliter, licet id ex leuitate animi faciat; & tamen ille contactus materiæ fit ab homine iam ordinato. Quarto, si cantaretur forma, posset more mulico repeti bis, & ter illa ultima dictio *meum*; nam sicut protractio ultimæ syllabæ non destruit sensum loquutionis humanæ, sic repetitio dictionis non destruit sensum in musica, quia ita solent loqui mulici dum cantant: & tamen secunda vice proferretur illud *meum* super materiam iam consecratam, ut constat. Ex his ergo & aliis similibus videtur probari, quod prolatio vnius dictionis super materiam iam consecratam, non sit intrinsece mala: quia tota illa actio per modum vnius sit nomine Christi, & tota per modum totius est valida, nec requiritur, quod singulæ illius partes sint necessariæ ad effectum, sed quod tota sit necessaria, ut constat ex adductis exemplis.

Verum quidquid sit de doctrina illa in casu nostro videtur esse specialis difficultas, aliud enim est, repetere ultimum verbum, & protrahere prolationem ultimæ syllabæ; aliud vero est, proferre ultimum verbum super materiam iam ab alio consecratam. Nam in primo casu, verbum illud, quod repetitur, vel syllaba, quæ protrahitur, non est nouum signum, nec significat aliquid nouum, sed componit, & integrat idem signum cum præcedenti prolatione verborum, & significat idem omnino cum partibus præcedentibus; quare cum tota propositio per modum vnius sit signum practicum verum significans vere ex institutione Christi effectum sacramentalem, non est inconueniens in protractione syllabæ, vel repetitione ultimi verbi in musica. Quod idem dicendum est de continuatione effusionis aquæ in Baptismo, vel contractu secundo materiæ in Ordine: nam etiam non sunt signa distincta, sed integrant vnum signum sacramentale cum præcedentibus, cum quibus faciunt vnum signum verum, licet non necessarium secundum omnes partes. At vero in secundo casu verbum illud prolatum post consecratam materiam ab alio non integrat vnum signum practicum verum cum verbis præcedentibus eiusdem sacerdotis; nam toto propositio, & omnia verba prolata ab illo sacerdote non sunt aliquid operata, nec consecratio facta est ex vi illorum: non sunt ergo signum practicum verum, atque ideo ultimum illud verbum illicite proferretur, quia componit, & perficit signum practicum falsum cum intentione proferendi illud in persona Christi, quæ indecentia reddit illicitam secundam consecrationem materiæ iam consecratæ. Sicut etiam propter eandem rationem illicita erit secunda effusio aquæ cum secunda prolatione formæ Baptismi super aliquem iam semel baptizatum, quia ponitur signum totale practicum falsum, cum intentione operandi, & ponendi illud nomen Christi. In primo autem casu non ponitur signum falsum, sed additur signo vero iam posito pars aliqua illius non necessaria, sed tamen pars signi veri, & integrans cum partibus præcedentibus signum practicum verum: sicut & quando ipsemet Christus consecrauit, non fuit necessaria tota prolatio illius ultimæ syllabæ, & tamen absque inconuenienti addita fuit illa protractio syllabæ non necessaria, quia illa non significabat aliquid nouum, sed simul cum partibus præcedentibus significabat idem, quod quidem vere poterat significare.

Dices, sacramentum est signum practicum gratiæ: sed illa dictio, quæ repetetur, aut protractio syllabæ, non causat effectum, quem iam inuenit positum; atque ideo nullo modo est signum practicum: ergo nec potest componere sacramentum, aut esse

Impugnatur
hic dicendi
modus.

Aliter posset
responderi &
probari multis
exemplis.

esse pars illius, non enim potest secundum illam partem esse sacramentum, cum secundum illam partem non sit practicum. Respondetur, adhuc, ut aliqua sit pars sacramenti, non requiritur necessario, quod illa pars operetur, sufficit enim, quod illa componat cum aliis signum in ratione signi sensibilis, quod signum operetur effectum, licet non operetur secundum omnes, & singulas suas partes: iam enim erit verum dicere de illo toto, quod sit signum sensibile practicum, cum omnes partes componant illud totum in ratione signi sensibilis operativi. Imo retorquetur argumentum: sacramentum est signum sensibile practicum; ergo omnia, quae componunt in ratione talis, sunt partes sacramenti, sed ultimarum syllabarum protractio componit illam syllabam saltem in ratione signi sensibilis, & facit unum signum sensibile cum partibus praecedentibus; ergo licet non componat in ratione practici, componit in ratione Sacramenti: sicut quod componit hominem in ratione animalis, est vera pars hominis, licet non componat illam, ut rationalis est.

Lis ergo, & aliis explanationibus omissis, quibus Doctores variè conantur tueri, & defendere ab omni specie sacrilegij prædictam consuetudinem, quas ex supradictis facile poteris impugnare; dicendum videtur, omnes habere intentionem saltem conditionatam consecrandi, & non recitandi solum materialiter illa verba, ut constat ex supradictis. Neque obstat primum inconueniens, quod plures proferant ultimum verbum super materiam consecratam: quia licet hoc in communi verum sit, & moraliter certum, quod non omnes absolvent simul, & quod aliqui proferant supra materiam consecratam; nemini tamen in particulari, quando proferit ultimam syllabam, constat moraliter certo, quod iam illa materia consecrata sit; imo omnes conantur simul proferre, & monentur sedulo, quod id curent; quare singuli, quando proferunt, possunt serio intendere consecrare, cum sit illa ad minus materia dubia. Unde intolerabilis videtur incuria aliquorum, qui iubent Ordinatos expectare, ut Episcopus non solum incipiat, sed absoluat prius singula verba: hoc enim expresse est contra mentem Pontificis, qui sane non debuit providere, quod nemo in communi proferat verba consecrationis supra materiam consecratam; satis est providisse, quod nemo in particulari id faciat, sciens, esse iam consecratam: malitia enim reiterationis formæ super materiam consecratam stat in eo, quod proferantur verba Sacramentalia sine vlla spe sui effectus, & cum intentione effectus impossibilis; in nostro autem casu nemo proferit verba sine aliqua spe consecrandi, nec Ecclesia iubet aliquem proferre, de quo non possit habere aliquam spem, quod consecrabit, & per quem non possit intendi ille effectus; ergo ex hoc capite non est aliquod inconueniens, ratione cuius vitanda sit illa cæremonia, præsertim cum per illam intendat Ecclesia representare mysteria conducentia ad cultum huius Sacramenti, utpote æqualitatem potestatis cum Episcopo, quam habent Sacerdotes ex ordinatione sua ad consecrandum; sicut in signum etiam potestatis acceptæ iubentur Diaconus, & Subdiaconus, cum ordinantur, ministrare Episcopo in altari: item ad representandam cænam Domini cum discipulis, & alia mysteria, quæ licet nos lateant, non tamen latuerunt Apostolos, à quibus forsitan descendit hæc consuetudo.

Neque etiam obstat secundum inconueniens, quod ille, qui consecrat, non perficit Sacrificium, nec sumit utramque speciem, quia in primis non est certum, non posse de iure Divino fieri consecrationem. *P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.*

nem, quin sequatur sumptio à Sacerdote. Deinde, licet consecratio etiam de iure Divino dicat habitudinem ad sumptionem, est tamen satis probabile, quod, secluso præcepto Ecclesiastico, sufficeret solum sumptionem ab alio Sacerdote, licet ipse consecrans non communicaret, ut indicat Suarez *disp. put. 75. sect. 5. in fine*, & cum aliis docet Hieronymus Llamas *1. part. Methodi cap. 11. §. 11.* Ratio autem est, quia licet inceptum Sacrificium debeat omnino perfici, & ideo si Sacerdos post consecrationem moriatur, substitui debeat alius, qui perficiat Sacrificium: cæterum quod sumptio Eucharistiæ (in qua perficiatur Sacrificium) fiat non ab ipso consecrante, sed ab alio, non videtur adeo indecens, ut secluso præcepto Ecclesiastico, non liceret; sicut è contra, non est illicitum offerre sine consecratione, ut in feria 6. Hebdomadæ sanctæ: tunc enim Sacerdos offert, quod non consecrauit, sed quod alius consecrauerat præcedente die. Cæterum licet ex natura rei hoc liceret, materiam tamen Ecclesia stricte prohibuit Sacerdotem consecrare, quin eo ipso sumat utramque speciem, tum ad vitandum periculum, ne aliquando maneat consecratio sine perfectione Sacrificij sequuta (quod forsitan prohibetur iure Divino) quod periculum nulla ratione melius vitatur, quam obligando ipsum Sacerdotem sumere statim quod consecrauit, alioquin si seruaretur sumendum ab alio Sacerdote, prius forsitan corrumpere species vini, quam sumerentur; tum etiam ut melius, & exactius Sacerdos imitetur factum Christi, qui simul consecrauit, & sumpsit hoc Sacramentum. Supposito ergo, quod hoc præceptum non sit Divinum, sed solum Ecclesiæ volentis Sacerdotem, qui consecrat, sumere ex consecratis; consequens est, quod eadem Ecclesia potuerit in ea obligatione dispensare, sicut etiam in die Parasceves dispensavit in præcepto non celebrandi sine consecratione: & olim, teste Innocentio, erat etiam consuetudo, quod, celebrante Papa, omnes Presbyteri Cardinales consecrarent simul cum illo, licet non omnes communicarent; ex quo fit, prædictam consuetudinem, qua Ordinati in die Ordinationis consecrant cum Episcopo sine sumptione sanguinis, ex nullo capite manere malam; si tamen debite fiat, & omnes illi curent, quoad fieri possit, absolvere verba simul, prout Ecclesia iubet, & ab Episcopo debent de hoc serio admoneri.

Dices, si illi Sacerdotes consecrant sine sumptione, ergo vere ipsi non sacrificant, sed solus Episcopus; siquidem supponimus sumptionem esse vel totam, vel partem actionis sacrificandi; ergo ipsi non celebrant. Quomodo ergo dicitur in Pontificali, quod illi omnes celebrant cum Episcopo? Respondetur, illos vere celebrare, tum quia consecratio, licet non sit oblatio integra, & completa, est tamen oblatio simpliciter, tum etiam quia non solum consecrant, sed etiam tenentur sumere corpus Domini, licet non sumant sanguinem: illa autem communio, licet aliquibus videatur esse communio quasi laica, mihi tamen est valde verisimile, esse communionem Sacerdotalem, & per quam offerunt partialiter Sacrificium: nam si Sacerdotes illi accederent ut Laici ad illam communionem, non esset discrimen inter ipsos, & reliquos Ordinatos Diaconos, Subdiaconos, &c. Est autem discrimen in modo communicandi; nam ideo iubet Ecclesia reliquos ante communionem recitare Confessionem generalem. Presbyteros vero non recitare illam, & addit, quia ipsi concelebrant Pontifici; quasi dicat, reliqui accedunt ad communionem Laicam, in qua præmitti solet confessio generalis, at vero Presbyteri tunc

ii 2 communj

Suarez.

Llamas.
Ratio est.

174.
Hoc suppositio
esset illud
inconueniens.

175.
Inflabit.

Respondetur.

Respondetur.

173.
Explicatur
materia
sententia.

Magna est
incuria
illorum
qui iubent
Ordinatos
expectare
ut Episcopus
absoluat
prius singula
verba.

173.
Inflabit
sententia
inconueniens.

In quo Ecclē-
sia dispensat
cum illis Sa-
cerdotibus.

communicant ut Presbyteri, & ut celebrantes; ce-
lebrans autem solum dicit confessionem in princi-
pio Missæ; & ideo etiam Episcopus in Pontificali
iubetur consecrare tot hostias, quot sunt Ordinati,
ut scilicet communio fiat ex consecratis ab ipsis Sa-
cerdotibus offerentibus sacrificium. Ex quo infero,
Ecclesiam non dispensare cum illis Sacerdotibus,
quoad consecrationem sine sumptione, sed quoad
sumptionem sanguinis; quod forsitan fit ad deno-
tandum inferioritatem, quam adhuc habent respec-
tu Episcopi: nam licet Episcopus consecratus su-
mar utramque speciem cum consecrante, eo quod
æqualis est iam illi in Episcopatu, Sacerdos tamen
non sumit utramque speciem cum Episcopo, quia
adhuc manet inferior Episcopo; debet tamē sumere
vnam speciem; nec existimo, posse illam communio-
nem omitti à Sacerdote etiam ex dispensatione Epi-
scopi; tum quia illa sumptio pertinet ad completum
sacrificij, quod offerre illos Sacerdotes sepe di-
citur in Canone, & aliis orationibus, tum etiā, quia
præceptum non consecrandi sine sumptione non po-
test dispensari nisi ab Ecclesia, quæ in prædicto casu
solum dispensauit, quoad sumptionem sanguinis.

DISPUTATIO XII.

De effectibus Eucharistiæ.

SECTIO I. *Verum Sacramentum Eucharistiæ conferat primam gratiam.*

SECTIO II. *Quando conferat Eucharistiæ gratiam sanctificantem?*

SECTIO III. *Verum utraque species Eucharistiæ conferat maiorem gratiam, quam singula seorsim.*

SECTIO IV. *De aliis effectibus spiritualibus Sacramenti Eucharistiæ.*

SECTIO V. *De effectibus, quos Eucharistiæ operatur circa Corpus.*

EFFECTVS Eucharistiæ alij possunt intelligi
circa animam, alij circa ipsum corpus, de
utroque breuiter agemus, prius de iis, qui sunt
circa animam.

SECTIO I.

Verum Sacramentum Eucharistiæ conferat primam gratiam.

I. *Supponimus
hoc sacramen-
tum conferre
gratiam.*

*Difficulus est
lib. 4. de Eucharistiā,
de prima gra-
tia.*

*In quo Ca-
tholici con-
ueniunt.*

Supponimus, hoc sacramentum conferre gratiam
sanctificantem ex opere operato, quod omnibus
Sacramentis nouæ legis commune est; & de Eucha-
ristiā probatur late ex Scriptura, Conciliis, & Patri-
bus aduersus Hæreticos à nostris Recentioribus in
præsenti, præsertim Suarez & Vasquez, Bellarmino
lib. 4. de Eucharistiā, Valentia, & aliis. Difficultas
est, an non solum conferat augmentum gratiæ, sed
etiam aliquando primam gratiam, per quam expel-
litur peccatum lethale. Et ut certa ab incertis se-
paremus, conueniunt Doctores Catholici in eo,
quod hoc sacramentum non sit per se institutum
ad remissionem peccati mortalis; quod ex eo fa-
cile constat, quia sacramentum non instituitur per
se ad illum effectum, quem per se supponit sem-
per productum: Eucharistiā autem per se loquen-
do supponit primam gratiam in subiecto: nam ci-
bus de se ordinatur ad augendam, non ad generan-

dam vitam; ergo supponit omnino vitam animæ.
Hoc idem ex Tridentino, & aliis rationibus pro-
bant bene Suarez in præsentī *disput.* 63. *sect.* 1. & *Suarez*
Vasquez disput. 205. *cap.* 1. Restat ergo dubitatio, Vnde
an saltem per accedens Eucharistiā conferat ali-
quando primam gratiam.

Prima sententia affirmat in casu, quo quis incul-
pabiliter accedat ad Eucharistiā, vel quia ignorat
inuincibiliter statum peccati, quem habet, vel quia
existimat, se rite fuisse absolutum, cum non fuerit.
tunc enim virtute sacramenti remittitur peccatum.
Hanc tenent plures Thomistæ, & alij, quos refert,
& sequitur Suarez ubi supra conclusionē tertiā.
Cæterum auctores huius sententiæ rursus diui-
duntur: nam quidam censent, ad hunc effectum
non esse necessariam etiam attritionem, sed suffice-
re bonam fidem, & inculpabilem accessum ad Eucha-
ristiā; alij dicunt, requiri attritionem super-
naturalem, quæ vel existimetur contritio, vel incul-
pabiliter putetur sufficiens dispositio ad Eucha-
ristiā. Sic docent Recentiores, & videtur fauere
S. Thomas *art.* 3. *in corpore*, & in aliis locis.

Secunda sententia negat in vniuersum Eucha-
ristiā, causare per se, vel per accedens primam gra-
tiam in aliquo casu. Hanc tenent Bonaventura, Ga-
briel, Gerſon, Alexander & alij, quos refert & se-
quitur Vasquez ubi supra *cap.* 4. & 5. imo videtur
esse etiam de mente S. Thomæ, ut postea videbimus
& licet aliqui nimis acriter inuehantur in hanc sen-
tentiam, dicentes oppositam esse omnino certam, &
indubitatam, falluntur tamen; nam tota hæc con-
trouersia non excedit terminos opinionis probabi-
lis; & quidem inter illas hæc posterior videtur pro-
babilior, & magis consona doctrinæ, quæ de hoc sa-
cramento in Ecclesia communiter tradita est; imo
videtur expressa in Catechismo Pij Quinti, ubi dicitur
de effectibus Eucharistiæ agitur, sic dicitur. *Verum*
*quod dicitur Eucharistiā gratiam tribui, pastoris admi-
neant oportet, ita intelligendum non esse perinde ac neces-
se non sit, ut qui re ipsa hoc sacramentum vtiliter percep-
erit, gratiam antea adeptus fuerit. Constat enim quæ-
dammodo mortuis corporibus naturale alimentum nihil
prodest; ita etiam animæ, quæ spiritum non vinit, sacra-
mentaria non prodest, ac propterea panis, & vini speciem ha-
bent, ut significetur, non quidem reuocanda ad vitam ani-
ma, sed in vitam conferenda causa instituta esse. Hæc
ibi, ubi obiter prima ratio insinuat satis efficax
pro hac sententia.*

Probatur ergo primo, quia hoc sacramentum ex
sua institutione est sacramentum viuorum; ideo
enim institutum fuit per modum, ut indicaretur
eius effectus, qui non melius quam ex institutione
colliguntur. Ideo namque in Florentino dicitur,
hoc sacramentum eos omnes effectus causare in
suscipiente, quos cibis naturalis causare solet cibis
autem numquam datur ad generandam, sed ad con-
seruandam vel augendam substantiam animalis;
ergo nec Eucharistiā habuit talem virtutem: quare
sicut cibis non operatur mortuo applicatus, sic nec
Eucharistiā, nisi præsupponatur vita spiritualis.
Hoc idem argumentum sumi potest ex significatio-
ne: sacramenta enim eos solum effectus habent,
quos significant; Eucharistiā autem nullo modo si-
gnificat gratiam primam, sed gratiam nutritionis &
augmenti, ergo hanc solum causat, & non illam.

Secundo probatur ratione etiam insinuat in ver-
bis relatis Catechismi: quia scilicet Eucharistiā
ex sua institutione, & per se non habet conferre
primam gratiam, ut admittunt aduersarij; ergo
in nullo casu etiam per accedens potest hoc habere.
Consequenter probatur, quia sacramenta ex opere
operato